

MASTER

Kölle Wieder am Rhing

een uitkijkpunt en bierbrouwerij aan de Rijn ter behoud en ontwikkeling van lokale kwaliteiten

Mingels, O.C.H.

Award date:
2012

[Link to publication](#)

Disclaimer

This document contains a student thesis (bachelor's or master's), as authored by a student at Eindhoven University of Technology. Student theses are made available in the TU/e repository upon obtaining the required degree. The grade received is not published on the document as presented in the repository. The required complexity or quality of research of student theses may vary by program, and the required minimum study period may vary in duration.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain

KÖLLE WIEDER AM RHING

Omayra Mingels

KÖLLE WIEDER AM RHING

Een uitkijkpunt en bierbrouwerij aan de Rijn ter behoud en ontwikkeling van lokale kwaliteiten

Omayra Mingels

Afstudeerverslag ter verkrijging van de mastergraad MSc aan de Technische Universiteit te Eindhoven.

Afstudeerverslag

Omayra C. H. Mingels

0722530

www.omayramingels.com/.nl

Atelier

Metropolitan Ensemble 2011-2012

Adviescommissie

dr. ir. Jos Bosman (voorzitter)

ir. Jan Schevers

AvB/ BNA Harold Janssen

TU Eindhoven

Technische Universiteit te Eindhoven

Faculteit Bouwkunde

Leerstoel, 'Architectural Urban Design and Engineering (AUDE)'

Bindwerk

Print Express te Eindhoven

“a building today is only interesting if it is more than itself, if it charges the space around it with connective possibilities...”

Allison and Peter Smithson *The heroic period of modern architecture*, New York, Rizzoli International publications, 1981, page 13

INHOUDSOPGAVE

- Een woord vooraf
- 017 | Samenvatting/ Summary
- 022 | Inleiding
Metropolitan Ensemble - omschrijving van het onderzoeksgebied
Maritim Hotel
First impressions
De hoofdvraag
Metropolitan Ensemble, Analysis of Cologne - m3 vooronderzoek
Pulsating and Receiving
Stedelijke morfologie - m3 deelonderzoek
- 032 | 1. De context
De formulering van het begrip 'context'
Duurzame Architectuur
Onderzoeksmethode
De Rijn als Levensader
De relatie tussen Keulen en de Rijn, van toen tot nu
Keulen
Herwaardering van Keulen aan de Rijn
- 050 | 2. De ontwerphouding
Contextueel denken
Continuïteit en herschepping als sleutelwoorden
Een nieuwe generatie
- 059 | 3. Een viertal componenten
A. Fysieke ruimte
B. Herinneringen
C. Ruimtelijke relaties
D. Ontwikkelingslijnen
- 066 | 4. De ontwerpopgave
Een watertaxilijn als verbindend element
Brauhaus am Rhein
Rheinpark, Panorama view/ uitkijkpunt

071 | 5. Ontwerp

Bestaande context I (Brauhaus am Rhein)

Bestaande context II (Rheinpark, panorama view)

contextuele verschillen

080 | I. Brauhaus am Rhein

In dialoog met de 'stedelijke' context

Materialisatie kade

De situering van de brouwerij aan de kade

Brauhaus am Rhein - het brouwproces

contextueel gedreven architectuur

Brauhaus am Rhein

'Kölsch Kultur'

Brauhaus am Rhein - definitief ontwerp

Constructie

Materialisatie

Lichtinval

Brauhaus am Rhein - Tekeningen, maquette en details

133 | II Rheinpark, panorama view

In dialoog met de 'natuurlijke' context

Lichtinval

Materialisatie

Gevelopbouw

Tekeningen

144 | 6. Reflectie (en nakomende 3d impressies)

Dankwoord

Literatuur en illustratieverantwoording

Appendix

I Vragenlijst

II Prozess Rheincharta Dezember 2011

III Het brouwproces

Een woord vooraf

Dit afstudeerproject omvat het ontwerp van twee gebouwen die gelegen zijn aan de Rijn in Keulen: een bierbrouwerij en een uitkijkpunt - met uitzicht over de binnenstad. Een belangrijk onderdeel van dit afstudeerproject is de ontwerphouding: het 'contextueel denken',⁰¹ waarin bestaande kwaliteiten en het continueren van ontwikkelingslijnen de toon zet binnen het ontwerpproces. Deze visie is afkomstig van het architectenduo Alison en Peter Smithson (hierna: 'Smithsons'), die het plaatsgebonden verhaal binnen de context als aanleiding voor de architectonische vormgeving zien. De ontwerphouding van de Smithsons toont vele overeenkomsten met de visie van de 'Stadtplanungsamt Köln' (hierna: 'Stadsplanning Keulen') volgens welke houding een verbetering van de binnenstad gerealiseerd kan worden. Zo kent de stad Keulen vandaag de dag veel waarde toe aan het behoud van lokale kenmerken, zoals haar rijke historie, traditie en lokale ontwikkelingen. Dit is te zien aan de mate waarin de stad aandacht besteedt aan het behoud van historische panden, maar ook aan de instandhouding van onder andere de biercultuur en het stimuleren van de creatieve economie uit eigen bodem.⁰² De overeenkomsten tussen de visie van de Smithsons en de Stadsplanning Keulen zijn dan ook opmerkelijk en inspirerend. Beiden construeren hun visie op basis van de context als een onmisbaar gegeven. Dit heeft geresulteerd, mede uit eigen fascinatie, in het centraal stellen van context binnen zowel de ontwerphouding als het ontwerpproces van dit afstudeerproject.

De titel van dit afstudeerproject verwijst naar de dialoog tussen Keulen en de Rijn. De perceptie van de onderlinge relatie tussen beiden, lijkt de laatste jaren te zijn verslechterd. Geheel in Keuls dialect omkadert de titel een plaatsgebondenheid, welke binnen dit project wordt opgezocht door te ontwerpen vanuit de context.

Omayra Mingels

01 Heuvel van den, D., OASE, *Context/ specificity. Een andere sensibiliteit - de ontdekking van context*, #76, 2008, Typoscript 1972; Smithsons bewering wordt bevestigd door een verklaring van één pagina, geschreven door hemzelf en gepubliceerd in The Architectural Association Journal van januari 1961, getiteld 'Education for Town Building', waarin opdrachten voor studies naar "bouwen in context" beschreven staan.

02 Het 'Masterplan für Köln' is het resultaat van de wensen en belangen van particulieren en de Stadsplanning Keulen ten behoeve van de verbetering van de binnenstad, die hedendaags gelden in Keulen. Dit masterplan heeft gedurende vooronderzoek een belangrijke informatieve rol binnen het afstudeeratelier ingenomen.

Speer, A. Der Masterplan für Köln, Köln, Greven Verlag, 2009

Samenvatting/ Summary

Kölle wieder am Rhing Een uitkijkpunt en bierbrouwerij aan de Rijn ter behoud en ontwikkeling van lokale kwaliteiten

Het afstudeeratelier 'Metropolitan Ensemble', dat onder leiding staat van dr.ir. Jos Bosman richt zich op de wens van Keulen om de stedelijke ruimte in de binnenstad te verbeteren. Met name in het gebied rondom het Maritim hotel, dat gelegen is aan de Rijn, is herinrichting noodzakelijk. Onder meer de aldaar gelegen verkeerzone heeft de plek geheel overwoekerd en ontdaan van haar eigen identiteit. Om te inventariseren op welke punten herinrichting noodzakelijk is, heeft het afstudeeratelier allereerst de perceptie van de stedelijke ruimte van Keulen in de huidige situatie in kaart gebracht. Vervolgens heeft ieder binnen het afstudeeratelier een voorstel geformuleerd voor de verbetering van de relatie binnen de context naar de stad toe.

Dit afstudeerproject herziet de huidige relatie tussen Keulen en de Rijn en presenteert een visie hoe de dialoog tussen Keulen en de Rijn sterker kan worden bewerkstelligd. De gebouwen en openbare ruimtes aan beide zijden van de Rijn vormen momenteel geen enkele relatie met elkaar, waardoor de Rijn door het afstudeeratelier ervaren wordt als een afgrenzing van de stad, in plaats van als een verbindend element tussen de binnenstad en de andere zijde. Dit werd ook opgemerkt door de inwoners van Keulen zelf. Om de dialoog tussen Keulen en de Rijn beter te kunnen begrijpen, is het bewustzijn van het verhaal binnen de context essentieel. Het begrip context dat hiervoor gebruikt wordt, werd reeds in de jaren '50 geopperd door het architectenduo Alison en Peter Smithson. Volgens hun visie omvat het begrip context niet alleen de fysieke maar ook de sociale ruimte en wordt het geïmplementeerd binnen het ontwerpproces door 'contextueel te denken'. Dit is een houding waarin bestaande kwaliteiten en het voortzetten van ontwikkelingen de toon binnen het ontwerpproces zetten. Deze ontwerphouding sluit geheel aan bij de belangen die de stadsplanning van Keulen heeft verwoord. De stadsplanning van Keulen is namelijk op zoek naar interventies binnen de stedelijke ruimte die de bestaande, historische en culturele waarde behouden en zorgen dat de lokale kwaliteiten zich verder ontwikkelen. Dit streeft de stadsplanning

na binnen het 'Masterplan für Köln'. Om de relatie van de stedelijke ruimte van Keulen met de context te verbeteren, is het allereerst belangrijk om bewust te zijn van het verhaal binnen de context. Om dit te bereiken zijn een viertal begrippen binnen dit afstudeerproject vastgesteld die een houvast vormen binnen het ontwerp. De vier begrippen betreffen: fysieke ruimte, herinneringen, ruimtelijk relaties en ontwikkelingslijnen.

Het project omvat een tweetal ontwerpen, die beide hun eigen context vertegenwoordigen: een 'Brauhaus am Rhein' aan de linker Rijnsoever en een 'Rheinpark, panorama view' aan de rechter Rijnsoever. Beide ontwerpen zijn tot stand gekomen uit het verhaal dat door hun context verteld wordt en het gebruik van deze verhalen maakt beide ontwerpen dan ook uniek.

De brouwerij vertegenwoordigt het stedelijke en de traditionele karakter van de levendige binnenstad van Keulen. De brouwerij zorgt onder meer voor een connectie tussen zowel de bestaande als nieuwe kade. Daarnaast zal zij een constante stroom van voorbijgangers bewerkstelligen waar ook omliggende gebouwen van kunnen profiteren, zoals het Maritim hotel.

Het uitkijkpunt daarentegen accentueert de rust en de natuurlijke omgeving binnen het Rheinpark. De toevoeging van een uitkijkpunt aan deze kade versterkt niet alleen het uitzicht op het 'Metropolitan Ensemble', maar creëert ook een unieke plek om te zijn en te genieten van de stedelijke contouren van Keulen.

Om zowel het gebruik van de Rijn als de toegankelijkheid van plekken aan de Rijn te vergroten, is tevens een watertaxilijn ontwikkeld. Kortom, beide ontwerpen gaan in dialoog met de Rijn, stimuleren het gebruik van de Rijn en meer specifiek worden door deze twee ontwerpen beide oevers weer voorzien van een trekpleister die voor een breed publiek aantrekkelijk is.

Tot slot laat het afstudeerproject 'Kölle wieder am Rhing' duidelijk zien hoe de waarde van context verweven kan worden binnen het ontwerpproces.

Kölle wieder am Rhing A lookout and beer brewery on the Rhine to preserve and develop local qualities

The thesis circle Metropolitan Ensemble, headed by Dr Jos Bosman, focuses on Cologne's desire to improve the urban space in the inner city. Redevelopment is particularly necessary in the area around the Maritim Hotel, which is situated on the Rhine. Among other things the traffic zone located there has completely overwhelmed the area, stripping it of its former identity. To determine the points on which redevelopment is necessary, first the thesis circle delineated the perception of Cologne's urban area in its present situation. Then, everyone in the thesis circle formulated a proposal to improve the area's position in terms of the city.

The thesis project is reviewing the current relationship between Cologne and the Rhine, presenting a vision of how a better dialogue can be realised between Cologne and the Rhine. Currently, the buildings and public spaces on both sides of the Rhine have absolutely no relationship with each other, so that the thesis circle sees the Rhine as a demarcation of the city rather than a connecting element between the inner city and the other side. The residents of Cologne feel the same way. In order to understand the connection between Cologne and the Rhine, one must know the story within the context. The term 'context' in this sense was already suggested in the 1950s by architects Alison and Peter Smithson. According to their vision, the concept of context embraces not only the physical but also the social space, implemented within the design process by 'contextual thinking'. This is an attitude in which existing qualities and continued developments set the tone within the design process. This design approach is fully consistent with the interests that Cologne's urban planning has expressed. The urban management of Cologne is searching for interventions within the urban area that retain the existing historic and cultural values and ensure that the local qualities can continue to develop. This is the goal of the urban management within the 'Masterplan for Cologne'. To improve the relationship of Cologne's urban area with the context, first one must be aware of the story within the context. To help achieve this, the thesis circle has established four concepts that create a framework within the design.

Those four concepts are: physical space, memory, spatial relationships and lines of development.

The project comprises two designs, each of them representing its own context: a 'Brewery on the Rhine' on the left Rhine bank and a 'Rhine Park, panorama view' on the right bank. Both designs are born out of the story told by their contexts, and the use of these stories makes both designs unique.

The brewery represents the urban and traditional character of the lively inner city of Cologne. Among other things the brewery creates a connection between the new quay and the existing one. It will also create a constant stream of passers-by from which such surrounding buildings as the Maritim Hotel can benefit.

As a balance, the lookout point will accent the tranquillity and the natural environment within the Rhine Park. The addition of a lookout point to this quay not only reinforces this view, but also creates a unique place from where to admire the urban contours of Cologne. To increase both the use of the Rhine and the accessibility of places along the river, a water taxi fleet has also been developed. In short, both designs will be in dialogue with the Rhine and stimulate its use, while more specifically the two designs will once again create a magnet on both banks that will be attractive to a wide public.

Finally, the thesis project 'Kölle wieder am Rhing' will clearly show how the value of context can be interwoven within the design process.

INLEIDING

Het afstudeeratelier, genaamd “Metropolitan Ensemble,” heeft onder leiding van dr. ir. Jos Bosman, onderzoek gedaan naar de stedelijke ruimte in de binnenstad van Keulen. Het focuspunt binnen dit onderzoek is de hectische en identiteitsloze situatie rondom het Maritim Hotel en de Heumarkt. De naam van het afstudeeratelier Metropolitan Ensemble ⁰¹ bestempelt de grote stedelijke veranderingen die de stad ten gevolgen van de industriële revolutie onderging. Daarbij beschrijft de titel ook het samenspel tussen het industriële vormgegeven centraal station en de rijkelijk versierde gotische kathedraal van Keulen. Samen met de spoorweg over de Rijn vormen zij een imposante en impulsieve uitstraling en bepalen ze de stedelijke contouren van Keulen aan de Rijn.

In dit afstudeerverslag zal ik allereerst het onderzoeksgebied omschrijven en een hoofdvraag formuleren, waarna ik nader in zal gaan op het verrichtte m3 onderzoek van het afstudeeratelier. Vervolgens ga ik in op de context, ontwerphouding, componenten en ontwerppogave die de basis vormen van mijn ontwerp. Dit ontwerp zal uitgebreid aan bod komen in het een-na-laatste hoofdstuk van dit afstudeerverslag.

Metropolitan Ensemble - omschrijving van het onderzoeksgebied

De binnenstad van Keulen biedt een en al levendigheid waar voortdurend wordt gewerkt aan de instandhouding van eigendommen, relikwieën, en de voortzetting van toekomstgerichte plannen. Deze karakteristieken van de stad komen voort uit de tijd van haar wederopbouw die medio 1949 begon. ⁰² Ten tijde van deze wederopbouw waren vele waardevolle gebouwen door de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog verwoest en moest de stad binnen korte tijd herpositioneren om het dagelijks leven voor de inwoners en bezoekers van Keulen weer mogelijk te maken. De stad had - naast het behoud van zijn historisch en cultureel waardevolle gebouwen - ook grote behoefte aan vernieuwingen in zowel de stedelijke ruimte als de architectuur. Deze behoefte naar ontwikkelingen en vernieuwingen ontstond waarschijnlijk al voor de Tweede Wereldoorlog door de tendens van de industriële revolutie. Tijdens

Afbeelding pagina 22,
Panoramaview vanaf Köln
Triangle

01 'Metropolitan Ensemble at the
Rhine in Cologne', de omschrij-
ving van het afstudeeratier onder
leiding van dr. ir. Jos Bosman
- studiejaar 2011/2012.

02 Der Wiederaufbau Kölns
nach dem 2. Weltkrieg
Von Jakob Bader

Afbeeldingen pagina 24.
 Vooraanzicht en achteraanzicht
 Maritim hotel, afkomstig uit
 het archief van Dipl.-Architect
 Stefan Schmitz, die toentertijd
 samen met Prof.Dipl.-Ing. Gott-
 fried Böhm het ontwerp voor het
 Maritim Hotel heeft gemaakt.

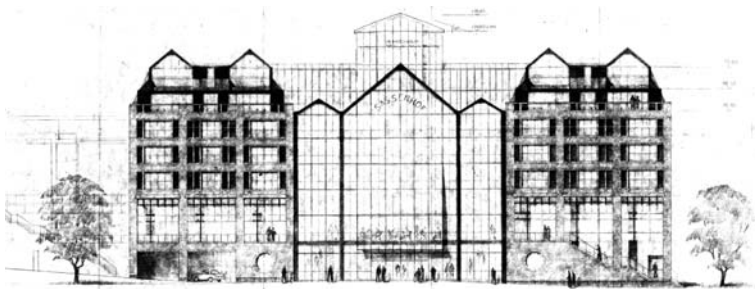
De openbare ruimte bevindt zich
 binnenin de glazen hal van het
 gebouw (het middenstuk).

03 Implications of a Dob-
 belstadt, een deelonderzoek
 waarbinnen het plan van Rudolf
 Schwarz wordt geanalyseerd
 naar het concept van toen en de
 situatie nu, door Hugo Beelen.

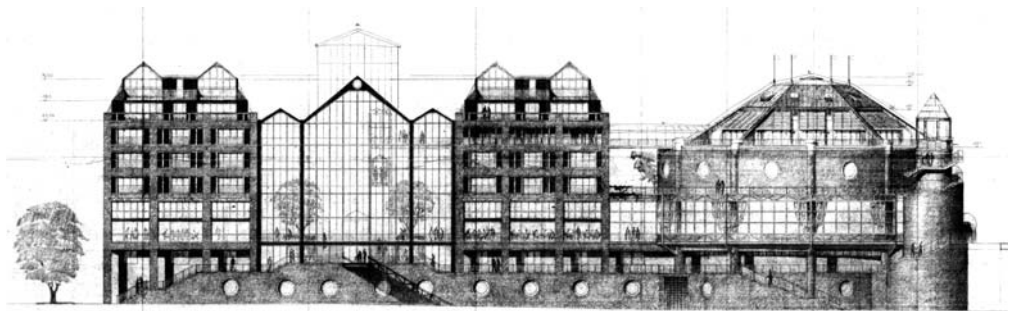
deze periode ontplooiden Keulen zich als een welvarende industriestad en onderging grensverleggende veranderingen in zowel de stedelijke ruimte als in het dagelijkse leven. Ten tijde van de wederopbouw heeft Keulen de meest waardevolle historische gebouwen gerestaureerd en de komst van de auto gebruikt om vernieuwingen binnen de stad mogelijk te maken. Een lint van zowel modernistische als postmodernistische gebouwen werd in de binnenstad gerealiseerd volgens de ideeën van Rudolf Schwarz. Op deze manier werd Keulen op behouden wijze gemoderniseerd, waarbij historie en cultuur niet verloren zijn gegaan.⁰³

Maritim Hotel

Het postmodernistisch Maritim Hotel, gelegen aan de Rijn en de Heumarkt, is vanuit een vooruitstrevende gedachte door de architecten Gottfried Böhm en Stefan Schmitz ontworpen. De vooruitstrevende gedachte betreft de dialoog die het gebouw voert met de auto(bestuurder) door middel van een tunnel die deels ondergronds en bovengronds is gesitueerd. Het hotel biedt een overdekte openbare ruimte, die winkels en restaurants herbergt en tevens de kade langs de Rijn met de Heumarkt verbindt. Deze stedelijke kwaliteiten, zoals een

Maritim Hotel - vooraanzicht, Heumarkt

Maritim Hotel - achteraanzicht, Am Leystapel (aan de Rijn)

openbare ruimte binnen de stad, horen ook intern waarneembaar te zijn voor zowel de inwoners als bezoekers.

De Maritim Hotels richten zich met name op de zakelijke markt en bieden daardoor vele faciliteiten voor bijeenkomsten, congressen en vergaderingen. Momenteel verkeert het hotel echter in een fase waarbij de exploitatie afwijkt van de oorspronkelijke voorgestelde ontwerpgedachte. Ten eerste, vertoont de openbare ruimte binnen het hotel haast geen stedelijke kwaliteiten meer, maar puur hotel gerelateerde voorzieningen waardoor inwoners en toeristen er nauwelijks van de openbare ruimte binnen het hotel gebruik maken. Ten tweede, draaien de in het hotel gevestigde winkels slecht en enkele hebben hun deuren al moeten sluiten. Volgens architect Stefan Schmitz functioneert de openbare ruimte binnen het hotel niet, omdat deze als ontvangsthal/ receptie wordt aangekleed ter bevordering van de uitstraling van het Maritim Hotel zelf. De openbare ruimte binnen het hotel heet de inwoners en bezoeker echter maar op beperkte wijze welkom.⁰⁴ Zo ogen de blauw verlichte letters boven de entree dat het hier alleen om het Maritim Hotel gaat in plaats van om een openbare ruimte. Eenmaal in deze openbare ruimte zijn er ‘enkel’ zitplaatsen voor de gasten van het hotel zelf.⁰⁴ Namelijk voor het nuttigen van het ontbijt en middag- of avondeten, maar beschikt het hotel niet over openbare zitplaatsen. Het niet functioneren van de openbare ruimte in het Maritim Hotel wordt ook deels veroorzaakt door de hectische en veelal chaotische situatie binnen het zuidelijk deel van de binnenstad van Keulen. De vele verkeerswegen die erlangs lopen, zorgen voor een onaangename omgeving. Deze situatie zorgt er ondermeer voor dat de toegankelijkheid van het Maritim Hotel voor bezoekers en bewoners van de stad slecht is.⁰⁴

Vanuit de projectomschrijving blijkt dat een frisse architectonische interpretatie nodig is om de huidige situatie binnen en rondom het Maritim Hotel te verbeteren. Om dit te bereiken is overtuigingskracht in en rondom de envelop van het Maritim Hotel nodig om zo het zuidelijk deel van de ‘Altstadt’ te voorzien van een eigen identiteit. Het verbeteren van de relatie met de context is hiervoor een vereiste.

“...the main focus at the start is however not the image, but how an improved relation to the city issue might work, and why it does not work in the given situation, in terms of morphology, typology and use...”⁰⁵

04 Ter afsluiting van ons eerste bezoek aan de stad Keulen hebben we een gesprek gehad met Dipl.-Architect Stefan Schmitz die samen met Böhm voor het ontwerp van het Maritim Hotel verantwoordelijk is. De omschrijving van het Maritim Hotel omvat enkele constateringingen die voortkomen uit het gesprek met Stefan Schmitz.

05 Een citaat uit de omschrijving van het afstudeeratelier onder leiding van dr. ir. Jos Bosman, studiejaar 2011-2012 - ‘Metropolitan Ensemble at the Rhine in Cologne’.

Het afstudeeratier heeft binnen het m3 onderzoek ingespeeld op de behoefte naar vernieuwing en verbetering van de binnenstad van Keulen. Bij het onderzoek dat integraal onderdeel uitmaakt van het onderhavige project, is rekening gehouden met de historische en culturele waarde die de stad herbergt. Evenals met de vernieuwing en de lokale ontwikkelingen die het koestert rondom het Maritim Hotel.

Het doel van het onderzoek is om de perceptie van de stedelijke ruimte in kaart te brengen en eventuele opmerkelijke kenmerken of verschillen vanaf de periode na de industriële revolutie te verifiëren. De analyse van de invloeden van de industriële revolutie op de stedelijke ruimte van Keulen draagt bij aan de bewustwording van de veranderingen binnen de context, gedurende deze periode. Alvorens de onderzoeksfase kon beginnen heeft het afstudeeratier een bezoek gebracht aan Keulen en de situatie rondom en in het Maritim Hotel geobserveerd.

First impressions

Aan de hand van het bezoek van het afstudeeratier aan Keulen, zijn de eerste bevindingen van het afstudeeratier met betrekking tot de binnenstad en het Maritim Hotel gebundeld. Deze bundel is gezamenlijk opgesteld door alle atelierstudenten van het Metropolitan Ensemble. Het doel van deze samenstelling is het inzichtelijk maken van de perceptie rondom het Maritim Hotel vanuit verschillende invalshoeken. Namelijk vanuit de Stadsplanning Keulen, het Maritim Hotel, de architecten, Gottfried Böhm en Stefan Schmitz, en ten slotte ook de perceptie van de binnenstad van Keulen en het Maritim Hotel door de atelierstudenten zelf.

Ikzelf heb vanuit mijn eigen fascinatie voor het waarnemen van context een tweetal vragenlijsten samengesteld voor mijn mede atelierstudenten. Vragenlijst één is vóór het eerste bezoek aan Keulen ingevuld en vragenlijst twee ná het eerste bezoek aan Keulen ingevuld door de atelierstudenten en geeft inzicht in ieders verwachtingen en ervaringen omtrent de binnenstad. Het meest opvallende resultaat was de afstandelijke relatie die ieder van ons heeft ervaren tussen het Maritim Hotel en de Rijn. Daarbij werd de Rijn eerder als grens van de stad ervaren dan als natuurlijke stroming die Keulen aan Deutz verbindt. Deze waarneming wekte voldoende nieuwsgierigheid en motivatie op om de relatie tussen de binnenstad van Keulen en de Rijn aan

Notitie:

contactpersonen:

- Stadsplanning Keulen:

mevrouw Müller

- Maritim Hotel:

de heer M. Schüpstahl, Market-

ing Management Maritim hotel

- Architecten:

Stefan Schmitz BDA

nader onderzoek te onderwerpen. Dit onderzoek vindt deels plaats in het gezamenlijk m3 vooronderzoek en speelt bij mijn individueel deelonderzoek een belangrijke rol.

De tweetal vragenlijsten die bij de 'First impressions' horen zijn ondergebracht binnen Appendix I. De resultaten van deze vragenlijst zijn binnen de bundel 'First impressions' onder het hoofdstuk 'First impressions Cologne'⁰⁶ te vinden.

06 'First impressions Cologne', maakt deel uit van de eerste indrukken die zijn gebundeld – als introductie van het vooronderzoek m3 – 'Metropolitan Ensemble, analysis of Cologne'.

De hoofdvraag

Zowel het onderzoek als het ontwerp zelf zal zich richten op de relatie tussen Keulen en de Rijn. De wederkerige relatie tussen Keulen en de Rijn werd tijdens de eerste kennismaking met Keulen niet door het afstudeeratelier ervaren, terwijl zij dit van te voren wel hadden verwacht. Deze constatering leidde vervolgens tot een aantal vragen: Is de relatie tussen Keulen en de Rijn in de laatste jaren verzwakt? Heeft de mens, heden ten dage, meer behoefte aan een relatie met natuur binnen de stad? Welke waarde voegt de aanwezigheid van de Rijn aan de binnenstad van Keulen toe? De resultaten van de ingevulde vragenlijsten bevatten onvoldoende feiten om antwoord te kunnen geven op deze vragen. Zo kan met deze resultaten niet worden vastgesteld of de waarneming van de atelierstudenten overeenstemt met de 'gebruikelijke' perceptie van 'Keulen aan de Rijn'. De onderstaande hoofdvraag dient als leidraad binnen zowel het vooronderzoek als het ontwerpproces.

Notitie:
De reflectie op deze hoofdvraag, aangevuld door de opgedane ervaringen gedurende het ontwerpproces zal omschreven worden in hoofdstuk 6.

Op welke wijze kan architectuur de contextuele waarde van 'Keulen aan de Rijn' versterken en daarbij opnieuw herontdekt worden binnen de stedelijke ruimte?

Het vooronderzoek moet uitwijzen van welke perceptie van 'Keulen aan de Rijn' momenteel sprake is en welke gewenst is. Het ontwerpproces zal vervolgens een methode beschrijven waarmee de contextuele waarde van Keulen versterkt kan worden door architectuur. Het ontwerp geeft invulling aan de behoefte om de contextuele waarde te versterken en zal bijdragen aan het realiseren van een betere relatie tussen Keulen en de Rijn evenals de perceptie van de stedelijke ruimte.

'Metropolitan Ensemble, Analysis of Cologne'- m3 onderzoek

De leerstoel van dit afstudeerproject, Architectural Design and Urban Cultures, vormt een aangename combinatie om zowel op stedenbouwkundig als architectonisch vlak de huidige situatie van het Maritim Hotel te identificeren. Tijdens het vooronderzoek heeft de uitgave van het boek 'Der Masterplan für Köln'⁰⁷ een goed overzicht weten te geven van de gewenste stedelijke verbeteringen van de binnenstad van Keulen. De gesprekken met mevrouw Müller en de heer Michael Schüpstuhl, medewerker van de Stadsplanning Keulen respectievelijk het Maritim Hotel, hebben een heldere kijk gegeven op ieders wensen, met betrekking tot de verbetering als mede de tekortkomingen van de huidige situatie. De Stadsplanning Keulen lichtte tijdens deze ontmoeting de gecompliceerde en identiteitsloze verkeerszone rondom het Maritim Hotel en de Heumarkt toe en vanuit het Maritim Hotel zelf werd duidelijk dat men door deze ongunstig gepositioneerde verkeerszone nauwelijks de burger of bezoeker van Keulen kan bereiken. De inventarisatie van deze problematiek heeft het afstudeeratelier een beter inzicht gegeven in de oneffenheden en belangen binnen de stedelijke ruimte. De informatie, die voortkomt uit de belangen/wensen van de Stadsplanning Keulen en het Maritim Hotel, heeft een uiterst belangrijke bijdrage geleverd binnen het gezamenlijk vooronderzoek. Hierin heeft het afstudeeratelier gekozen om het zuidelijk deel van de Altstadt van Keulen, rondom het Maritim Hotel, te bestuderen. Voor dit gezamenlijk m3 onderzoek is gekozen om de meest besproken onderwerpen nader te bekijken, te weten:

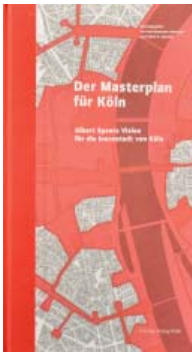
- De stedelijke morfologie
- Oost-West as
- De locatie van het Maritim Hotel als brughoofd
- De typologie van de Heumarkt⁰⁸

Het doel van dit gezamenlijk onderzoek is om de perceptie van de stedelijke ruimte op basis van de geraadpleegde schalen zo compleet mogelijk in kaart te brengen. De schalen binnen het vooronderzoek geven inzicht in de identiteit van de situatie rondom en in het Maritim Hotel. De resultaten van het gezamenlijk onderzoek zullen bijdragen aan de bewustwording en perceptie van de context en vormen de basis voor de samenstelling van (individuele) toekomstgerichte plannen ter verbetering van de binnenstad van Keulen.

07 Gedurende de onderzoeks-fase heeft dit boek ons op weg geholpen om de wensen en visies omtrent de stedelijke ruimte te begrijpen en zo door te zetten in eigen conceptuele architectonische plannen.

Het initiatief is bij particulieren ontstaan om Keulen een stedelijke herinrichting te bieden, welke nog te veel als 'postzegel plan' uitgevoerd werd. 'Der Masterplan für Köln' is hiervan het resultaat, mogelijk gemaakt door het gemeentebestuur en land schapsarchitecten van Keulen.

Speer, A. Der Masterplan für Köln, Köln, Greven Verlag, 2009

08 De vier tal schalen die voor het gezamenlijk m3 vooronderzoek zijn uitgewerkt om zo een compleet mogelijk overzicht te verkrijgen van het zuidelijk deel van de Altstadt.

Elke schaal binnen het vooronderzoek is door een groep afstudeerstudenten uitgewerkt. Hierbij heeft iedere atelierstudent van het afstudeeratier een deelonderzoek uitgekozen en uitgewerkt, op basis van eigen interesses in een van de onderwerpen uit het vooronderzoek. Samen met atelierstudenten van het afstudeeratier is ervoor gezorgd om een zo compleet mogelijk beeld te geven van het vooronderzoek m3.

Pulsating and Receiving

De deelonderzoeken van het gezamenlijke vooronderzoek m3 zijn op basis van een tweetal begrippen nader tot elkaar gebracht. Deze twee begrippen zijn 'pulsating' en 'receiving' en worden binnen elk deelonderzoek besproken.

'Pulsation' is defined as a periodically recurring phenomenon that alternately increases and decreases in some quantity.

'Reception' is defined as the act of receiving or the state of being received ⁰⁹

09 omschrijving pulsating and receiving door dr. ir. Jos Bosman.

De reden dat gekozen is voor deze begrippen, is gelegen in het feit dat het afstudeeratier wil weten hoe de stedelijke ruimte binnen de Altstadt van Keulen ervaren wordt. Het gebruik van deze begrippen in het vooronderzoek geeft richting aan waaruit deze ervaring ontstaat.

Stedelijke morfologie - m3 deelonderzoek

De stedelijke morfologie brengt een viertal invloedrijke stadsontwikkelingen gedurende de industriële revolutie in kaart. De deelonderzoeken van deze vier stadsontwikkelingen geven een goed beeld van de invloed van de industriële revolutie op de perceptie van de geselecteerde facetten binnen de stedelijke ruimte. In sommige gevallen geven zij ook een beeld van de hectische en chaotische situatie rondom het Maritim Hotel en de Heumarkt. De vier deelonderzoeken zijn:

- Inner city between the Rhine and landscape (Mihaela Meslec)
- Landmarks and Flows (Marjan Mohammed Sadez)
- Implications of a Dobbblestadt (Hugo Beelen)
- Ensemble between Cologne and the Rhine (Omayra Mingels) ¹⁰

10 De viertal onderwerpen die wij voor ons vooronderzoek - m3 uitgewerkt hebben om zo de ontwikkelingen binnen de stedelijke morfologie van Keulen in hoofdlijnen gedurende 20e en 21e eeuw te bespreken.

11 Stieler, K., Wachenhusen, H. and Hackländer F.W., De Rijn, van zijn oorsprong tot aan zee, Van Egmond en Heuvelink, Arnhem, 1875

12 + 13 Volgens een methodiek van E. Bacon: Bacon, E.N, Design of cities, Penguin Books Canada, Ontario, 1967

De relatie tussen stad en rivier wordt naar aanleiding van de bevindingen binnen ‘First Impressions Cologne’ nader onderzocht. Het doel van het vooronderzoek, namelijk het in kaart brengen van de perceptie van de stedelijke ruimte, is hierbij nagestreefd. Om dit doel te bereiken zijn reisverhalen gebruikt, die geschreven zijn in 1875, om de perceptie van de bestaande geografische kenmerken van Keulen langs de Rijn te achterhalen. De uitgave, ‘De Rijn, van zijn oorsprong tot aan zee’¹¹, geeft vele inzichten in de karakteristieken van het gehele Rijnlandschap. Hierdoor kunnen de geconstateerde karakteristieken uit de reisverhalen geverifieerd en toegespitst worden op het Rijnlandschap, zoals onder andere de relatie tussen Keulen en de Rijn. Een belangrijk gegeven binnen dit onderzoek is dat het waarnemen van de perceptie van de stedelijke ruimte, afhankelijk is van de plek waar men staat. De afbeeldingen op de rechterpagina laten beide situaties zien; (links) het waarnemen van Keulen vanaf de Rijn en (rechts) het waarnemen van de Rijn vanuit de stad Keulen.¹²

Het begrip ‘hostile environment’, dat onderdeel uitmaakt van de methodiek van E. Bacon¹³, lijkt een negatieve perceptie te omvatten maar zou eigenlijk gezien moeten worden als een pulserende, stedelijke ruimte gezien vanuit het perspectief van de waarnemer (pulsation).

Het begrip ‘favorable environment’ geeft juist een vertrouwde omgeving aan en deze stedelijke ruimte biedt meer een ontvangende rol (reception).

Icon
(hoofdstukaanduiding) van het vooronderzoek, voor de omschrijving van de perceptie van(uit) de Rijn.

- Keulen waarnemen vanaf de Rijn: Keulen is ten tijden van het Romeinse Rijk aan de Westzijde van de Rijn geplaatst. Hierdoor verwelkomt de stad de natuurlijke stroming die vanuit het zuiden komt. Deze volgers van de Rijn bestaan als sinds eeuwen (reception). De stedelijke contour van ‘Keulen aan de Rijn’ speelt een beslissende rol bij het waarnemen van de stad vanaf de rivier. Het ‘Metropolitan Ensemble’, gevormd door de Dom, en het Centraal Station en spoorwegovergang over de Rijn, vormen al lange tijd een groot gedeelte van de stedelijke contour van Keulen. Ze creëren hiermee een magische, bijna oppermachtige setting, die verkeersnetwerken de stad inleiden (pulsation). Zodoende hebben zich door de jaren heen meerdere, bijna iconische, gebouwen gevestigd aan de Rijn om zo in te spelen op het aanzien van de stad vanuit deze stedelijke contour. Op de linker afbeelding, pagina 31, is te zien dat Keulen

De stad waarnemen vanaf de rivier

De rivier waarnemen vanuit de stad

vanuit de Rijn een haast vijandige positie inneemt doordat de stad als het ware vanuit het water omhoog rijst. Desondanks zullen de gebouwen aan de Rijnover voornamelijk nieuwsgierigheid opwekken, gezien vanaf de Rijn.

- De Rijn waarnemen vanuit de stad Keulen: De Rijn vanuit de stad bekeken, toont door zijn wijde omvang en de krachtige stroming haast een vijandig element binnen de stedelijke ruimte. Dit zou het resultaat kunnen zijn van het feit dat door de industriële revolutie de haven verplaatst is naar de buitenrand van Keulen. Hierdoor is de binnenstad minder afhankelijk van de rivier geworden; de binnenhaven is verplaatst en het gebruik ervan en contact met bezoekers sterk gedaald. De grens tussen de stedelijke ruimte en de natuurlijke stromingen is daardoor verder toegenomen.

De onderlinge relatie tussen Keulen en de Rijn zal nader besproken worden in het volgende hoofdstuk.

Icoon
(hoofdstukaanduiding)
van het vooronderzoek,
voor de omschrijving
van de perceptie van(uit)
de Stad.

1. DE CONTEXT

Als een ware levensader is de natuurlijke inbedding van de Rijn verantwoordelijk voor de stedelijke groei en ontwikkelingen van Keulen. De ontplooiing van Keulen als metropool komt voort uit haar machtige handelspositie die door de gunstige geografische ligging aan de Rijn tot stand is gekomen. Van oudsher wordt een rivier - zoals de Rijn - ook als verbindend element tussen beide oevers ervaren.⁰¹ Het is dan ook opmerkelijk dat het afstudeeratelier de Rijn eerder bestempelde als een scheidend element binnen de context.⁰² Een nadere bestudering van deze context zal uitwijzen welke dialoog Keulen en de Rijn met elkaar aangaan en of de eerste impressies van het afstudeeratelier met de Rijn hiermee verklaarbaar zijn. Hierbij wordt uitgegaan van het gezamenlijke doel binnen het onderzoek. Namelijk het doorgronden van de perceptie binnen de stedelijke ruimte. Om uitspraken te kunnen doen over de perceptie van de relatie tussen Keulen en de Rijn werden reisverhalen geraadpleegd.⁰³ Reisverhalen beschrijven namelijk nauwkeurig hoe de omgeving door iedereen wordt ervaren. Allereerst zal worden gekeken welke draagwijdte context kent. Vervolgens komt naar voren dat het begrip context voor mijn afstudeerproject dezelfde betekenis heeft als eerder is geformuleerd door de Smithsons.

De formulering van het begrip 'context'

Het doorgronden van context is een fundamenteel onderdeel van dit afstudeerproject. De reden hiervoor is dat een verbetering en vernieuwing van de binnenstad van Keulen vraagt om meer relatie met de context.⁰⁴ De bestudering van de dialoog tussen Keulen en de Rijn moet uitwijzen welke gewenste relatie deze stedelijke elementen met elkaar moeten hebben binnen de huidige context. Eerst zal de oorsprong van het begrip context worden besproken om vervolgens vast te kunnen stellen wat het begrip inhoudt. Het begrip context doet zijn intrede rond de jaren '50 in het taalgebruik van enkele architecten. Pas in de jaren '70 wordt het begrip steeds vaker gebruikt en ontstaan diverse opvattingen over waarom en hoe te ontwerpen binnen de context. Een goed voorbeeld hiervan is de uitspraak van Peter Smithson die een beroep doet op contextloze gebouwen, die ten tijde van het vooroorlogse modernisme ontstonden:

Afbeelding pagina 32, uitzicht op de kade gelegen binnen het zuidelijk deel van de Altstadt.

01 Het gezamenlijk verslag 'Metropolitan Ensemble, analysis of Cologne' - hoofdstuk 4 Ensemble between Cologne and the Rhine - biedt een uitgebreider overzicht in zowel de ontwikkelingen als de relatie tussen Keulen en de Rijn.

02 'First impressions Cologne', maakt deel uit van de eerste indrukken die zijn gebundeld - als introductie van het vooronderzoek m3 - Metropolitan Ensemble, analysis of Cologne

03 De perceptie van de stedelijke ruimte wordt binnen dit afstudeerproject ingekaderd tot de perceptie van Keulen aan de Rijn.

04 In de inleiding wordt de afstudeeropgave en het afstudeeronderzoek binnen het atelier nader omschreven

Afbeelding pagina 35,
The Economist building door
Alison en Peter Smithson, geve-
laanzicht straatzijde, Londen.

“In all too many instances, it appears that the formal idiom has been chosen rather arbitrarily. It often appears that the buildings could just as well be situated someplace else; it seems that they could be built, well, anywhere!”⁰⁵

05 artikel: Heuvel van den,
D., OASE, *Context/ specificity*,
*Een andere sensibilliteit - de
ontdekking van context*, #76,
2008, pagina 1

Peter Smithson pleit in bovenstaande uitspraak voor een intensievere relatie tussen ontwerp en context. Samen met zijn partner Alison Smithsons (hierna: “de Smithsons”) keren zij zich tegen de traditie en geschiedenis van het modernisme. Niet alleen de Smithsons maar ook vele andere architecten keerden zich rond de jaren ‘70 tegen het modernisme. In die tijd werd het begrip context steeds meer betrokken bij het ontwerpproces als zijnde ‘de historische context’. Dit begrip staat vanaf dan in één lijn met stadsvernieuwing en vormt een nieuw agendapunt voor politici, architecten en stedenbouwkundigen. Dit begrip domineerde in toenemende mate de architectuur en werd aangegrepen door antimodernisten ofwel postmodernisten.⁰⁶

06 Heuvel van den, D., OASE,
*Rearrangements, A Smithson's
celebration*, #51, 1999, Re-
dactioneel

De Smithsons deelden de gebruikelijke betekenis van de ‘historische context’ niet en ervaarden het begrip ‘context’ meer als ‘het resultaat van een levenswijze’.⁰⁷ Dit betekent niet dat zij geen aandacht schonken aan de historie maar dat ontwerpen vanuit context meer voortvloeit uit het functionalisme. Volgens de Smithsons bepaalt het verleden niet hoe een ontwerp zich binnen de context hoort te plaatsen, maar maakt het onderdeel uit van het verhaal binnen de context. Het bewust worden van de potentie van het verhaal binnen de context kan richtlijnen bieden binnen het ‘proces van zoeken en vinden’. Het onderstaande citaat zal de benadering van het begrip context van de Smithsons nader omschrijven:

07 - 08 Heuvel van den,
D., OASE, *Context/ specificity*,
*Een andere sensibilliteit - de
ontdekking van context*, #76,
2008, (06) pagina 24, (07,08)
pagina 38

“Context can be understood not only in the restricted sense of ‘the physical surroundings’, but also in a much broader way: as a complex of cultural, intellectual and programmatic relations, which can be influenced and elucidated by the architect him/herself.” - Alison en Peter Smithson⁰⁹

09 (naar een citaat en
artikel afkomstig uit OASE#76
Context/ specificity, #76, NAI
Uitgevers, Rotterdam, 2008)
Typoscript 1972; Smithsons
bewering wordt bevestigd door
een verklaring van een pagina
geschreven door hemzelf en
gepubliceerd in ‘The Architec-
tural Association Journal van
januari 1961, getiteld ‘Education
for Town Building’, waarin
opdrachten voor ‘studies naar
“bouwen in context” beschreven
staan.

Uit dit citaat blijkt dat de Smithsons pleiten voor een verbreding van de betekenis van het begrip context. Hiermee waren zij de eersten die aangaven dat ‘context’ bestaat uit een wederkerige relatie tussen de fysieke ruimte en de sociale ruimte en daarbij voortdurend veranderingen en ontwikkelingen ondergaat door de tijd heen. Door de toevoeging van de sociale ruimte binnen

I

II

III

het begrip context kunnen karakteristieken van een plek, evenals de atmosfeer van een plek, bereikt worden. Dit is mogelijk omdat de sociale ruimte voortvloeit uit een vervlechting van de samenleving met de directe omgeving, waaruit de mens vanuit zijn gesteldheid kan spreken.¹⁰

De Smithsons omschrijven hun visie over context met de woorden 'contextueel denken'. Deze ontwerphouding hanteert het verhaal binnen de context; bestaande uit de fysieke en de sociale ruimte, die als richtlijn dient voor het laten ontstaan van architectuur vanuit de context. Deze ontwerphouding zal een belangrijke rol spelen binnen dit afstudeerproject. Met name omdat het aansluit op mijn eigen fascinatie voor het ontwerpen vanuit de context en tevens strookt met de visie van de Stadsplanning Keulen.

Het ontwerp, 'The Economist building - 1962' van de Smithsons toont een evenwicht tussen context en vormgeving (pagina 35 en 36). Het verduidelijkt de visie 'contextueel denken' die zij hanteren. Dit ontwerp laat verder zien hoe de vrijheid binnen vormtaal, de flexibiliteit van de ontworpen stedelijke ruimte en het oog voor detail vevlecht kan worden binnen de architectuur. In de jaren zeventig werd de komst van The Economist Building niet door iedereen met open armen ontvangen. Menig omwonende ervoer het als zeer radicale architectuur. Enkele jaren later tot en met het heden blijkt het gebouw echter een voorbeeld te zijn voor het ontwerpen vanuit context. Zo heeft het ontwerp door de jaren heen al vele prijzen ontvangen als waardering.

Duurzame architectuur

Tegenwoordig lijkt de samenleving meer en meer behoefte te hebben om maatschappelijke belangen met architectuur te combineren. Zo zou architectuur bijvoorbeeld energiezuinig, milieubewust en flexibel horen te zijn. Deze intrede van maatschappelijke belangen sluit tevens aan bij de verkondigde mening van het Nederlands Architectuurinstituut (NAI). Architecten zouden volgens Ole Bouman (huidig directeur van het NAI) aandachtspunten horen te leggen bij nieuwe ontwikkelingen op het terrein van voedsel, gezondheid, energie, ruimte, tijd, sociale cohesie en waardecreatie.¹¹ De Smithsons lijken met hun visie het vermogen te hebben om de behoeftes naar duurzaamheid voort te zetten. Zij omvatten namelijk de huidige tijdsgeest, waarbij context meer wordt gewaardeerd en potentiële

Afbeeldingen I-III pagina 36,

I The Economist building door Alison en Peter Smithson, benadering plein

II The Economist building door Alison en Peter Smithson, detail gevelopbouw

III The Economist building door Alison en Peter Smithson, Alison en Peter Smithson zelf, Economist plaza

10 artikel: Heuvel van den, D., OASE, Context/ specificity, Een andere sensibilliteit - de ontdekking van context, #76, 2008, pagina 1

11 Bouman, O., Architectuur als Noodzaak - Nederlandse ontwerpen voor de toekomst, NAI Uitgevers, Rotterdam, 2009

Kaart pagina 39,
Het stromingsgebied van de
gehele Rijn en bijbehorende
zijrivieren.

Kaart pagina 40,
Hoogtes van het Rijnlandschap
en de Rijn zelf

Kaart pagina 41,
Breedtes van de Rijn met de
Rijnsteden

12 Stieler, K., Wachenhusen,
H. and Hackländer F.W., De
Rijn, van zijn oorsprong tot aan
zee, Van Egmond en Heuvelink,
Arnhem, 1875

ontwikkelingen worden voortgezet. Wellicht dat daarom hun visie tot op heden nog steeds een grote inspiratiebron is.

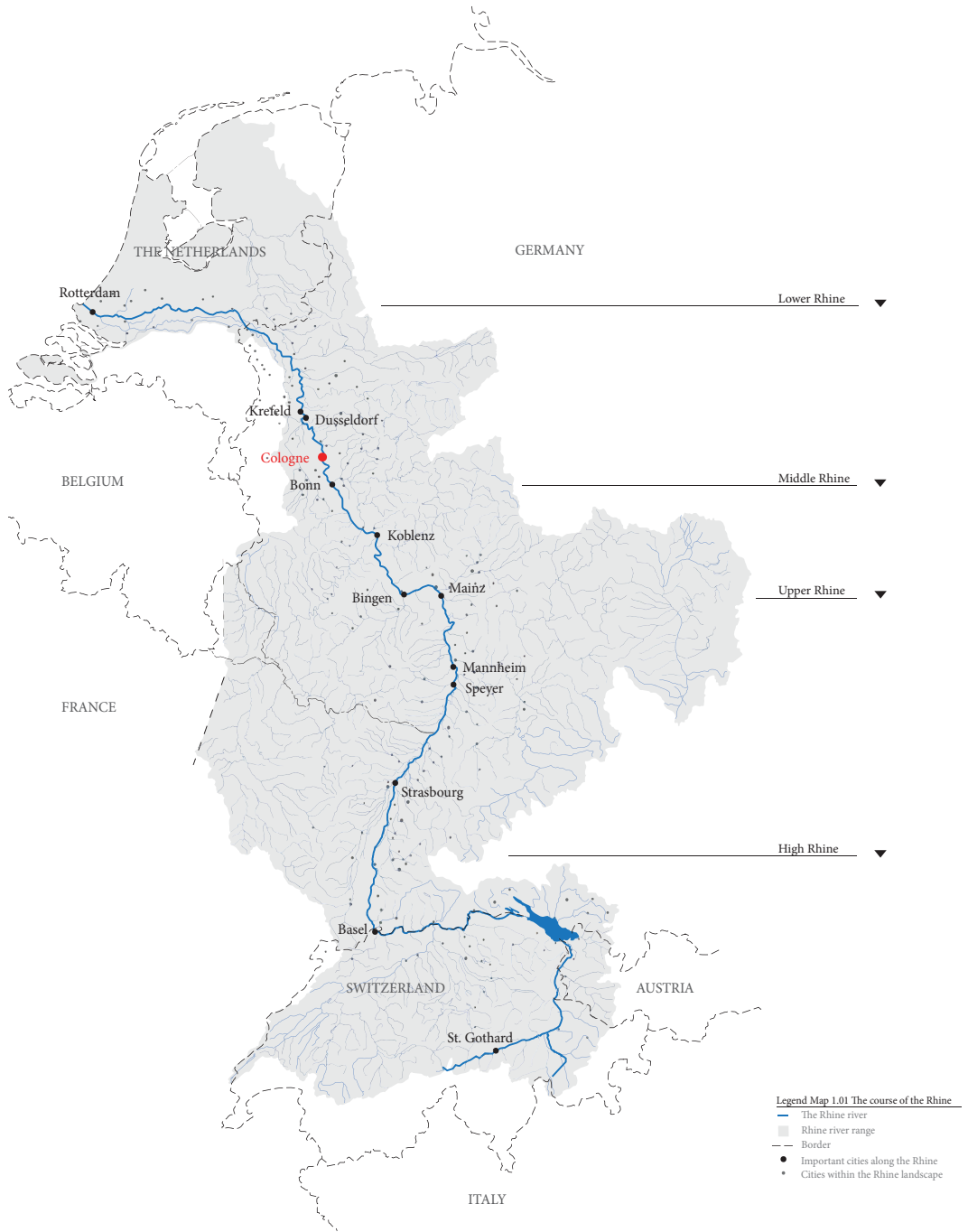
Onderzoeksmethode

Binnen dit deelonderzoek, speelt de perceptie van de stedelijke ruimte een belangrijke rol. Dit afstudeerproject richt zich op de perceptie van Keulen aan de Rijn. Er is gekozen om op basis van reisverhalen deze perceptie in kaart te brengen. Het reisverhaal ‘De Rijn, van zijn oorsprong tot aan zee’¹² is hiervoor bestudeerd. Dit boek bevat namelijk omschrijvingen van de waarnemingen over de gehele Rijn. Door deze waarnemingen te bestuderen kan zowel een uitspraak worden gedaan over de relatie tussen Keulen en de Rijn alsook de positie die Keulen inneemt binnen het gehele Rijnlandschap. Deze waarnemingen hebben rond 1875 plaatsgevonden en bevinden zich aan het begin van de industriële revolutie. Juist deze tijd kan duidelijk maken welke gevolgen deze revolutie met zich meebracht voor de perceptie van de relatie tussen Keulen en de Rijn.

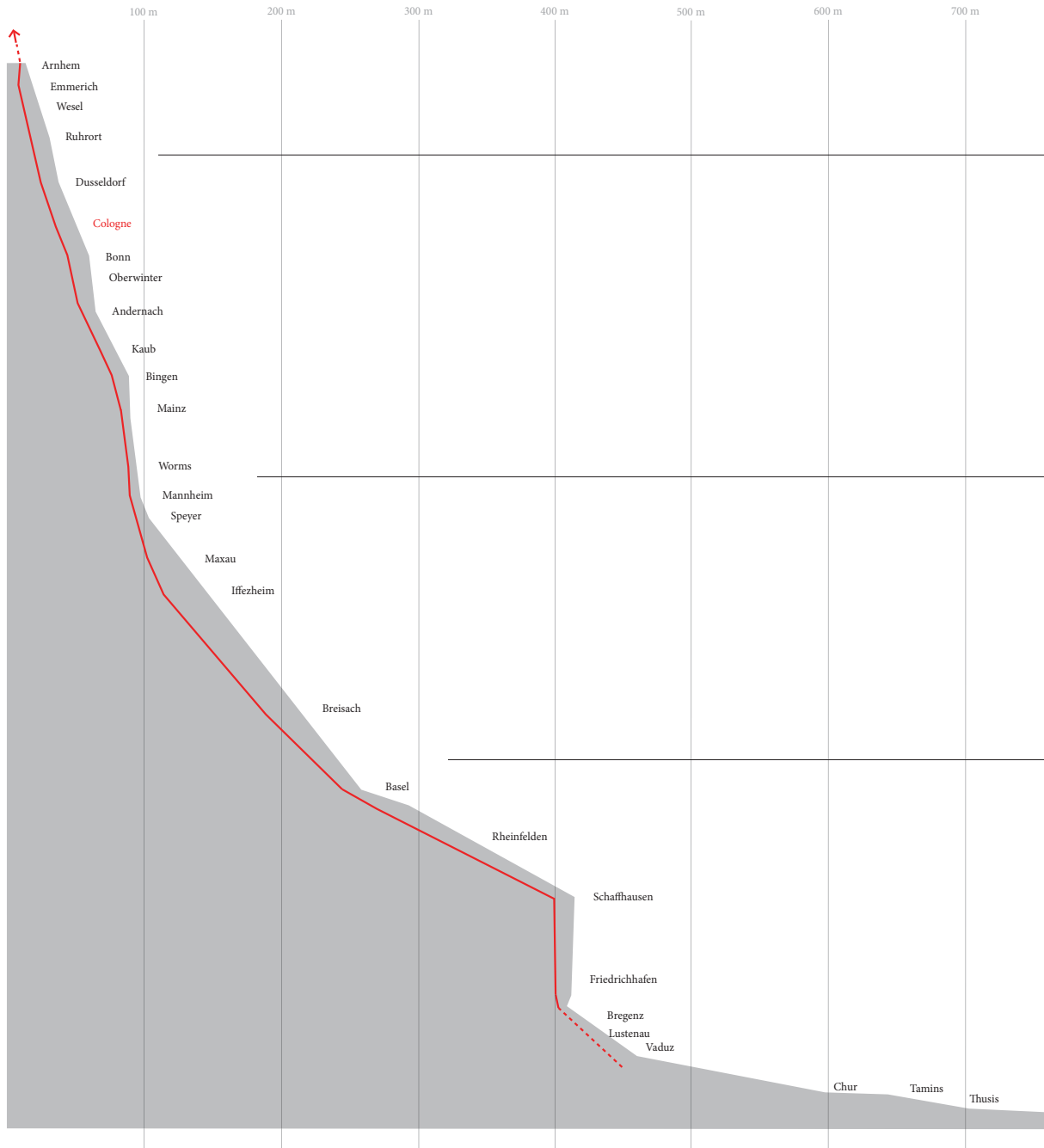
De Rijn als levensader

Om een indruk te geven in wat waarnemingen volgens de reisverhalen inhielden geef ik een korte impressie van de atmosfeer van de Rijn, gedistilleerd uit de reisverhalen:

De Rijn ontwaakt en ontstaat, in al zijn levendigheid, als een bruisende stroom vanuit de energierijke gletsjer te midden van de Zwitserse bergtoppen. Vanaf het moment dat het zijn oorsprong verlaat en de lager gelegen aardbodem raakt, stroomt het als een levend individu met karakter en temperament door het landschap. Een continue stroming die de glooiingen van de natuur volgt of vormt door eigen krachten. Hiertoe ontstaat, vanuit ouds, een natuurlijke grens die fungeert als een element binnen de omgeving. De eerste paar kilometers verkeert de Rijn in een ruwe setting en verliest het langzaam zijn hoogte, reikt het dal en neemt toe in omvang. De grillige bergtoppen verdwijnen op de achtergrond, waardoor het landschap haar indrukwekkend pallet aan flora en fauna kan tonen. Een waterval behoort tot het laatste teken van jeugdigheid, waardoor de eerste vervoersmiddelen zich in Basel verzamelen. De natuurlijke stroming

Afbeelding pagina 42.
Prent van het Raadhuis en de
Dom met onderschrift:

Im Rhein, im schönen Strome,
Da spiegelt sich in den Well'n,
Mit seinem großen Dome,
Das große, heilige Köln..
Heinrich Heine

13 Een samenvatting gededuceerd uit de omschrijvingen van het boek:

Stieler, K., Wachenhusen, H. and Hackländer F.W., De Rijn, van zijn oorsprong tot aan zee, Van Egmond en Heuvelink, Arnhem, 1875

*toont rust en volwassenheid uit, haar levendigheid verlegt ze naar de zijdelingse landschappen. Het creëert een bruisende plek voor ontwikkeling van welvaart en handel, waardoor ware handelssteden ontstaan en het landschap lijkt te verdwijnen in de daken van de gebouwen. Zo ontstaat er ter plaatse van de grens tussen de Midden- en Nederrijn een stedelijk hart langs de Rijn, waarbinnen de Rijn zich als heuse slagader naar het binnenleven van de stad lijkt te fungeren. Slechts op enkele momenten wordt de stroming overschreden om zo de overzijde te bereiken. De Rijn doorkruist ondertussen obstakels met een eigen identiteit die onderdeel vormen van de totale afwisselende atmosfeer; Alpenrijn, Hoogrijn, Bovenrijn, Middenrijn en Nederrijn. Net als een levend wezen betreft ook zij een levenscyclus; het voortkomen uit haar bron, het meanderen door het landschap om vervolgens vanuit een riviermond in de oceaan terecht te komen en weder deel te nemen aan het hydrografisch proces. De Rijn zal zijn aanwezigheid niet verliezen, maar gaat, gedurende tijd, een fluctuerende dialoog aan met het landschap om haar heen.*¹³

De relatie tussen Keulen en de Rijn, van toen tot nu.

De Rijn kent een sterke verbondenheid met het naaste landschap en haar bewoners. Een verbondenheid vanuit een dialoog, die zich uit in de wijze waarop het zijdelingse landschap zich naar de buitenwereld toont. Menige legendes, fabelen en overige verhalen zijn door deze machtige rivier tot een fantasierijke setting getransformeerd om zich vervolgens te verplaatsen - met de stroming mee- naar andere Rijnsteden. De Rijn is door zijn aantrekkelijke geografische en topografische ligging de aanleiding geweest voor onder andere de Romeinen om nederzettingen te vestigen. De juiste natuurlijke formatie binnen het Rijnlandschap kon de bevolking van irrigatie, transport (verse goederen), water en bescherming voorzien. Hierdoor was de nederzetting al van enige voorspoed en welvaart verzekerd. Deze rijkdom ontwikkelde zich exponentieel gedurende de Middeleeuwen door de goederenwissel en transport over de Rijn met andere steden en naties. De handelsstad Keulen had hierbij het voordeel dat het net in het overgangsgebied tussen de Neder-Rijn en Midden-Rijn lag. Toentertijd was dit precies de plaats waar zeewaardige schepen hun laatste meters op de vaarbare rivier konden maken. Dit maakte de haven van Keulen oppermachtig omdat ze de vracht vanuit de zeeschepen onder supervisie kon overladen op kleinere Rijnschepen. Deze goederenwissel

zorgde ervoor dat Keulen in het jaar 1259 een privilege kreeg, 'het stapelrecht'. Hiertoe was Keulen in staat om goederen, afkomstig van de zeeschepen naar de Rijnschepen, eerst op te slaan en gedurende drie dagen 'te koop' aan te bieden aan de inwoners van de stad alvorens de schepen verder het binnenland introkken. Deze handelstactiek bezorgde Keulen een enorme bedrijvigheid en een aantrekkelijke plek voor menig handelaar van verre. De stad verkreeg macht als bemiddelaar en kon zich versterken met stadsmuren, stadswanden en een stadsuitbreiding. Hierdoor toonde Keulen niet alleen zijn diversiteit in gespecialiseerde exportproducten maar ook binnen de samenleving; een levendigheid van komen en gaan van pelgrims, zigeuners en andere reizigers. De pleinen werden steeds intensiever gebruikt voor de verkoop van goederen, net als de steegjes en straten tot aan de naastgelegen pakhuizen aan de Rijn toe. Gespecialiseerde wijken ontstonden met ieders eigen kwaliteiten. De relatie van Keulen met de Rijn was zeer intens aangezien beiden afhankelijk van elkaar waren. Een relatie die langzaam een steeds grotere afstand kende door de komst van de industriële revolutie, waarbij goederen goedkoper en over land met de trein vervoerd konden worden. De handel verdween langs de kade en verplaatste zich naar de randen van de stad, op de plekken

Afbeelding pagina 43,
Houten snede van het uitzicht
vanaf Deutz naar Keulen, 1875

Afbeelding pagina 44-45,
Foto vanaf het Noordelijk deel
van de Altstadt ten tijde van de
industriële revolutie. Toentertijd
was flaneren langs de Rijn ge-
bruikelijk en mogelijk.

Stucwerk: Een paar gebouwen binnen het historisch deel van Keulen zijn gedurende wederopbouw volgens bestaande contouren gerestaureerd. Hiervoor werden traditionele bouwwijzen gehanteerd: gestucte en houten vakwerkhuizen, uitgevoerd in verschillende kleuren.

Religie: Al in de vroege middeleeuwen was Keulen een belangrijke religieuze stad en heeft dan ook altijd vele pelgrims aangetrokken. Hoewel de macht van de Kerk steeds groter werd hebben de Keulse inwoners zich nooit geheel overgegeven aan deze rijkdom. Mede een gevolg van de diversiteit aan bezoekers door religie en handel, welke ieder weer hun eigen geloof meenam.

Zandsteen: Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft Keulen een groot deel aan historisch en traditionele waardevolle gebouwen verloren. Om een nieuwe start te kunnen maken besloot men alleen de belangrijkste gebouwen weder op te bouwen. Ondanks dit kleine aantal is de liefde voor de lokale bouwsteen nooit verloren gegaan. Het blijkt ook nu nog een uitstekend materiaal voor de reputatie van de stad en daarmee ook de regio langs de Rijn te zijn.

Parken: een vrij kleine groenstrook in het binnen centrum van Keulen biedt een aangename plek wanneer zonnestralen over de stad vallen. Echter, Keulen kent veel meer plantsoenen voor ontspanning dan het in eerste instantie laat blijken. Zo biedt het langs de binnenring een groenstrook, botanische tuinen en aan de kant van Deutz een stadspark, Rheinpark.

Baksteen: De Romeinen beschouwde het infrastructurele netwerk als zeer belangrijk element voor het uitbreiden van het Rijk. Zo bouwden men nederzettingen, geheel op geo- en topografische wijze langs de Rijn. Keulen was een van deze nederzettingen (*Colonia Claudia Ara Agrippinensium*) die volgens een grid uit steen geheel opgebouwd werd, ietwat op de dag als vandaag nog steeds in musea's herdacht wordt.

Moderne bouw: Als een lint hebben zich enkele betonnen, modernistische gebouwen gevestigd aan de rand van de binnenstad van Keulen. Deze modernisering van toen heeft vele discussies opgeleverd. Er waren voorstanders, Otto Barner, en tegenstanders, Rudolph Schwarz van de deze inmenging met het historisch palet. De plannen die gerealiseerd zijn gaan allen in dialoog met de autobestuurder.

De Rijn: De atmosferische waarde van Keulen is deels afkomstig van de stroming die haar voedt. De Rijn heeft Keulen gebracht tot een welvarende stad die zich voortdurend ontwikkelde en tevens de nodige bedrijvigheid toont. In de laatste paar jaren is dit dialoog verzwakt en heeft de stad de wens om de connectie tussen mens en rivier te versterken, zoals het ooit geweest is.

Kölsch: Kölsch drinken en brouwen behoort tot de cultuur van deze stad. Menig bierhuizen zijn hier gevestigd en serveren, geheel volgens tradities en voorgescreven klederdracht Kölsch in een slank glas tezamen met een "halve Hahn". Deze striktheid in het behouden van traditie trekt vele toeristen, maar vanuit ouds voornamelijk de bewoners van Keulen, die in groten getale na het werk een maaltijd en paar glazen Kölsch nuttigen.

waar de industrie zijn vruchten afwierp. De rivier werd op grote schaal steeds belangrijker voor de stad, maar verloor haar intense connectie met het leven binnenin de stad en de pleinen die hun bestaansrecht kenden door de goederen die er grotendeels vanuit de rivier verkocht werden. De context tussen stad en rivier laat zien dat de wederkerige relatie veranderlijk is en voortdurend een nieuwe dialoog met elkaar aangaat. Zowel stad als rivier vormen de elementen van de context en haar atmosfeer. De Rijn is, ondanks vele revolutionaire veranderingen, ook vandaag de dag nog een belangrijk element binnen de stad Keulen. Dit is te zien aan de uitzonderlijke bebouwing die gesitueerd is aan de Rijn. Hiermee wordt de stedelijke contour van Keulen bepaald en zorgt voor wereldwijde herkenning.

Keulen ■

Elk gebouw binnen Keulen lijkt uit te kijken op de imposante toren van de Dom, dat te midden van het plein een heus middelpunt en hoog(s)te punt van de stad vormt. Deze hoogstaande architectuur ligt evenwijdig aan de bocht van de Rijn waardoor de stad een ontvangend gebaar maakt. Vanuit dit centrale middelpunt van de stad voeren de beklinkerde straten naar pleinen, hofjes en de kade, waarbij tradities omarmt worden evenals de komst van de auto, de chaos en hechtiek. Om een impressie te geven van de stad Keulen zijn gezocht naar een negental kleurtinten die samen de belangrijkste delen van de stad vertegenwoordigen.

Herwaardering van Keulen aan de Rijn

Binnen dit onderzoek is het verhaal van de context, Keulen aan de Rijn, nader bekeken om vervolgens bewust te worden van de contextuele waarde die zowel Keulen als de Rijn samen vormen. Uit de verhalen en gesprekken met Keulse bewoners is gebleken dat Keulen al vanaf haar bestaan in dialoog treedt met de Rijn en dat de stedelijke ruimte van Deutz hier ook aan deelneemt. Door te achterhalen welke karakteristieken de Rijn kent, en hoe deze zich uitzetten binnen het Rijnlandschap is duidelijk geworden dat Keulen de positie van een handelsstad inneemt. Daarbij laat de geschiedenis van Keulen, maar ook de negental elementen die, naar eigen inzicht bij Keulen horen, zien dat de stad levendigheid kent. Het is een stad van zowel oud als nieuw, traditie en modernisme.

Echter, de relatie tussen Keulen en de Rijn lijkt na de wederopbouw een ommezwaai te hebben gemaakt. De levendigheid aan de Rijn heeft zich geclusterd tot alleen het centrale deel van de binnenstad. De levendigheid op de Rijn is daartoe verdwenen en kent alleen nog rondvaartboten die voortdurend langs de kade liggen en zo het zicht naar de Rijn onttrekken. Zie afbeelding, pagina 49.

De kade, ter hoogte van het Maritim Hotel, valt net buiten het centrale deel van de Altstadt. Dit heeft als gevolg dat het verblijven aan deze kade langs de Rijn niet meer wordt gestimuleerd. Desondanks, lijkt deze kade juist de potentie te hebben om het centrale gedeelte met het zuidelijk gedeelte van de binnenstad weer bij elkaar te betrekken. De kade wordt vrijwel dagelijks als doorgangsroute druk bezocht, juist doordat het tussen deze twee geliefde plekken van Keulen in ligt.

Dit afstudeerproject zal zich richten op een herwaardering van Keulen aan de Rijn ter hoogte van het Maritim Hotel, zodat ook zij kunnen profiteren van de mogelijkheden die er zijn en niet alleen de kade in hogere waarde stijgt, maar ook de openbare ruimte binnen het Maritim hotel toegankelijker wordt. Pagina 48 en 49 bieden een aantal impressies van de huidige situatie.

Afbeelding pagina 46.
Een negental Keramische tegeltjes, ieder representeert een ander onderdeel van de stad Keulen.

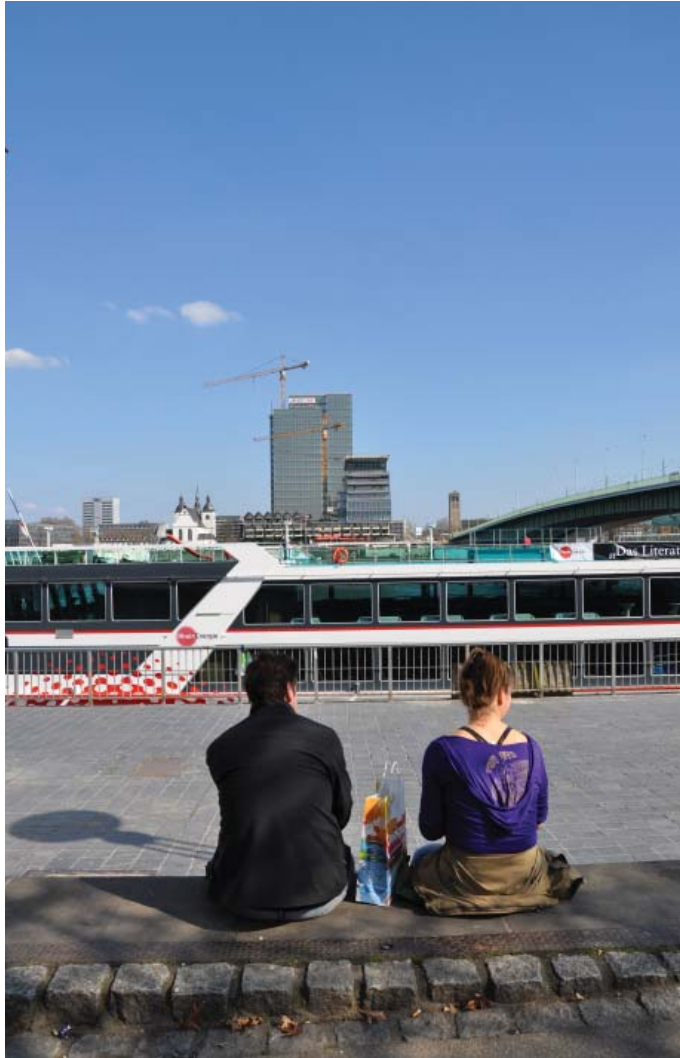
Bestaande kade, Zuidelijk deel van de Altstadt

Zicht op het Zuidelijk deel van deze kade die aansluit op de Rheinaufhafen.

Bestaande kade, Zuidelijk deel van de 'Altstadt', de binnenstad van Keulen.

Zicht op het Noordelijk deel van deze kade met aansluitend het Maritim hotel.

Uitzicht vanaf de kade richting de Rijn

II

I

2. DE ONTWERPHOUDING

Het bewustzijn van de context is essentieel om de nuance in het verhaal van een plek aan te voelen, daardoor kan architectuur een positie binnen de context innemen en de dialoog aangaan met zowel de fysieke als de sociale ruimte. De Smithsons, die voorstander zijn van deze draagwijdte van context, geven niet alleen inzicht over hoe context benaderd kan worden maar verschaffen ook een frisse ontwerphouding voor een mogelijke inpassing van het ontwerp binnen de context. Dit wordt ook wel het 'contextueel denken' genoemd.⁰¹

De visie van de Smithsons zal binnen dit hoofdstuk centraal staan en als onderlegger dienen voor de ontwerphouding binnen het gehele ontwerpproces van dit afstudeerproject. Daarnaast zal het 'contextueel denken' gerelateerd worden aan de huidige tijd en opvattingen.

Contextueel denken

Gedurende de jaren '70 opperen Alison en Peter Smithsons het 'contextueel denken'. Uit het volgende citaat blijkt wat de Smithsons onder 'contextueel denken' verstaan:

'Op basis van een traditionele ruimtelijke samenhang zoeken naar een verruiming van de vormentaal die toelaat dat de oude gemeenschapsgedachte wordt omgezet in moderne sociabiliteit.'⁰²

Een voorbeeld van de toepassing van hun visie binnen de architectuur is het weekendverblijf, 'The Lawn Pavilion', voor en door de Smithsons zelf ontworpen (pagina 50). De samenhang tussen oud en nieuw, net als de tektoniek van de verschillende materialen, tonen een aangename en ongedwongen verbondenheid. Kenmerkend aan dit ontwerp is ook de vrijheid en de openheid van de ruimtes, die een veranderbare opstelling kunnen aannemen zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande waardes die de context reeds kende. 'Ruimtes die veranderingen kunnen ondergaan geven patronen de plek om zich voort te zetten, waardoor de ruimte verweven raakt met de samenleving, de maatschappij.'⁰³ De patronen die de Smithsons hierbij aanhalen zijn bijvoorbeeld de bewegingslijnen die een persoon binnen de

Afbeeldingen pagina 50
I Detail voordeur, The Lawn pavillion, door Alison en Peter Smithson,

II The Lawn pavillion, door Alison en Peter Smithson,

01 - 03 naar aanleiding van meerdere vertoonde betogen, waarbij de Smithsons de be-langen van 'contextueel denken' verkondigden :
Toen ik midden jaren vijftig doceerde aan een architectuur opleiding werd het leerplan van de school op een heel een-voudige manier gereorganiseerd om een aanzet te geven tot wat ik destijds 'contextueel denken' noemde: dat iets nieuws moet worden doordacht binnen de context van be-staande patronen. In de context van de patronen van menselijk samenleven gaat het dan om gebruikspatronen, bewegingspa-tronen, patronen van rust, stilte, lawaai, enzovoort, van vorm, voor zover we die bloot kunnen leggen; het ontwerp van een gebouw of groep ge-bouwen, zo werd onderwezen, kon niet buiten een context om worden ontwikkeld.

Afkomstig uit :
Heuvel van den, D., OASE, *Context/ specificity, Een andere sensibilliteit - de ontdekking van context*, #76, 2008, (01,02) pagina 23, (03) pagina 24,(04) pagina 39
Typoscript 1972;
Smithsons bewering wordt be-vestigd door een verklaring van één pagina, geschreven door hemzelf en gepubliceerd in The Architectural Association Journal van januari 1961, getiteld 'Education for Town Building', waarin opdrachten voor 'studies naar "bouwen in context"' beschreven staan.

architectonische ruimte maakt. Deze patronen kunnen zowel binnen als buiten plaatsvinden en gaan continue in dialoog met de directe omgeving.

De Smithsons laten door middel van de compositie van zowel ‘The Economist Building’, zoals besproken in het vorige hoofdstuk, als ‘The Lawn pavilion’ zien dat deze patronen binnen de architectuur een belangrijke rol spelen bij het voortzetten van ontwikkelingen in de samenleving. Ik ben van mening dat de Smithsons met deze visie hetzelfde nastreven als de Stadsplanning van Keulen. Ook de Stadsplanning van Keulen is op zoek naar verbeteringen binnen de stedelijke ruimte die een vervlechting vormen met de historische en culturele waarde evenals de vernieuwingen en de lokale ontwikkelingen. Het ‘Masterplan für Köln’ toont aan dat deze houding niet alleen tijdens de wederopbouw werd aangenomen, maar ook nu aanwezig is binnen de visie van de Stadsplanning Keulen. De overeenkomsten tussen de visie van de Smithsons en de Stadsplanning Keulen zijn dan ook opmerkelijk en inspirerend voor de ontwerphouding binnen dit afstudeerproject. Ze geven beide de relevantie aan van de bewustwording van het verhaal binnen de context en de hieruit voortvloeiende gewenste voortzettingen van de stedelijke ruimte. De ontwerphouding ‘contextueel denken’ vroeg echter nog om een praktische toepasbaarheid, voordat het concreet is toe te passen binnen dit afstudeerproject.

Peter Smithson geeft in zijn lezing ‘Architecture as Townplanning’ een omschrijving van de taak die hij en Alison Smithson zichzelf als architect zijnde stelde. Tijdens deze lezing geeft hij een heldere beschrijving om toehoorders te overtuigen gebruik te maken van het ‘contextueel denken’.

‘In ons werk zijn onze inspanningen voor een groot deel gericht op de “context”. Het is niet echt een kwestie van “inpassen” maar van opnieuw materialiseren, een nieuwe focus vinden – het is moeilijk er woorden voor te vinden. Misschien vraagt de context om een compleet onzichtbaar gebouw of helemaal geen gebouw, een “tegengeometrie” of een “voortgezette geometrie”. Zo is ook het inrichten, herschikken en “klaarmaken” van een kamer voor de ware huisvrouw, de ware restaurateur of herbergier meer dan een kwestie van smaak: het is zowel een daad van voortzetting als van herschepping. Op de schouders van de architect zou de moeilijke taak rusten om de ‘kwaliteiten van continuïteit en nieuwigheid’ bij elkaar te brengen.’⁰⁴

04 – 07 Heuvel van den, D., OASE, *Context/ specificity*, Een andere sensibilliteit – de ontdekking van context, #76, 2008, pagina 40

Continuïteit en herschepping als sleutelwoorden

Bij het 'contextueel denken' vanuit de gedachte van de Smithsons, zoals blijkt uit het hiernaast vermeld citaat, gaat het er dus niet zozeer om of je als architect wel of niet het ontwerp laat versmelten binnen de context maar dat je de context gebruikt voor het scheppen van architectuur. Dit wordt ook wel 'context gevoelige architectuur' genoemd.⁰⁵ De nadruk binnen de ontwerphouding van de Smithsons lijkt zich eerder te bevinden in wat nog komen gaat dan in wat er ooit geweest is. Het begrip 'continuïteit' neemt hierbij het behoud van 'expliciete kwaliteiten vanuit de omgeving'⁰⁶ onder zijn hoede, terwijl 'herscheping' de voortzetting van de potentie van de bestaande context stimuleert. Potentiële aspecten uit de context zijn bijvoorbeeld de 'behoefes binnen de samenleving en oog voor detail en ontwikkelingslijnen'.⁰⁷ Hiertoe zal 'contextueel denken' altijd rekening houden met toekomstige veranderingen. Hoewel dit lastig te voorspellen is als architect, betekent het volgens mij wel dat men bewust moet zijn van de ontwikkelingen die een architectonische ruimte kan stimuleren. De toepassing van deze ontwerphouding is vergelijkbaar met 'genuanceerde moderniteit'; de verlangens naar ontwikkelingen zullen het altijd opnemen tegen het behoud van historische kwaliteiten.

Een nieuwe generatie

Het 'contextueel denken' is ontstaan als reactie op het modernisme, net als de stromingen post-modernisme en contextualisme. Het debat omtrent context was rond de jaren '70 erg actueel maar kende toentertijd nog geen duidelijke architectuurstijl of antwoord op het debat. Ook tegenwoordig is er geen één overheersende stroming, zoals die er vroeger wel waren (denk hierbij aan het modernisme, gotiek, barok en classicisme). Er zijn echter wel verschillende stromingen zichtbaar, onder andere het traditionalisme en het expressionisme. Naar mijn weten zijn stromingen binnen de architectuur vaak een reflectie van de tijd waarin ze verkeren.

Kenmerkend aan de huidige tijd is de economische en sociale crisis. Dit houdt in dat deze crisis op lange termijn plaatsvindt en zeer gecompliceerd is; er zijn financiële tekorten met sociale gevolgen.⁰⁸ De verbetering van de binnenstad van Keulen is, naar mijn weten, ook een verklaarbaar antwoord op de huidige tijd waarin wij verkeren. Namelijk, het verbeteren van dat wat er al is, ofwel handelen met de middelen die er zijn. De nieuwe generatie

08 G. Soros, *The Crash of 2008 and what it Means* origineel gepubliceerd in de Verenigde Staten van Amerika als 'The New Paradigm for Financial Markets', New York, PublicAffairs tm 2008

09 Mingels O., De crisis als spiegel, Archiprint, Technische Universiteit Eindhoven, oktober 2011, pagina 21

architecten hoort zich bewust te zijn van veranderingen in de tijd en hoe hier op te anticiperen.⁰⁹ Hierdoor komt weer naar voren hoe belangrijk het is om het verhaal dat context met zich meedraagt te herkennen. De bestudering van de ontwerphouding van de Smithsons, 'contextueel denken', heeft nader inzicht gegeven in de methode waarmee architectuur de contextuele waarde van Keulen aan de Rijn kan versterken. Een viertal begrippen zijn hierbij aan bod gekomen en zullen vanuit de bestaande context de richtlijnen vormen voor het ontwerp:

- Fysieke ruimte;
- Herinneringen;
- Ruimtelijke relaties;
- Ontwikkelingslijnen.

Naar mijn mening is het bewustzijn van het verhaal binnen de context niet specifiek voor dit afstudeerproject maar een benadering die juist voor ieder ontwerp implementeerbaar is. Context zou ook tegenwoordig een belangrijke rol horen in te nemen binnen het ontwerpproces. Hoewel de visie van de Smithsons al reeds 60 jaar bestaat, kent het een duidelijke boodschap die vandaag de dag nog steeds actueel is. Onderstaande citaten reflecteren beide naar het ontwerpen binnen de context, van de tijd van de Smithsons en het heden.

10 The heroic period of modern architecture, New York, Rizzoli International publications, 1981, page 13

A building today is only interesting if it is more than itself, if it charges the space around it with connective possibilities...." Allison and Peter Smithson ¹⁰

11 Een citaat van Cor Kalfsbeek over ontwerpen binnen de context, In context, een productie van stichting beeldlijn in samenwerking met stichting noorderbreedte, Groningen, 2012.

"Als je een nieuw gebouw tussen bestaande bebouwing plaatst moet dat nieuwe gebouw een dusdanige kwaliteit in zich hebben dat het het niveau van de andere gebouwen met zich mee omhoog trekt." Cor Kalfsbeek ¹¹

3. EEN VIERTAL COMPONENTEN

Vanuit de ontwerpmethodede ‘contextueel denken’ zijn een viertal componenten geselecteerd die een alomvattend inzicht kunnen geven binnen de context. De vier vastgestelde componenten binnen de context zullen richtlijnen zijn voor de eerste penschetsen, de formulering van de programmatische invulling, de ontwerpogave en ten slotte voor het uiteindelijke ontwerp.

De richtlijnen die van invloed zijn op het ontwerp zullen in de onderstaande tekst schuin gearceerd worden.

Afbeelding, pagina 55

De situatie van de kade in het Zuidelijk deel van de Altstadt.

Te zien is dat deze kade geen straatmeubilair kent en alleen de reling evenals de plantenbak de bestrating onderbreken.

In de linker bovenhoek zijn tevens de torens van de Dom te aanschouwen.

A. Fysieke ruimte

De Fysieke ruimte heeft betrekking op de zichtbare en tastbare aspecten binnen de omgeving van de mens. Hoewel de kade weinig relatie kent met de omliggende bebouwing, zal op deze plek voornamelijk de fysieke aanwezigheid van het straatmeubilair, de lichttoetreding en de Rijn aan de kade bepalend zijn. Zoals te zien is op de onderstaande afbeelding kent de kade haast geen straatmeubilair. De kade kent wel een twee meter hoge stadsmuur, die als waterkering dient (linker zijde), waardoor de relatie met de achterliggende bebouwde omgeving naar de achtergrond verschuift. Hierdoor treden de kade en de Rijn meer in relatie tot elkaar. Echter, de aangemeerde rondvaartboten en het negen meter hoogteverschil tussen de kade en de Rijn verzwakken de relatie tussen beide (zie afbeelding, pagina 49). De bomen op de kade evenals de groenvoorziening aan de linkerkzijde zorgen ervoor dat deze kade meer

01 Informatie omtrent de waterstand van de Rijn ter hoogte van Keulen is te vinden op de website van Stadtentwässerungsbetriebe Köln.

Hoog water 7,0 KP
Midden water 3,210 KP
Laag water 0,610 KP 01

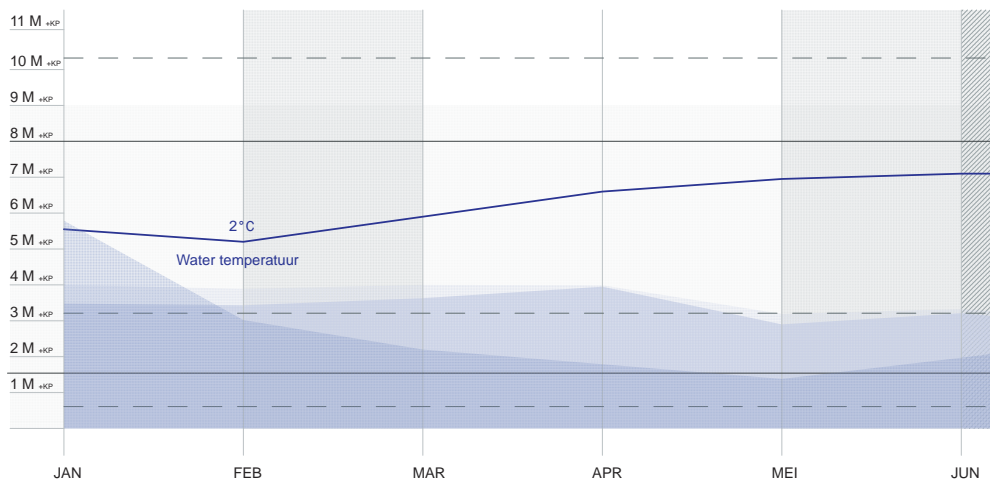
KP staat voor Kölner Pegel en bevindt zich 34,98 boven Normall Null, dat voortkomt uit het Amsterdams Peil

verblijfskwaliteiten krijgt, ook al is er geen straatmeubilair. Desondanks blijft de kade vrij identiteitsloos. *Het ontwerp zal daarom tevens een herinrichting van deze kade inhouden, om zo het gebruik van de kade te stimuleren. Deze drukbezochte kade zou meer mogelijkheden moeten bieden voor de voorbijgangers om te kunnen verblijven.*

Niet alleen groenvoorzieningen en zitmogelijkheden kunnen het verblijf op de kade stimuleren, ook de aanwezigheid van de zon kan het verblijf aangenamer maken. Zeker voor het ontwerp is het belangrijk om te weten hoe de kade ten opzichte van de zon geïmponeerd is. Deze kade verloopt van Noord naar Zuid en is daardoor niet geheel optimaal geïmponeerd naar de richting van de zon. Wil het gebouw ook de avondzon grotendeels op kunnen vangen dan zal de reflectie van het water hierbij gebruikt moeten worden.

De aanwezigheid van de Rijn is tevens een belangrijk onderdeel van de fysieke ruimte. Het is een dynamische, natuurlijke stroming die in hoogte fluctueert. Zo kan de rivier in 'Laag water', 'Midden water' en 'Hoog water' verkeren. *Om meer grip te krijgen op de hoogte verschillen van de waterspiegel is een schema gemaakt met een gemiddelde waterstand van de laatste twintig jaar. Deze hoogtes zijn tevens richtlijnen voor zowel het ontwerp van het gebouw als de herinrichting van de kade. Kenmerkend uit het schema is dat de waterhoogte gedurende december en januari het hoogst staat en gedurende mei en oktober/november het laagst.*⁰¹

Schema, pagina 56/57
De gemiddelde waterstand van de Rijn, gemeten in de afgelopen 20 jaar.

B. Herinneringen

Gedurende het vooronderzoek is de globale geschiedenis van de stad Keulen door het afstudeeratelier omschreven en in kaart gebracht. Om de geschiedenis van een plek, zoals deze Zuidelijk georiënteerde kade, te achterhalen is het echter noodzakelijk op zoek te gaan naar meer specifieke herinneringen. Juist de specifieke herinneringen van een plek kunnen een richtlijn zijn voor het ontwerpen vanuit het plaatsgebonden verhaal binnen de context.

Deze kunnen onder andere geanalyseerd worden door schilderijen, ansichtkaarten, reisverhalen en foto's. Dit is tevens gedaan voor de analyse van de geschiedenis van de Zuidelijke kade te Keulen. *Hierbij was het opvallend dat voortdurend kleine gebouwen aan de kade stonden en deze een dagelijkse routine kende, waardoor het (dagelijks) gebruik van de kade haast geen extra stimulans nodig had. Daarbij haalde de achterliggende gebouwen hun profijt van deze levendigheid aan de kade. Hoewel toentertijd de verbinding met de achterliggende omgeving sterker was zou ook nu het ontwerp een vergelijkbare setting kunnen nastreven, alleen dan met het Maritim Hotel. Dit houdt tevens in dat de functie van het gebouw voor een groot aantal mensen aantrekkelijk hoort te zijn en het gebouw vaak open is.*

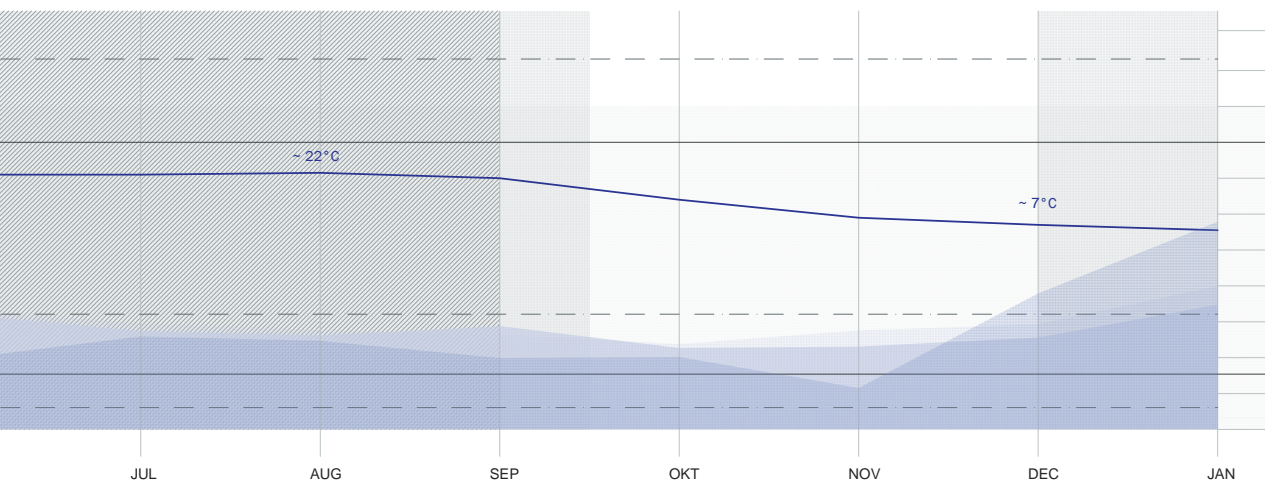
Op de volgende pagina zullen een drietal gebouwtjes te zien zijn, die gedurende 19e eeuw op de kade hebben gestaan.

Abbeelding I - III pagina 58,
Een drietal huisjes die ooit op
de kade, ter hoogte van het
Maritim Hotel, hebben gestaan.
Maquettes 1:200

I Rijnoever, am Leystapel 1850

II Rijnoever, am Leystapel
preciese jaartal onbekend

III Rijnoever, am Leystapel 1856

C. Ruimtelijke relaties

Vanuit het gezamenlijk vooronderzoek is gebleken dat Keulen door de tendens van de industriële revolutie grote veranderingen heeft ondergaan. Handel zette zich niet voort uit noodzaak van primaire behoeften, maar uit een verlangen naar het behalen van winsten. Daarbij konden steden ontstaan waar men wilde, zij waren ten slotte niet meer afhankelijk van de natuurlijke segmenten. Dit veroorzaakte ook de vermindering van handel aan de kade en de markten op de pleinen, mensen konden ten slotte naar de supermarkt.

De handel van verse goederen werd voor de industriële revolutie voornamelijk over de rivieren vervoerd, aangezien binnenwegen vaak moeilijk begaanbaar waren. In Keulen werden verse goederen, zoals kaas, eieren, graan en melk via de Rijn vervoerd en hooi voornamelijk via het land. Het 'zuidelijkste' plein van Keulen heeft dan ook de naam 'Heumarkt' gekregen. De handel die aan de Zuidelijk gelegen kade ontstond, de binnenhaven van Keulen, zorgde voor een connectie van bewoners met het landschap en voor sociale netwerken. Hier werden de goederen uitgewisseld tegen een ander waardevol goed. Daarnaast waren de verse goederen die vanuit het platteland de stad naderde de enige verbinding van de stadsbewoners met het platteland, de natuur. Vanuit de kade werden de verhandelde goederen via de steegjes richting de markten gebracht om ze vervolgens weer aan de inwoners van Keulen te verkopen.

De industriële revolutie zorgde echter voor grote veranderingen, civiele veranderingen. Steeds grotere (vracht)schepen bereikte Keulen. Aangezien de binnenhaven van Keulen hierdoor te klein werd, werd de binnenhaven verplaatst naar het buitencentrum van de stad. Echter, hiermee verdween ook het sociale netwerk en de relatie met het platteland die op de kade plaatsvond voor een groot deel. Hierdoor nam ook de levendigheid op de pleinen af. Een gevolg dat nu nog steeds zichtbaar lijkt te zijn op onder andere de Heumarkt.⁰²

02 De uitgave Hungry city, van Carolyn Steel heeft veel inzicht gegeven binnen de ruimtelijke relaties van een kade in de binnenstad.

I

II

Tijdens het vooronderzoek merkte het afstudeeratelier op dat de Zuidelijke kade haast geen identiteit meer kende. De ruimtelijke relaties, zoals die in de bovenstaande tekst zijn omschreven, zijn haast verloren gegaan. De kade verzorgt namelijk niet meer de connectie met het platteland, de levendigheid door de handel en de verbinding met de dichtstbijzijnde marktpleinen.

Het ontwerp aan deze kade hoort deze ruimtelijke relaties weer aan te scherpen. Het terugplaatsen van de binnenhaven zal hierbij geen oplossing zijn, omdat voedsel op een andere manier de stad benadert. Desondanks kan een functie het sociale netwerk wel stimuleren en de voorbijgangers een intensere relatie laten aangaan met de Rijn. Daarbij kan het ontwerp aan deze kant van de binnenstad ook zorgen dat het Maritim Hotel en de centrale Altstadt weer een duidelijke binding krijgen met de Zuidelijke Altstadt van Keulen. Hiermee worden beide stadsdelen meer met elkaar verbonden en de steegjes weer intensiever gebruikt.

Afbeeldingen I – II pagina 60.

I Een schilderij van de Rijn vanuit het platteland.

II De binnenhaven van Keulen, die altijd veel bedrijvigheid heeft gekend.

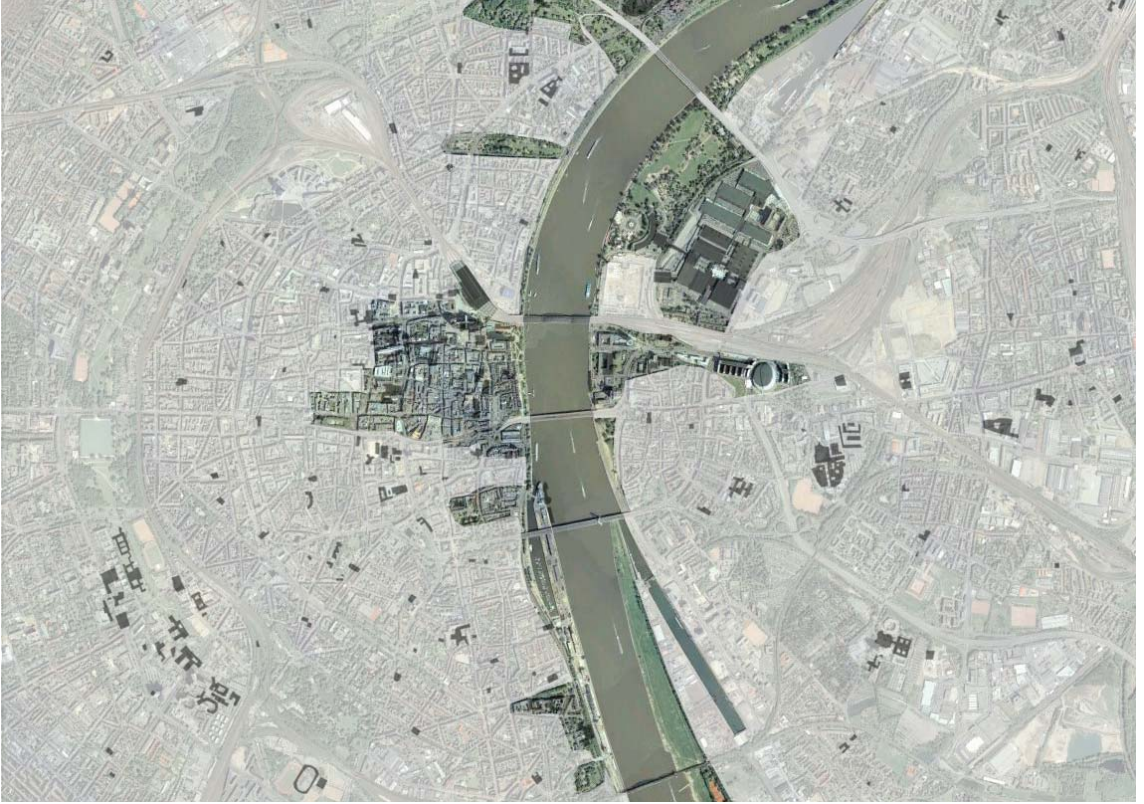
Afbeelding pagina 61.

De Heumarkt net voordat de industriële revolutie grote verschuivingen met zich meebracht, 1850.

Keulen

Deutz

Rijn ↑

Regionaal Keulen - Bonn

D. Ontwikkelingslijnen

Regionaal

‘Rheincharta’⁰³ is de intentieverklaring die is voortgekomen uit een samenwerkingsverband tussen landschapsarchitecten en ministerie van Verkeer, Bouw en Stadsontwikkeling binnen de regio Keulen-Bonn. Het doel voor het opstellen van dit gezamenlijk instrument is om een onderlegger te formuleren voor de vorderingen rondom de Rijn op regionaal niveau. Beide steden streven ernaar om volgens een gezamenlijke visie interventies toe te passen, waarbij de kwaliteiten van de Rijnoever binnen het Metropool Keulen - Bonn geoptimaliseerd worden. Rheincharta functioneert als oriëntatiepunt voor de wijze waarop ruimtelijke ontwikkelingen aan de Rijnoever vanuit beide gemeentes gestimuleerd worden tot verdere toekomstgerichte plannen. Aangezien dit afstuderen zich bezig houdt met het dialoog tussen Keulen en de Rijn is het belangrijk om ook deze ontwikkelingen vanuit de gemeentebesturen voort te zetten in het formuleren van een programma.

Doelstellingen vanuit Prozess Rheincharta Dezember 2011:

1. Cultiveren van de veelzijdigheid van de Rijn.
2. Actieve Rijn dynamieken.
3. Verkeersnetwerken en hun verbindingen activeren rondom de Rijn.
4. Tezamen met de Rijn komen tot een uitstekende Economische positie.
5. Het landschap van de Rijn als productief netwerk.
6. Het karakter van de Rijn als de potentiële natuurlijke ruimten herontdekken en verder ontwikkelen.
7. De Rijn als levensgevoel.
8. Rijnoever als communicatiemiddel ontwikkelen.

* Een samenvatting van deze acht punten is terug te vinden in de Appendix II, Prozess Rheincharta Dezember 2011

Er is binnen deze doelstellingen duidelijk behoefte aan meer aantrekkingskracht tussen mens en natuurlijke stroming. Niet alleen in gebruik (verkeersnetwerk, economische positie, communicatiemiddel), maar ook in aanzicht (veelzijdigheid, natuurlijke ruimten, levensgevoel). Om dit streven te bereiken zullen meerdere projecten verantwoordelijk moeten zijn, welke daarnaast de veelzijdigheid langs de Rijn cultiveren. De kaart op pagina 62 geeft al reeds bestaande potentiële pleisterplekken langs de Rijn weer. Deze zijn allen openbaar gesteld en zeer geschikt voor het optimaliseren van het verblijven langs de Rijnoever. Echter, een paar plekken liggen aan de rand van het binnencentrum, waardoor meer toegankelijkheid vereist is om de afstand te overbruggen. Hiermee zouden ook deze plekken herkenning en een economisch aantrekkelijke positie krijgen.

Afbeelding pagina 62.

Een weergave van de potentiële pleisterplekken aan de Rijn, beelden verkregen middels Google Earth

03 Becker G.,
Mohren, R. Land-
schapsarchitecten, Prozess
Rheincharta 2011, region Köln-
Bonn - Version 1.0, Arbeitskreis
Rhein des Region Köln/Bonn
e.V. December 2011

Maritim Hotel

Keulen

Deutz

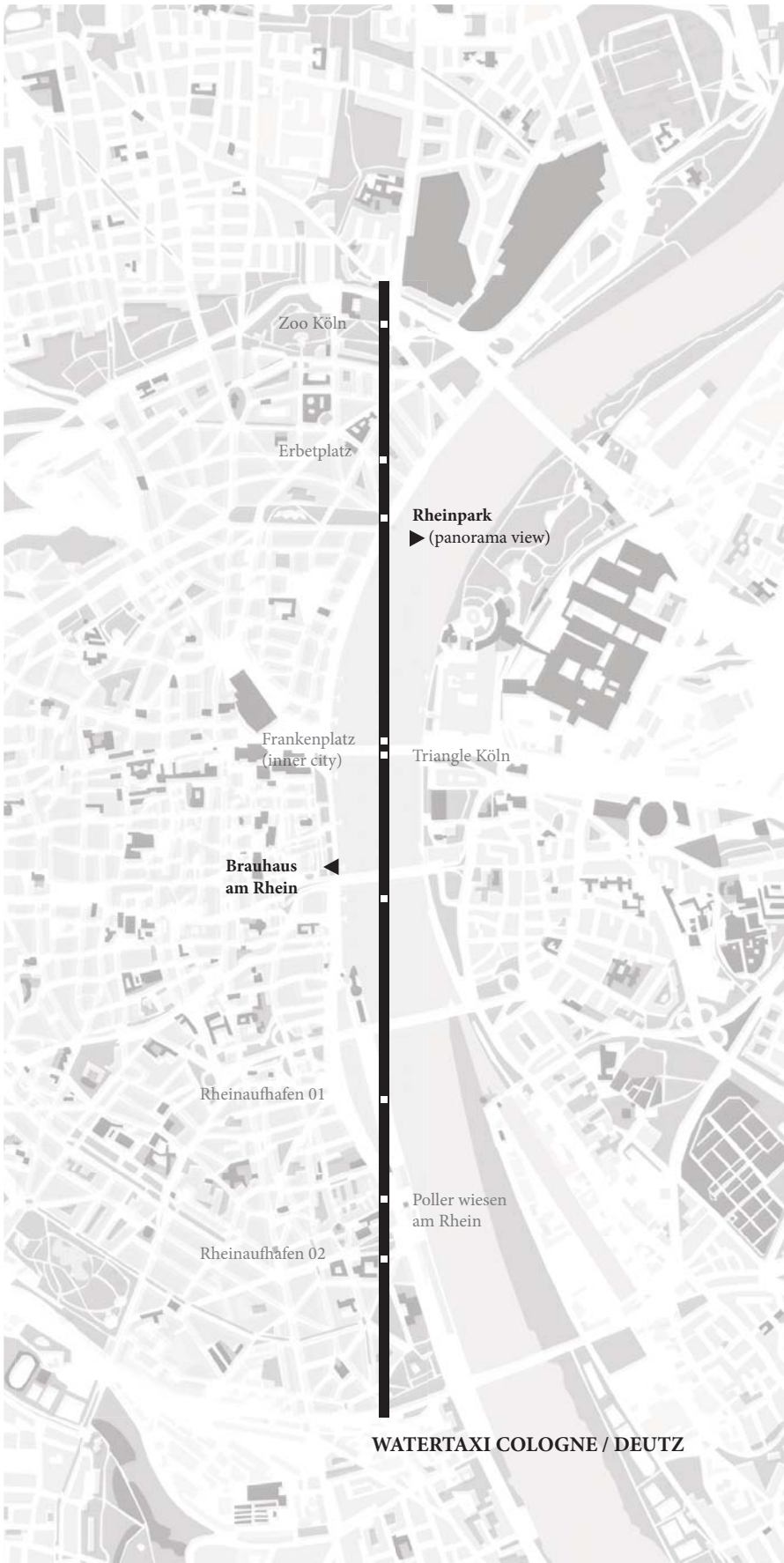
Rijn ↑

Lokaal Keulen - Bonn

Lokaal

Het Maritim Hotel bevindt zich als uitzonderlijk gebouw aan de randen van de stad, gelegen langs de Rijn. *De ligging van het Maritim Hotel aan de Rijn wordt onderbroken door een verkeersnetwerk, dat fungeert als een ware scheiding tussen het Maritim Hotel en de Rijn. Vanuit het Maritim hotel is vanaf de begane grondvloer nauwelijks een glimp van de Rijn te herkennen. Dit is alleen mogelijk op hoger gelegen verdiepingen of wanneer men de voetgangersbrug, die over een zevenbaans wegdek is gepositioneerd, naar de kade neemt. Deze moeizame relatie is wederkerig en dus ook vanuit de kade onaantrekkelijk, omdat ook hier de voetgangersbrug een onaangename positie inneemt. Er bevindt zich daar-entegen wel een continue stroming van toeristen en bewoners op de kade langs de Rijn. Hoewel de kade dus goed gebruikt wordt, lijkt deze op een ongedefiniëerde openbare ruimte door het ontbreken van zitgelegenheid en het uitzicht dat vaak onderbroken wordt door rondvaartboten die alsmaar niet bezet raken. De ruimtelijke relaties, die het ooit kende, zijn geheel verdwenen. Desondanks is er wel behoefte om te vertoeven langs de Rijn. Echter, maakt het ontbreken van straatmeubilair maakt dit haast onmogelijk.*

Afbeelding pagina 64,
Een weergave van de potentiële
pleisterplekken aan de Rijn ,
beelden verkregen middels-
Google Earth

WATERTAXI COLOGNE / DEUTZ

4. DE ONTWERPOPGAVE

Een programmatische invulling vanuit de context geformuleerd.

De formulering van het programma binnen dit afstudeerproject komt voort uit het verhaal binnen de context, de relatie tussen Keulen en de Rijn. Aan de hand van het vooronderzoek is gebleken dat deze relatie afstandelijker is geworden in het zuidelijk deel van de Altstadt na de wederopbouw van Keulen. Ten tijde van de wereldopbouw werd de binnenhaven naar de grenzen van de stad verplaatst, waardoor de binnenstad haar levendigheid aan de Rijn grotendeels verloor. Er zal een eigentijdse manier gezocht moeten worden om de dialoog tussen Keulen en de Rijn weer te laten herleven.

In het voorgaande hoofdstuk zijn een viertal componenten van de context omschreven, die als richtlijn dienen voor zowel de ontwerppogave als het ontwerp zelf. Deze zullen gebruikt worden om de continuïteit en inpassing binnen de context te bewaken. Deze componenten zijn:

- A. Fysieke ruimte
- B. Herinneringen
- C. Ruimtelijke relaties
- D. Ontwikkelingslijnen ⁰¹

Deze vier componenten tonen reeds duidelijke aanknopingspunten waaraan een contextueel gedreven ontwerp in Keulen, aan de Rijn, zou behoren te voldoen, volgens de vastgestelde ontwerphouding. Zodoende geldt dat een ontwerp aan de Keulse Rijnsoever de verbinding tussen kade en stad (het sociaal netwerk) hoort te stimuleren, met uitzicht op de Rijn en mogelijkheden om kort te verblijven in de nabijheid van de Rijn. De gebouwen langs de kade van de Rijn of in de binnenstad zouden hier tevens van kunnen meeprofiteren. Hierdoor zou de waarde van de gebouwen mogelijk zelfs kunnen toenemen. Naast een intensere relatie tussen Keulen en de Rijn blijkt er ook behoefte te zijn naar een intensiever gebruik van de Rijn.

Kaart pagina 66.
De watertaxilijn die beide steden nader tot elkaar brengt door pleisterplekken aan de oever te combineren met een watertaxihalte.

⁰¹ De bestudering van de viertal facetten uit de context is terug te vinden in hoofdstuk 3.

Afbeelding 66,
Foto van een watertaxi in
Rotterdam,

02 Becker G., Mohren, R. Landschaftsarchitekten, Prozess Rheincharta 2011, region Köln-Bonn - Version 1.0, Arbeitskreis Rhein des Region Köln/Bonn e.V. December 2011

Een watertaxilijn als verbindend element

De intentieverklaring 'Rheincharta'⁰² omschrijft een gezamenlijke visie van landschapsarchitecten en ministerie van Verkeer, Bouw en Stadsontwikkeling, regio Keulen-Bonn. Hierbinnen zijn enkele doelstellingen vastgesteld die geacht worden te worden bereikt, zie hoofdstuk 3D. Dit project zal rekening houden met deze vastgestelde doelstellingen.

Gekozen is om een watertaxilijn te implementeren ter plaatse van Keulen en Deutz om zodoende potentiële pleisterplekken aan beide Rijn oevers te benutten. De watertaxi kent al vele successen in andere grote steden, zoals bijvoorbeeld Rotterdam. Door het introduceren van een watertaxilijn wordt onder andere de toegankelijkheid voor potentiële ruimtes, de economische positie en het landschap in aanzien vergroot en herontdekt. Het gebruik van de watertaxilijn die ik in dit afstudeerproject voor ogen heb, zal voor jong en oud, Kölsch of niet Kölsch zijn.

De kaart op pagina 66 geeft een overzicht van de watertaxihaltes die de Rijn oever voor iedereen aantrekkelijker en toegankelijker maken. Gekozen is om de haltes gelijkmatig over de Rijn oever te verdelen en voornamelijk toeristische pleisterplekken te selecteren als stopplaats. Hierdoor verbindt de watertaxi de aantrekkelijkste plekken langs de Rijn met de stedelijke ruimten. Dit afstudeerproject zal een tweetal ontwerpen aan de Rijn uitwerken: eerst zal ik de ontwerpogave van 'Brauhaus am Rhein' omschrijven en vervolgens de ontwerpogave van het uitkijkpunt.

Brauhaus am Rhein

Brauhaus am Rhein bevindt zich aan de linker Rijn oever ter hoogte van het Maritim Hotel te Keulen. Vanuit het vooronderzoek is reeds gebleken dat de relatie tussen Keulen en de Rijn voornamelijk in het zuiden van de Altstadt verzwakt is, te weten tussen het Maritim Hotel en de MalakoffTürm. Eerder was hier de binnenvaart van Keulen gelegen en toonde de kade een en al levendigheid. Momenteel is deze functionele, doch identiteitsloze, kade een oversteekplaats tussen de centrale binnenstad en de pleisterplek 'Rheinaufhafen'. De brouwerij zal zich aan deze kade moeten bevinden. Op deze wijze kan de kade een bestemming krijgen die mensen in staat stelt om te kunnen verblijven aan de Rijn en hierdoor, zowel binnen het gebouw als buiten het gebouw, een dialoog kunnen aangaan met de Rijn.

Rheinpark, Panorama view/ uitkijkpunt

Het uitkijkpunt aan de rechter Rijnsoever, ter hoogte van Deutz, is het tweede ontwerp van dit afstudeerproject die de watertaxilijn kan aandoen. Gelegen aan het Rheinpark zal het uitkijkpunt de natuurlijke omgeving binnen Deutz en Keulen representeren. Deze plek toont een hele andere setting van de Rijnsoever dan bij de bierbrouwerij; de Rijnsoever is hier rustiger en biedt hier de mogelijkheid aan voorbijgangers om zelfs de Rijn aan te raken. De keuze om voor deze plek een uitkijkpunt te ontwerpen, komt voort uit het feit dat het Rheinpark, ondanks het zicht op de Dom, haast niet bezocht wordt door de bezoekers van Keulen.

De Rijnsoever langs deze kant van de Rijn is vanouds een plek waar scheepslieden, bewoners en bezoekers in alle rust het hectische Keulen konden aanschouwen. Het uitkijkpunt zal deze setting overnemen en het Metropolitan Ensemble als focuspunt nemen. Belangrijk is dat dit ontwerp een dialoog aangaat met de Rijn en voorzien is van een opstappunt voor de watertaxi.

5. HET ONTWERP

Een bierbrouwerij en uitkijkpunt aan de Rijn voor het behoud van lokale kwaliteiten.

Het doel binnen dit afstudeerproject is om de relatie tussen Keulen en de Rijn te verbeteren middels contextueel gedreven architectuur. Dit houdt in dat lokale kwaliteiten worden behouden en positieve ontwikkelingen worden voortgezet. Hiervoor is het noodzakelijk om als architect bewust te zijn van het verhaal van de context. Zodat de potentie hiervan kan worden herkend en benut. Gekozen is om twee ontwerpen uit te werken die beide hun eigen context vertegenwoordigen: een Brauhaus am Rhein aan de linker Rijnsoever en een Rheinpark panorama view aan de rechter Rijnsoever.

Bestaande context I (Brauhaus am Rhein)

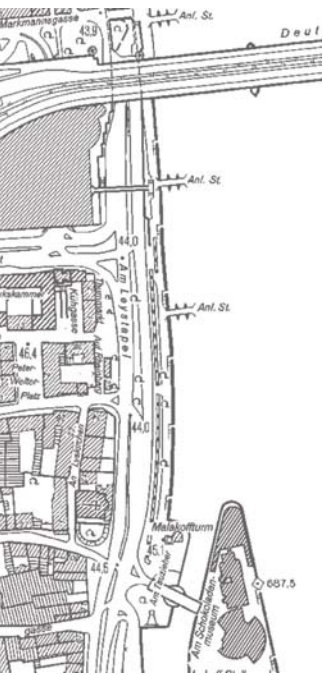
Zoals reeds eerder aangehaald, verkeert de kade achter het Maritim Hotel tot aan de Malakoffturm in 'identiteitscrisis'. Deze is mede ontstaan doordat deze plek nauwelijks openbare zitmogelijkheden biedt en daardoor een kortstondig verblijf voor voorbijgangers haast onmogelijk maakt. Zo is er bijvoorbeeld geen straatmeubilair, kent de kade zijdelings geen doorstroom naar de binnenstad, en wordt het zicht ontnomen door rondvaartboten. De kade verliest zijn waarde tevens door een 'rondrit' treintje dat de mensen van het centrale naar het zuidelijk gedeelte van de binnenstad vervoert. Het gevolg van deze setting is een lege stedelijke ruimte die alleen wordt gebruikt als oversteekplaats tussen beide delen van de stad. Niettemin, kan naar mijn mening een leegte als 'onverzonnen ruimte' net zo goed een aangename beleving binnen de stedelijke ruimte bieden. Dit deel van de kade wordt echter dagelijks door een dusdanig aantal voorbijgangers gebruikt dat je eerder zou verwachten dat de stedelijke ruimte wel op deze voorbijgangers indruk zou maken. Met name, omdat 'voor de gebruikers de verschijningsvorm en de inrichting van de ruimte een belangrijke rol speelt', zeker voor toeristen.⁰¹

Momenteel zijn de mogelijkheden voor eventuele voortzettingen op de kade langs de Rijn nihil; de kade kent weinig mogelijkheden voor het laten ontstaan of doorontwikkelen van patronen.⁰² Het ontwerp van 'Brauhaus am Rhein' zal zich richten op de vormgeving van een microbrouwerij en de stedelijke ruimte aan de zuidelijke helft van de Altstadt. Het ontwerp zal zich richten op de

01 Rapport DGW/ Nethur Partnership-programma 2001-2002. www.nethur.com

02 De Smithsons zien een lege ruimte als de mogelijkheid tot het laten ontstaan of doorontwikkelen van patronen, het vullen van de lege ruimte als een stedelijke kwaliteit. Risselade, M, *Tussenruimte The Space Between*, OASE, Rearrangements, A Smithsonian's Celebration, #51, 1999

dialogoog tussen stad en de Rijn en zal daarbij rekening houden met omliggende gebouwen, waaronder het Maritim Hotel. De twee afbeeldingen op pagina 73 geven twee screenshots weer van eigen vastgelegde opnames van de kade aan de Rijn achter het Maritim Hotel. Samen vormen ze een overzicht van sterke en zwakke punten die dit gedeelte van de kade kent.

Screenshot 1 De identiteit van een stedelijke ruimte wordt bepaald door het gebruik en mede door de beleving van deze stedelijkheid.⁰³

Deze plek aan de kade is een doorgangsroute voor langzaam verkeer en soms, daar waar het enigszins mogelijk is, gaan voorbijgangers zitten. Hoewel de kade een continue doorstroming van voorbijgangers heeft, biedt het weinig interactie tussen kade en de Rijn. Het zicht wordt namelijk vanaf de kade bepaald door de MalakoffTürm met het Chocolate museum. De vele voorbijgangers op deze kade hebben hun blik haast alleen maar hier naartoe gericht. Naar mijn weten zal een architectonische invulling en/ of het creëren van zitmogelijkheden aan de Rijn de kade geliefder maken om te verblijven.

Kaart pagina 72.
Het zuidelijk deel van de Altstadt aan de Rijn, context 1 (Brauhaus am Rhein)

03 Rapport DGW/ Nethur
Partnership-programma 2001-2002. www.nethur.com

Afbeeldingen I-II pagina 73, De bestudering van het deel van de kade achter het Maritim hotel tot aan de MalakoffTürm bestond niet alleen uit het bestuderen van de viertal facetten uit de context, maar ook een observatie door onder andere te filmen.

Screenshot 2 Deze momentopname toont twee specifieke kenmerken. Ten eerste, aan de linkerzijde het 'rondrit' treintje dat vanuit de binnenstad richting de Rheinaufhafen rijdt. Dit bevestigt dat de route van de binnenstad naar de Rheinaufhafen vrij lang is en er weinig bezienswaardigheden zijn. Ten tweede, is aan de rechterzijde een koppel te zien die graag aan de rand van de kade wil genieten van het uitzicht van de Rijn. Helaas voor hen, wordt het zicht ontnomen door rondvaartboten die alsmaar aan de kade aangemeerd zijn totdat iemand mee wil varen. Het hoogteverschil tussen de Rijn en de kade is gemiddeld negen meter. Hierdoor is de relatie tussen kade en de Rijn nog afstandelijker dan voor de wederopbouw. Toentertijd was de kade drie a vier meter lager en kon men het water meestal zelfs aanraken. Hoewel bescherming voorop staat, zal het ontwerp een mogelijke verlaging van de kade overwegen. De rede hiervoor is dat het mogelijk de relatie tussen de kade en de Rijn aanzienlijk zal versterken.

I

II

Bestaande context II (Rheinpark, panorama view)

Aan de oeverzijde van het Rheinpark heerst, in vergelijking met de zijde van het brauhaus, een serene rust. Hier sluit de kade als een talud aan op de Rijn en geeft het genoeg zitmogelijkheden om in alle rust te kunnen kijken naar de stedelijke contouren van Keulen. Hoewel de stedelijke context aan deze kant van de Rijn veel minder openbare gebouwen kent, komen er op zonnige dagen toch voldoende bezoekers. De bezoekers van deze kade aan de Rijn komen met name voor het uitzicht en de avondzon. Ter hoogte van de Dom en de dierentuin van Keulen bevindt zich het Rheinpark. Vele bewoners van Keulen en Deutz zijn bekend met dit plekje en vertoeven graag op het kiezelstrand dat tussen de Rijn en het Rheinpark in ligt. Deze plek biedt een uitstekend uitzicht op het 'Metropolitan Ensemble' van Keulen. Het screenshot op de bladzijde hiernaast geeft hiervan een goede illustratie. De toevoeging van een uitkijkpunt aan deze kade zou dit uitzicht kunnen versterken en tevens een unieke beleving vanaf het water naar de stedelijke contouren van Keulen kunnen bewerkstelligen.

Rheinpark

Kaart pagina 75.

Het Rheinpark gelegen aan de Rijnsoever van Deutz, context II (Rheinpark, panorama view)

Afbeelding pagina 74.

De bestudering van de Rijnsoever ter hoogte van het Rheinpark is aan de hand van een film volbracht. Deze afbeelding is hiervan een screenshot.

Contextuele verschillen

De ontwerphouding binnen dit project zal zich richten op het verhaal van de context. Hierbij is het belangrijk als architect om bewust te zijn van zowel specifieke kenmerken als potentiële ontwikkelingen uit de directe omgeving. Hiermee rekening houdende, zal dit project streven naar contextueel gedreven architectuur. Dit houdt in dat de vormentaal aansluit op de eigenzinnigheid van de context en niet zozeer dat de architectuur oplost in de bestaande stedelijke ruimte. Voor dit afstudeerproject zou dit betekenen dat de brouwerij en het uitkijkpunt ook leiden tot verschillen in de architectonische vormgeving. De beschrijving van de bestaande context I en II geven namelijk al aan dat beide contexten met elkaar verschillen. Deze verschillen horen herkend te worden om een plaatsgebonden ontwerp tot stand te brengen. De afbeelding van de schildering op pagina 76 en 77 zal deze constatering verduidelijken en is een inspiratie geweest voor het ontwerpproces. De schildering bevat namelijk veel details die, tot op de dag van vandaag, de verschillen tussen de linker en rechter Rijnsoever illustreren.

Keulen, bezienswaardigheden langs de Rijn, die deel uitmaken van de stedelijke contour

Afbeelding pagina 76 en 77.
Een schildering van de Rijnsoever
met de Dom en Groot Sint Mar-
tin vanaf Deutz.
Deze afbeelding is een uitsnede
van 'Schiffe - Lagerhallen und
Dom', geschilderd door James
Webb

— Deutz, een rustplek en uitzichtspunt naar het bruisende leven van de stad

Van oudsher zijn onderstaande kenmerken de meest duidelijke verschillen tussen beide Rijnrovers:

Gelaagdheid: Vanuit de Rijn gezien, kent Keulen een getrapte gelaagdheid. Als eerste horizontale lijn bevindt zich de waterspiegel, vervolgens de kade, stadsmuur en de hoogte van de eerste bebouwing, waarvan de daken steeds hoger en hoger rijzen. Ten tijde van deze schildering werd de hoogte van de Dom door een ander gebouw nooit en te nimmer evenaart. Tegenwoordig lijkt het een enkel gebouw op een haar na te lukken. Echter, de torens van de Kathedraal zullen altijd dominant aanwezig zijn binnen de stedelijke contouren van Keulen.

Aan de kant van Deutz geeft een taludvormige kadewand en vrij dun bebouwde kade aan dat de stedelijkheid hier minder fel aanwezig is. Hierdoor is er geen getrapte consistente gelaagdheid vanaf de Rijn te herkennen.

Kade: De kade is zeer bepalend voor de relatie tussen stad en de rivier. De verschillen tussen beide kades zijn nadrukkelijk aanwezig. Zo kent de stad Keulen een rechte en Deutz op haar beurt een taludvormige constructieve kadewand. De zuidelijk gelegen kade van de Altstadt van Keulen bevindt zich gemiddeld negen meter boven de waterspiegel. Het tegenovergestelde vindt in Deutz plaats, ter hoogte van het Rheinpark, waar een licht aflopend kiezelstrand de Rijn raakt.

Levendigheid: De schildering, maar ook de reisverhalen van Keulen, beschrijven de levendigheid die kenmerkend voor Keulen is. Wellicht te vergelijken met de Dom, die net als Keulen een eeuwige bouwtijd kent. De levendigheid in Deutz bevindt zich meer landinwaarts. Aan de kade is Deutz vrij ingetogen. Deutz lijkt hiermee voor altijd een blik op Keulen te werpen en een onderdanige positie in te nemen. Echter, het 'Masterplan für Köln' wijst erop dat er in de nabije toekomst weldegelijk stedelijke interventies de situatie van de kade in Deutz zullen verbeteren.

Materialisatie: De stad Keulen kent veel architectonische iconen aan de Rijn, zoals het centraal station, de Dom, Ludwig Museum, Groot Sint Martins kerk, Maritim hotel, Chocolate museum en de kraangebouwen.

I

Afbeelding I pagina 79,
Linker Rijnsoever

fragment van de stedenbouw-
kundige maquette,
Brauhaus am Rhein

- stedelijkheid
- trapse gelaagdheid
- volgens vele plannen tot stand gekomen.
- rechte kadewand
- voornamelijk beklinkerd, enkel een paar bomen als groen

II

Afbeelding II pagina 79,
Rechter Rijnsoever

Fragment van de stedenbouw-
kundige maquette,
Rheinpark, panorama view

- weinig stedelijkheid
- geleidelijke gelaagdheid
- één plan, Rheinpark
- taludvormige kadewand
- voornamelijk gras waarbinnen een paar bestraten paden aangelegd zijn

Het materialenpallet lijkt vrij divers aan de kade. Echter, stucwerk, baksteen, staal, zandsteen en gevelpanelen zijn dan ook bijna alle materialen die Keulen kent. Een stad zoals Keulen is samengesteld en gegroeid volgens allerlei stadsplanningen door de jaren heen. De stad Deutz daarentegen kent maar een paar bestemmingen aan de Rijnsoever. Met name aan de kade ter hoogte van het Rheinpark lijkt de natuur de context te bepalen. Alleen de paden door het park, gemaakt van asfalt, reflecteren naar de stedelijke context.

De verschillen tussen de specifieke kenmerken van Keulen en Deutz behoren tot het verhaal van context en zullen gedurende het ontwerpproces een belangrijke rol spelen.

I BRAUHAUS AM RHEIN

Het ontwerp voor de brouwerij komt voort uit het verhaal binnen de context, het dialoog tussen Keulen en de Rijn. Alvorens de industriële revolutie begon was de kade een plek waar zowel het sociale netwerk als het contact met de natuur intens was. Inmiddels is deze relatie tussen de kade en de Rijn in het zuidelijk deel van de Altstadt verzwakt. De kade wordt puur als doorgangsroute gebruikt om van de centrale binnenstad naar de Rheinaufhafen te komen. De grote getale mensen die dagelijks over de kade lopen krijgen met de komst van de brouwerij de kans om ook te verblijven; te genieten van de de Rijn zowel binnen als buiten. Een ongedwongen situatie waarbij ieder gebruiker van de kade een eigen plek kan opzoeken langs het water en de patronen van het langzaam verkeer op de kade de plek krijgen om zich voort te zetten. Het verblijven aan de kade maakt de perceptie van de Rijn intenser.

In dialoog met de stedelijke context

De revisie van de kade in het zuidelijk deel van de Altstadt streeft naar een intensere dialoog tussen de kade en de Rijn. Dit wordt deels verkregen door het gebruik van de kade te vergroten, zodat het verblijven aantrekkelijker wordt. Hierdoor wordt de contextuele waarde evenals de perceptie van de kade aan de Rijn versterkt.

Om mogelijkheden, omtrent het gebruik, te vergroten zal een lager gelegen kade worden toegevoegd aan de bestaande situatie. Deze kent een lager hoogteverschil met het wateroppervlakte, waardoor een intensere dialoog met de Rijn ontstaat. Deze hoogteverschillen binnen de kade zijn tevens in het Noordelijk deel van de Altstadt toegepast. Hier kan men op een lager gelegen kade dichters langs de Rijn lopen (zie schets pagina 84). Op elke kade ontstaat zo een andere dialoog met de Rijn, waardoor het gebruik kan verschillen en dus ook voor verschillende gebruikers plaats biedt.

De onderstaande tekst zal kort toelichten welke gebruiken en gebruikers de verschillende kades kennen:

- Hoge kade (bestaande kade), wordt voornamelijk gebruikt als doorgangsroute om van de centrale binnenstad naar de Rheinaufhafen te komen. Gebruikers

Kaart pagina 80,
Situatietekening van het Zuidelijk
deel van de Altstadt van Keulen.
Schaal 1:2000

Afbeeldingen I-III pagina 82,
tevens aangegeven op de situatietekening met de nummering
I, II en III.

I De Midden kade, sluit aan op
de MalakoffTürm en is net als
de Hoge (bestaande) kade een
doorgangsroute.

II De Midden kade is recht
tegen de Hoge (bestaande) kade
geplaatst, zodat de kromming
van de Rijn ervaren wordt

III Ter plaatse van de bier-
brouwerij komen zowel de Mid-
den kade als de Hoge (besta-
ande) kade bij elkaar. Tevens
is hier ook een Lage kade die
is uitgevoerd als vlonder, zodat
die altijd een halve meter boven
het waterniveau uitkomt en
daardoor bereikbaar blijft voor
de watertaxi.

Chocolate Museum

MalakoffTürm

I

Hoge kade

Midden kade

II

Midden kade

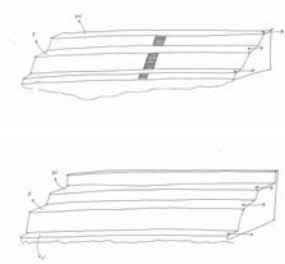
III

Hoge kade

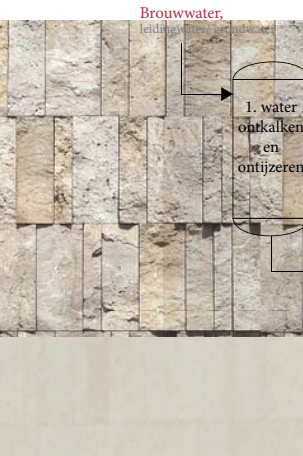
Midden kade

Lage kade

Schets, pagina 84:

De situatie van de kade in het Noordelijk deel van de Altstadt (boven) kent al reeds een lage en hoge kade. Deze situatie is dan ook inspirerend geweest voor de situatie in het Zuidelijk deel van de Altstadt (onder)

Brouwater, leidingsysteem en paden

1. water ontkalken en ontzuren

200 Liter water 53 PPM hoge water hardheid

Abbeelding pagina 84,

De Midden en Lage kade is net als de bestaande kade vervaardigd uit zandsteen. Er is gekozen om de wanden uit ruwe blokken op te bouwen uit het loopvlak uit gezandstraald zandsteen, uit te voeren.

2. Mout voorraad
3. Mout pleffen, 'schroten' en filtreren
4. 'klaren' (restproduct) bruikbaar voor veevoer

40 kilogram pilsnoot
5 kilogram tarwemout

Materialisatie kade

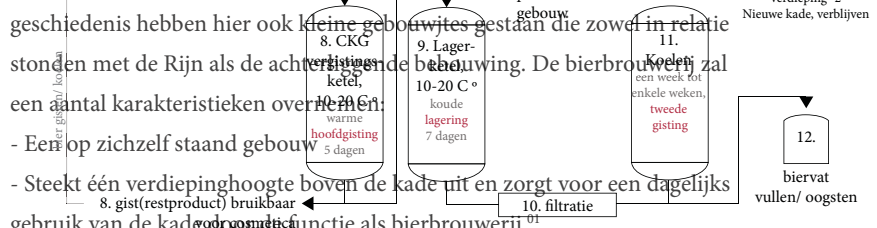
Gekozen is om het materiaal van de bestaande kade door te zetten binnen de nieuwe kade. Hierdoor ontstaat er geen grens tussen beide en vormen de hoge, midden en lage kade één geheel binnen de stedelijke ruimte. De afbeelding hiernaast geeft een impressie van deze materiaalkeuze. De kadewanden worden opgebouwd uit ruwe stenen, die het Rijnwater weerhouden. De paden zijn bestraat met een fijnere structuur, gezandstraald zandsteen. Hiermee wordt een contrast gecreëerd, zodat de overloop van zowel de paden als de wanden aanwezig blijft.

De situering van de brouwerij aan de kade

De ligging van de brouwerij is bewust in lijn gezet met het midden van het Maritim hotel, zodat ook het Maritim hotel kan profiteren van een intensere relatie van de kade met de Rijn. De brouwerij en de voetgangersbrug zijn zo geen verlengde van elkaar, maar treden in relatie tot elkaar. Dit wordt versterkt doordat ze uit hetzelfde materiaal zijn opgebouwd.

De positie van de brouwerij heeft vele voorgangers gekend. Gedurende de geschiedenis hebben hier ook kleine gebouwtjes gestaan die zowel in relatie stonden met de Rijn als de achterliggende bebouwing. De brouwerij zal een aantal karakteristieken overnemen:

- Een op zichzelf staand gebouw
- Steekt één verdiepinghoogte boven de kade uit en zorgt voor een dagelijks gebruik van de kade door de functie als bierbrouwerij.

01 De éénlaagse gebouwen die voorheen op deze plek aan de kade hebben gestaan worden behandeld in hoofdstuk 3B.

Contextueel gedreven Architectuur

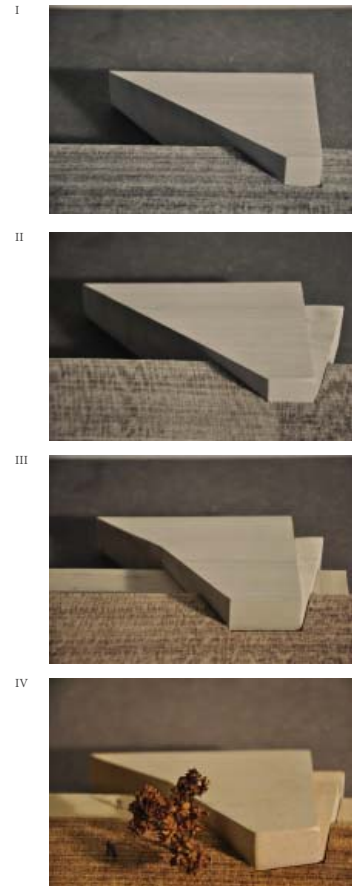
De vormstudie op de rechterpagina geeft de fases aan die het ontwerp door een solide kneding van de context heeft doorstaan. Deze reactie van de context op het ontwerp heeft kunnen plaatsvinden door als ontwerper het verhaal binnen de context te herkennen. Hierdoor wordt duidelijk welke invloed het ontwerp op de context heeft en wat er gedaan moet worden om synergie tussen beiden te ervaren. Deze ontwerphouding is afgeleid van de Smithsons, 'contextueel denken', en gaat uit van de informatie die context toont om deze vervolgens, op een eigentijdse manier, te implementeren binnen het ontwerp. Het overnemen van al reeds bestaande architectonische vormgeving wordt hierbij vrijwel uitgesloten. Echter, het behoud en verdere ontwikkeling van lokale kwaliteiten zullen als regel binnen het ontwerpproces gelden.

Het ontwerp is gestart aan de hand van de informatie die vanuit de viertal componenten van context naar voren zijn gekomen, zie hoofdstuk 3. Het ontwerp (afbeelding 85, I) is hierbij een reactie op al deze informatie en neemt een vrij uitzonderlijke compositie aan. Hoewel, de kade juist op zoek is naar uitzonderingen aan de Rijn, die de stedelijke contouren van Keulen bepalen, is er nog geen chemie tussen de context en het ontwerp. Een volgende fase binnen het ontwerp (afbeelding 85, II) laat zien dat het ontwerp naar een toenadering zoekt. Zo zorgt de toevoeging aan de hoofdvorm, rechterzijde, voor een link tussen de bestaande kade met het dakvlak, waarin een trapvormig zitgelegenheid is gecreëert. Een volgende stap is de aansluiting van de nieuwe kade op de bestaande kade (afbeelding 85, III), zoals omschreven op pagina 81 en 84. Deze nieuwe kade zet zich voort door het gebouw. De linkerzijde en rechterzijde van de hoofdvorm stroken met de kade om deze ontmoeting te accentueren. Als laatste stap begeleidt de kopse gevel aan de bestaande kade de bezoekers naar de zijdelingse hoofdingang. De contouren van het gebouw spelen in op de nieuwsgierigheid van de passant.

De leegte rondom het gebouw geeft flexibiliteit om het gebruik van de openbare ruimte te vervlechten met de omgeving waardoor de inpassing van het ontwerp binnen de context wordt gestimuleerd.

Juist deze onvoorspelbare compositie laat de passant de omgeving ontdekken.

De nieuwsgierigheid stimuleert de patronen binnen de context. Juist deze ontdekking is nodig om te weten dat het gebouw wijst op de contextuele waarde van lokale kwaliteiten.

Afbeelding I-IV, pagina 85
Vormstudie, waarin de viertal stappen van het ontwerp aanduiden hoe het ontwerp inspeelt op de context ofwel welke invloed de context op het ontwerp uitspeelt.

Notitie:

De informatie over het bier brouwen is mede verkregen door het bezoeken van enkele bierbrouwerijen, groot en klein.

Brauhaus am Rhein

De ambacht van het bier brouwen vormt al sinds oudsher een belangrijk onderdeel binnen de identiteit van Keulen. Het bier brouwen is ooit rond de middeleeuwen tot bloei gekomen en heeft zich tot op de dag van vandaag weten staande te houden. Nog volledig volgens traditie wordt bier geserveerd en staat Keulen bekend om haar biercultuur.

Het brouwproces is geheel in kaart gebracht op het schema hiernaast en zal

'Kölsch Kultur'

Een Keulse brouwerij is een samenkomstplek en trekpleister voor bezoekers en omwonenden. Samen met andere brouwerijen uit de stad van Keulen vertegenwoordigen zij het bier waar Keulen zo bekend om staat: Kölsch. Het bier wordt al sinds 1516 gebrouwen volgens het Beierse Rheinheitsgebot (zuiverheidsgebot). Deze, door de regering vastgestelde, regel staat alleen het gebruik van water, hop, gist en gemoute gerst toe. Het Rheinheitsgebot is tot stand gekomen om het lokale bier te beschermen tegen concurrerende bierbrouwerijen en de toevoeging van niet gewenste ingrediënten, zoals dierlijke producten en goedkope plantaardige producten.⁰² Daarbij wordt het bier zelf ook beschermd doordat alleen brouwerijen in Keulen, "Kölsch" mogen brouwen. De biercultuur die zij hanteren is zeer traditioneel getint en wordt tot op de dag van vandaag nog steeds gehanteerd. Zo worden bierglazen ('Kölsch-stange') gevuld en rondgebracht in traditionele klederdracht door mannelijke obers ('köbes'). De uit vaten ('Pitten') getapte bieren verschijnen niet op dienbladen, maar op 'kranze'. Daarnaast is elke brouwerij vrij introvert en donker door het typische houten meubilair.

Desondanks vinden er ook verschuivingen plaats binnen de biercultuur van Keulen. Van oudsher bezochten de Keulse bewoners de bierhuizen na het werk en aten en dronken zij totdat de avond viel en ze naar bed moesten om de volgende ochtend weer op het werk te kunnen verschijnen. De huidige generatie heeft echter meer behoefte aan connectie met buiten en genieten graag van een glas Kölsch onder het genot van een mooi uitzicht. Het is daarnaast tegenwoordig minder gebruikelijk om iedere avond buitenshuis te eten.

Afbeelding I pagina 86, Vanuit het buitencentrum, waar de bierbrouwerij staat, worden vaten Früh Kölsch naar het binnencentrum gebracht

Afbeelding II pagina 86, De biercultuur van Keulen is zeer traditiegetrouw en laat dit tevens zien in de nostalgische onderdelen waarmee de brouwerij wordt bekleed.

Na de wederopbouw in Keulen hadden vele bierbrouwerijen een commerciële ambitie. Dit hield in dat het bier ook buiten Keulen veel werd gedronken en geschonken. Veel bierbrouwerijen in de Altstadt van Keulen zijn om die reden enorm gegroeid, zodanig dat het brouwen in de binnenstad niet meer mogelijk is. De Afbeelding op pagina 86 laat zien dat vrachtwagens tegenwoordig het bier naar de stad brengen. Een enkel 'brauhaus' heeft de mogelijkheid om nog steeds in de binnenstad te brouwen. Dit zijn voornamelijk microbrouwerijen, omdat zij alleen voor eigen consumptie brouwen en daarbij geringe capaciteiten nodig hebben. Ook het 'Brauhaus am Rhein' zal als microbrouwerij alleen voor eigen consumptie brouwen.

Het Kölsch bier wordt volgens het Beierse Reinheitsgebot (zuiveringsgebot) van 1516 gebrouwen. Hierin zijn alle ingrediënten vastgelegd: water, hop, gist en mout. Hoewel er binnen het Kölsch bier geen smaakversterkers of andere smaken zijn toegestaan kunnen deze bieren sterk van elkaar verschillen. Dit heeft te maken met de wijze waarop het bier het brouwproces ondergaat. Na aanleiding van een aantal bezoeken aan brouwerijen en gesprekken met bierbrouwers is naar voren gekomen dat de ambacht van het bier brouwen zeer nauwkeurig is. Het proces hoort daarbij zo min mogelijk belemmerd te worden en, binnen gunstige omstandigheden, op chronologische wijze en volgens energetische krachten zijn weg te volgen tot aan de tap.⁰² De onderstaande afbeelding, laat de ouderwetse methode van het bier brouwen zien, waarbij de energetische krachten ook worden gebruikt om de vloeistof naar verschillende processen te brengen.

Het volledig brouwproces wordt in appendix II omschreven.

Tijdens de bestudering van het brouwproces zijn een drietal fases herkent. Er is gekozen om de bierbrouwerij ook vanuit deze drie fases op te bouwen. Daarnaast zal de brouwerij corresponderen met zowel de bestaande als de nieuwe kade. Hierdoor ontstaat een wederkerige relatie tussen de brouwerij en de kade en stimuleren ze beide elkaars aanwezigheid.

02 Afbeelding pagina 87,
Vanuit oudsher volgt het
brouwproces de wetten van de
energetische krachten.

Kaart pagina 89,
Situatietekening 1:250
(Brauhaus am Rhein)

I Ingrediënten paraat stellen voor gebruik - begane grond
(Entree, aansluiting op de bestaande kade - doorgaand verkeer)

II Het brouwen van het biermengsel - verdieping -1
(aansluiting op de midden kade - flaneren)

III De vergisting/ lagering en het restaurant - verdieping -2
(ligt op dezelfde hoogte als de lage kade - verblijven)

Kenmerkend aan deze driedeling is dat zowel de kade als de Brouwerij eenzelfde gebruik aan de ruimte toekennen. Zo betreft de begane grond alleen de entree van de brouwerij die vervolgens de bezoekers naar de lager gelegen verdiepingen begeleidt. Dit stemt overeen met het gebruik van de bestaande kade die de mensen van de binnenstad naar de MalakoffTürm brengt en tussentijds de mogelijkheid biedt om de nieuwe kade te betreden.

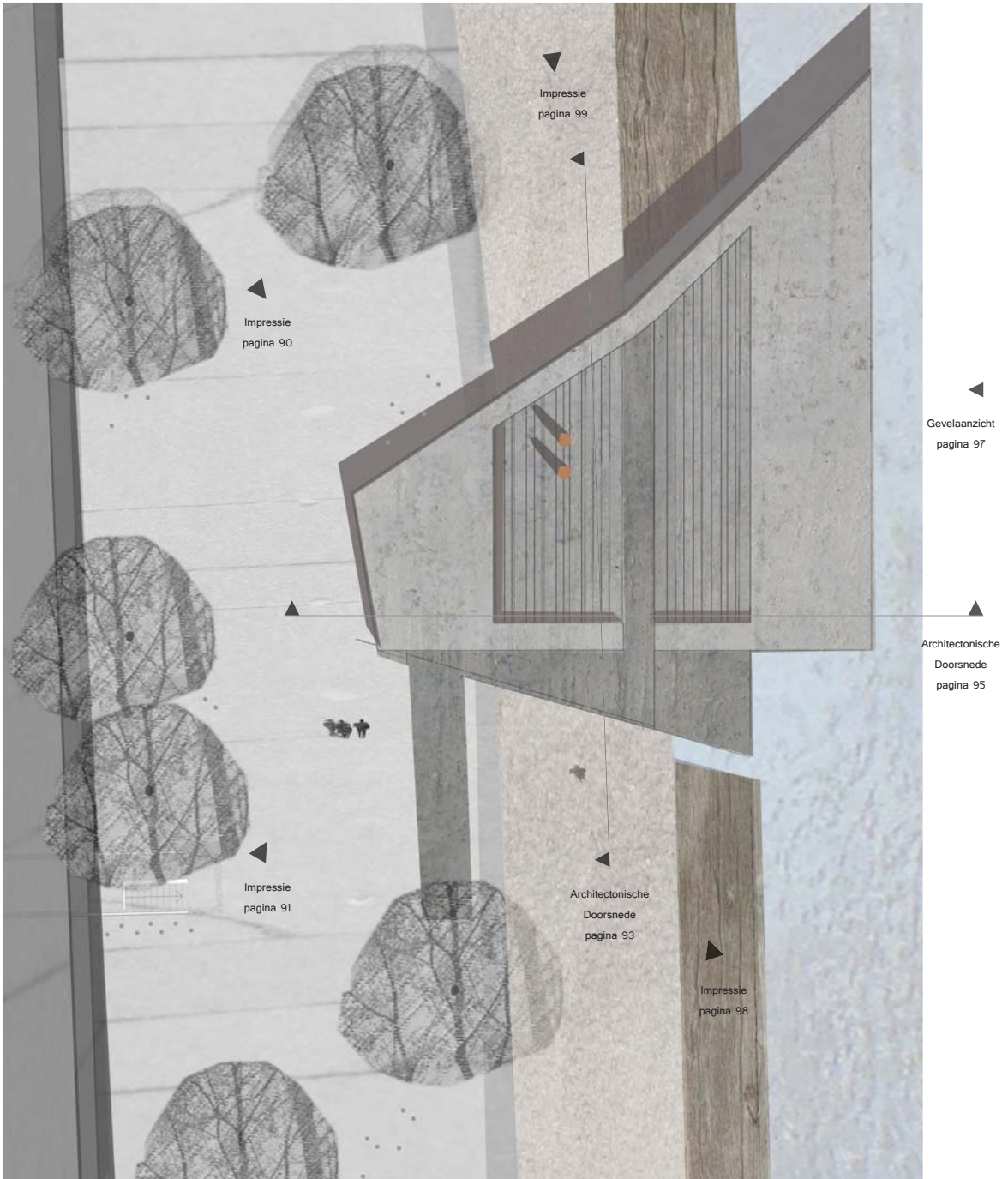
Deze nieuwe kade is aantrekkelijk om over te flaneren, mensen zullen hier genieten van hun zicht op de Rijn. De bierbrouwerij kent op gelijke hoogte, verdieping -1, de brouwerij waar het bier daadwerkelijk wordt gebrouwen. Vanuit de bierbrouwerij is de kade te bereiken en andersom. Het gebruik van zowel de kade als de verdieping -1 bestaat uit het observeren van de directe omgeving; de Rijn of het bier brouwen.

De laagste kade is enkel bij de brouwerij en MalakoffTürm aanwezig. Deze kades bieden een nogal intense relatie met de Rijn, doordat het hoogteverschil maar slechts een halve meter bedraagt. Deze intense relatie bevindt zich ook binnen het restaurant van de bierbrouwerij. De verdieping, afhankelijk van de waterhoogte, ligt namelijk circa 1 meter onder het waterpeil. De water hoogte van de Rijn is vanuit het restaurant te ervaren door een groot panoramisch raam.

Bestaande kade
Hoge kade

Nieuwe kade
Midden kade

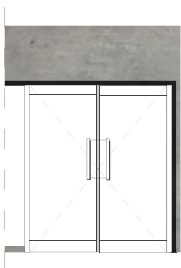
Nieuwe kade
Lage kade

0 4 8 m N

Afbeelding I pagina 90, Gevelaanzicht West, een groot raam biedt de voorbijgangers de mogelijkheid een blik binnen de bierbrouwerij te werpen.

Afbeelding II pagina 90, Aanzicht hoofdingang met kenmerkende authentieke deurstang.

Brauhaus am Rhein - definitief ontwerp

De bierbrouwerij is een opvallende verschijning aan de kade langs de Rijn en zal hier ieders aandacht trekken. Met zijn onbekende vorm nodigt de bierbrouwerij de passant en bezoeker uit om de omgeving nader te bekijken en opnieuw te ontdekken. Tezamen met de nieuw ontworpen kade zal deze herinrichting het gebruik van de openbare ruimte stimuleren. Er is voor gekozen om het gebruik van zowel de kade als de bierbrouwerij met elkaar te vervlechten in het ontwerp, om zo de gehele omgeving te optimaliseren en de gebruiker meer in contact te brengen met zijn omgeving. Binnen het ontwerp van de bierbrouwerij is de ontwerphouding 'contextueel denken' toegepast. Zo blijft de nostalgie van een 'brauhaus' binnen de architectonische ruimte behouden en worden tevens nieuwe ontwikkelingen rondom het gebouw gestimuleerd. Onderstaande tekst zal hier verder op ingaan en in grote lijnen het ontwerp van de bierbrouwerij omschrijven.

Entree

Voor de bezoekers van de kade is al van verre te zien dat de contouren van de bierbrouwerij zich niet beperken tot de bestaande kade, maar dat deze zich ook verder richting de Rijn voortzetten. Wanneer men de bierbrouwerij nadert zullen deze contouren steeds meer in het zicht komen en telkens iets meer loslaten over de compositie van het gebouw. Als de bierbrouwerij vanuit het Noorden van de binnenstad wordt benaderd zullen de wanden van de bierbrouwerij de blik van de bezoeker begeleiden naar de hoofdingang van de bierbrouwerij, die aan de rechter zijkant is gelegen. Ondertussen bieden de zijgevels tevens de mogelijkheid aan de passant om al van buitenaf een indruk te krijgen van de sfeer binnenin het gebouw (onderstaande afbeelding III). Zo biedt het grote raam in de West gevel een ruime blik naar binnen en zelfs een glimp van de Rijn. Wellicht zorgt dit ervoor dat iemand dusdanig nieuwsgierig

Afbeelding III pagina 90, Sfeerimpressie Noord-West gevel.

wordt dat hij of zij ook naar binnen gaat om het gebouw verder te ontdekken. De hoofdingang van de bierbrouwerij bestaat uit een dubbele glazen deur die 'opengeduw'd kan worden. De deurstang heeft eenzelfde vorm gekregen zoals we deze van vele authentieke bierhuizen in Keulen kennen (afbeelding II op pagina 90). Op deze manier blijft de deur onderdeel uitmaken van de authentieke sfeer die de Keulse inwoners en bezoekers zo waarderen en roept 'het openduwen van de deur' de sfeer op van een authentiek 'brauhaus'.

Ontvangsthal, begane grond - Hoge kade 0.0 mm + Peil

Eenmaal de deur van de hoofdingang 'opengeduw'd, komt men in de bovenste verdieping van de brouwerij, die gelegen is op de begane grond. Hier begint de eerste fase van het bierbrouwproces, namelijk het prepareren van de benodigde ingrediënten. In een drietal koperen cilinders zijn de ingrediënten opgeslagen volgens het Rheinheitsgebot. De ingrediënten betreffen mout, hop en gist. Doordat de voorraad van de ingrediënten op de begane grondvloer staat, is het zeer eenvoudig om deze door de leverancier te laten aanvullen. Het 'brouwwater' wordt hier niet opgeslagen, omdat heden ten dage vrijwel

Afbeelding pagina 91,
Sfeerimpressie Zuid - West
gevel

Architectonische
dwarsdoorsnede pagina 93,
schaal 1:100

02-03 Naar aanleiding van het
gesprek met het management
van Früh Kölsch, Anthony
Krone, is meer inzicht verkregen
binnen de huidige situatie ron-
dom het bierbrouwen. De hierbij
opgedaande informatie is van
zeer bruikbaar geweest binnen
het ontwerpproces.

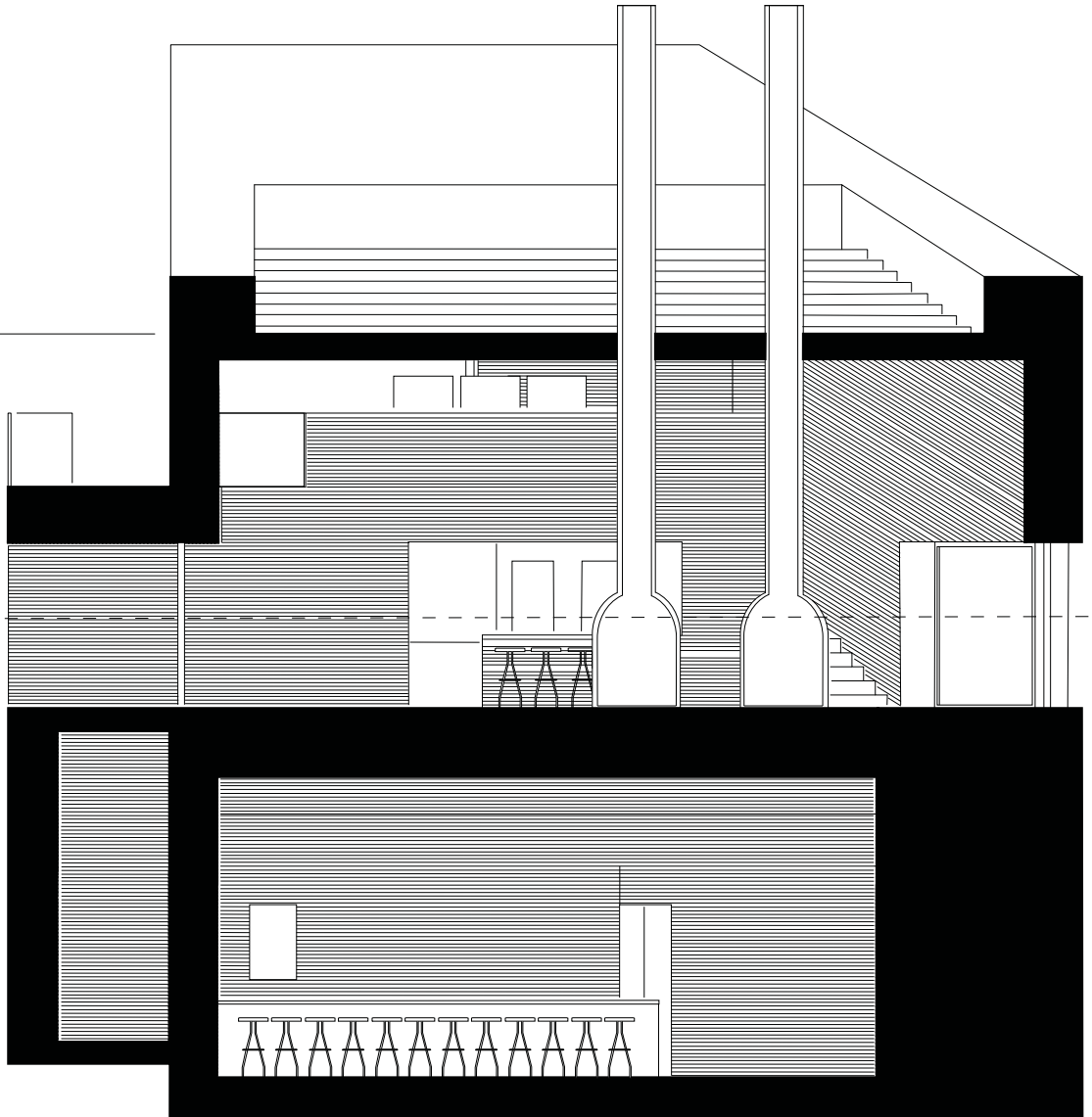
elke bierbrouwerij het brouwwater haalt uit het kraanwater. Dit geldt in elk geval voor de Keulse bierhuizen en dit is dus ook meegenomen in het huidige ontwerp.⁰² De Rijn zou voor deze bierbrouwerij een uitstekende waterbron kunnen zijn. Echter, de Rijn is nog te vervuild en kan, ondanks het streven van de metropool Keulen - Bonn, nog lang niet gebruikt worden als drinkwater. Een microbrouwerij als 'Brauhaus am Rhein' heeft maar weinig hoeveelheden aan ingrediënten nodig. Het bier wordt namelijk alleen voor eigen consumptie gebrouwen. Gemiddeld brouwen microbrouwerijen één a drie keer per week.⁰³ Afhankelijk van de hoeveelheid die er gedronken wordt, kan de brouwer zelf bepalen hoe vaak en hoeveel liter bier gebrouwen moet worden. Voor een microbrouwerij geldt meestal een capaciteit voor de brouwketel van 250 liter en dus circa 250 a 750 liter per week.

De begane grond wordt net als de bestaande kade gebruikt als een 'tussenruimte', ofwel een doorloop naar een andere ruimte, maar biedt tevens uitzicht op de lager gelegen verdieping en de Rijn. Via de trap is de beneden gelegen verdieping vanaf de begane grond te bereiken. De trap is tussen twee verdiepingshoge wanden gelegen en biedt een moment van rust alvorens de volgende verdieping bereikt wordt. De wanden zijn bekleed met horizontale houten regels die de zichtlijnen stimuleren vanaf de wanden via de steeds dieper gelegen verdieping tot aan het panoramaraam met uitzicht op de Rijn. Ook het plafond is bekleed met deze houten regels welke evenwijdig lopen met de horizontale regels van de wanden, en lopen tot aan het panoramaraam. De reden waarom voor dit materiaal is gekozen, is om de nostalgie van een authentiek 'Brauhaus' te behouden en zal later in dit hoofdstuk uitgebreider besproken worden.

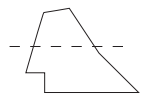
De bierbrouwerij, verdieping -1, Midden kade 3000 mm - Peil

De brouwerij stelt verdieping -1 centraal en wel omdat hier het bier, genaamd 'Kölsch', daadwerkelijk wordt gebrouwen. Daarbij bevindt zich op deze verdieping ook de keuken van de bierbrouwerij die de maaltijden verzorgt, aangezien eten en bier twee dingen zijn die voor de Keulse inwoners onmogelijk zonder elkaar kunnen.

De architectonische dwarsdoorsnede op pagina 93 toont de onderlinge relatie tussen de kade en de bierbrouwerij. De verbinding tussen de kade en de brouwerij zorgt ervoor dat de relatie tussen beide intenser wordt en elkaars

0 0,1 0,2 m

gebruik stimuleert. Hierdoor wordt niet alleen de mogelijkheden tot het gebruik rondom de kade in het zuidelijk deel van de binnenstad vergroot, maar tevens ook de betrokkenheid van bezoekers met de omgeving welke deze een meer eigen identiteit en betekenis geeft. Dit zorgt ervoor dat de bierbrouwerij wordt opgenomen binnen de patronen van de context. Wellicht dat hierdoor de bezoeker ook op het idee komt om de trap naar de beneden gelegen verdieping te betreden om zo plaats te nemen in het restaurant waar een groot raam uitzicht biedt op de Rijn.

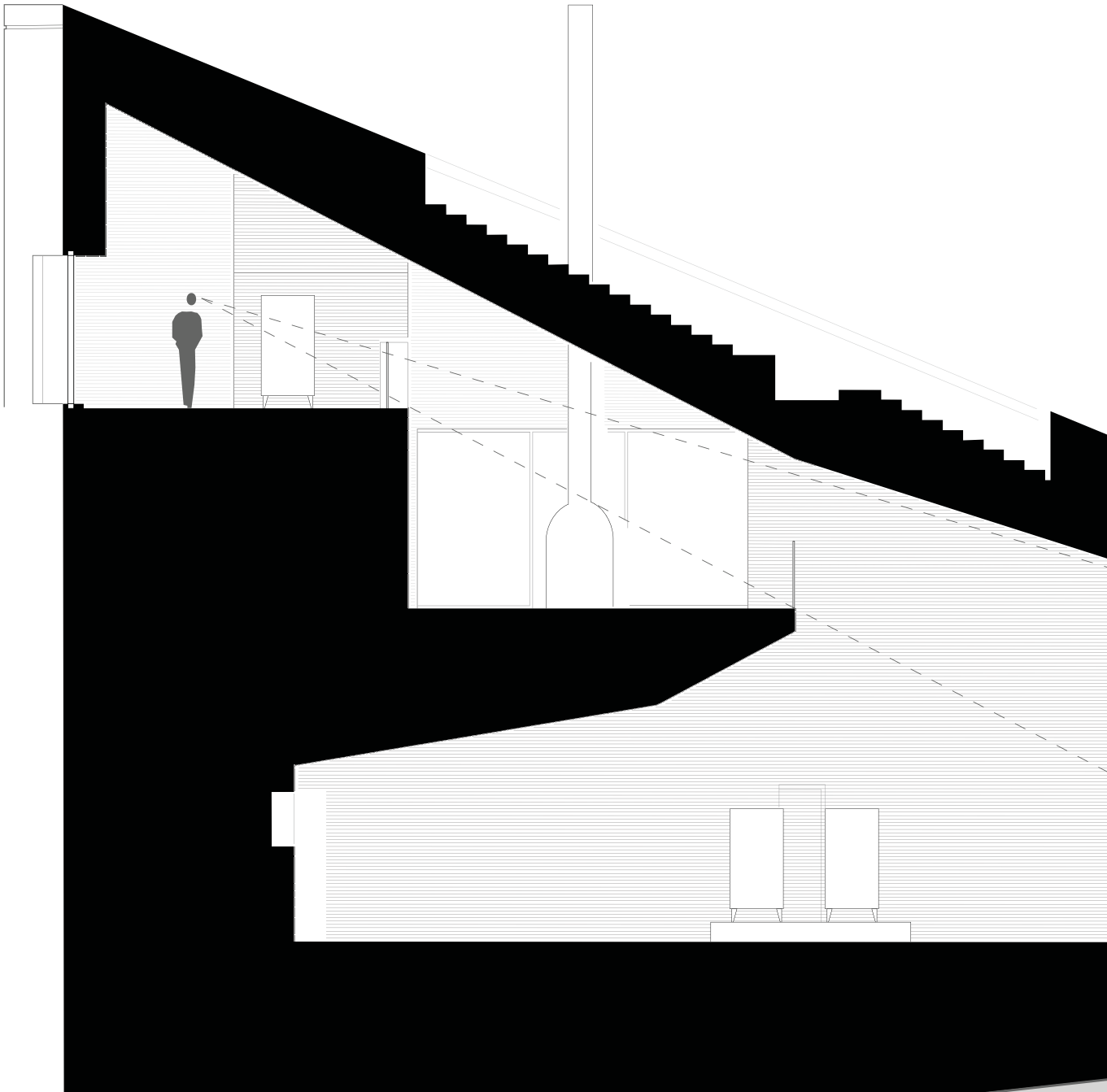
Het restaurant, verdieping -2, 8000 mm - Peil

Vanuit verdieping -1, die op gelijke hoogte gelegen is met de Midden kade, is de laagst gelegen verdieping te bereiken door de trap naar beneden te vervolgen. De trap ligt ook hier tussen twee wanden in, waardoor het overzicht tussen de verdiepingen even wordt ontnomen alvorens men verdieping -2 betreedt.

Bij het naderen van het einde de trap neemt het zicht op het restaurant toe en valt direct de aanwezigheid van het grote panorama raam op. Dit raam ligt deels in de Rijn en creëert zo een overweldigend beeld en sfeer. Door de dynamiek van de Rijn is de waterstand, haast op geen enkele dag hetzelfde. Deze veranderlijke stroming zorgt ook voor continu verschillende lichtinvallen binnen de ruimte. Net als de Lage kade vindt ook hier het verblijven plaats. Deze verdieping is ontworpen om er het verblijf zo aangenaam mogelijk te maken en biedt plaats aan een restaurant met 120 zitplaatsen, een bar, een ruimte voor het personeel en de toiletten. Het eten wordt van de erboven gelegen verdieping, verdieping -1, middels een goederenlift naar beneden getransporteerd. Het interieur van het restaurant bestaat uit houten stoelen en tafels en dragen eraan bij dat de nostalgie van de authentieke brouwerij in ere gehouden wordt.

Vergaderzaal, verdieping -2, 7500 mm - Peil

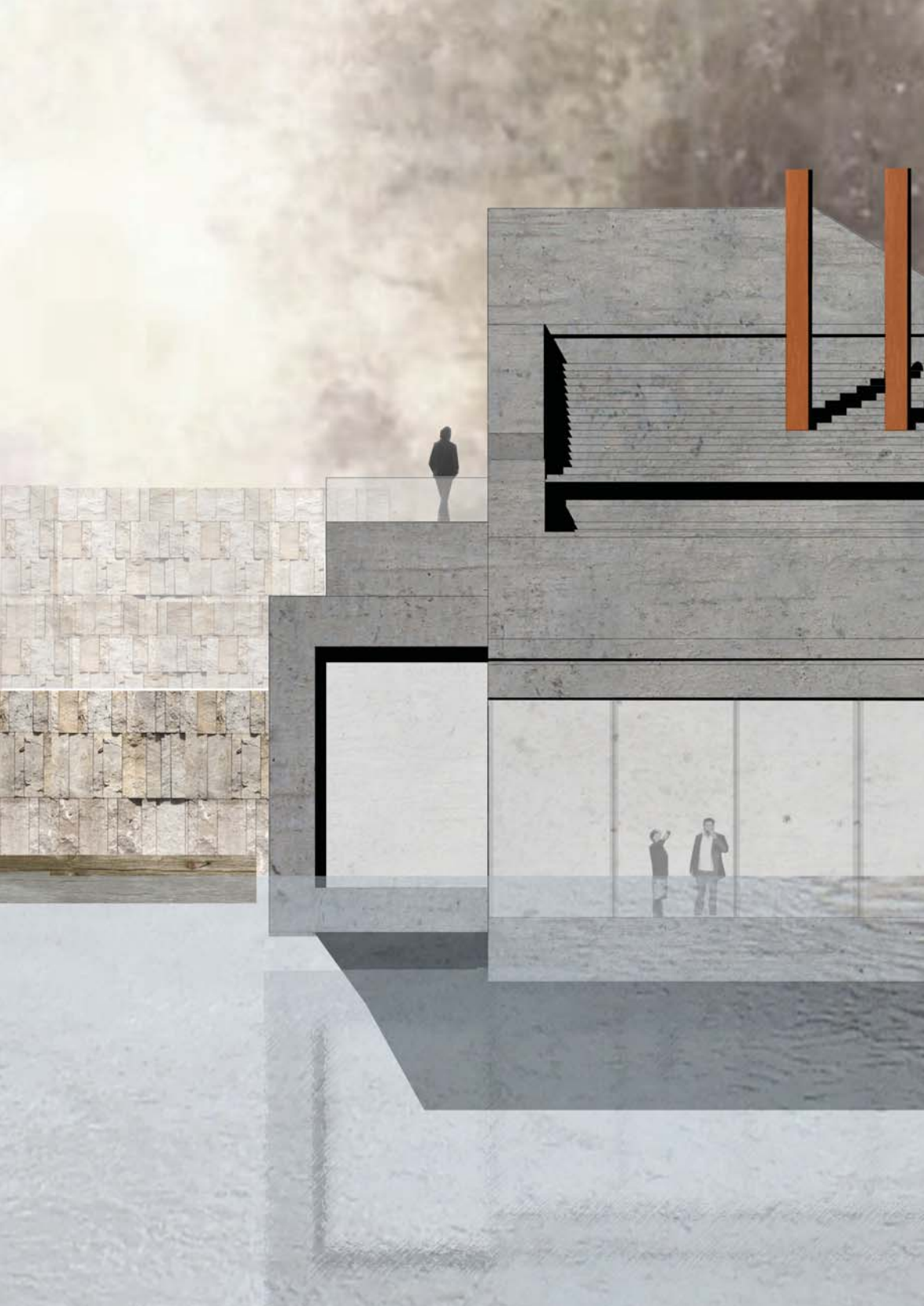
De vergaderzaal is ondergebracht binnen de rechthoekige driehoek van het gebouw en biedt ruimte aan een twaalfstal mensen. Net als de verdieping waarin het restaurant gelegen is, ligt ook het raam van deze driehoek ongeveer 1 meter onder het wateroppervlak van de Rijn. De vergaderruimte biedt hierdoor niet alleen zicht op de context, maar treed net als het restaurant

0 0,1 0,2 m

Vooraanzicht pagina 96/97,
Aanzicht vanaf de Rijn

Afbeelding pagina 98,
Steerimpresie vanaf de Lage
kade richting de rechthoekige
driehoek waarbinnen de ver-
gaderzaal zich bevindt.

ook in dialoog met zijn context. De vergaderzaal ligt 500mm hoger dan het restaurant waarbij de rechthoekige driehoek aansluit op de hoofdvorm van het gebouw (zie onderstaande afbeelding). De vergaderzaal is vanuit het restaurant toegankelijk middels een kleine opstap met drie tredes.

Daklandschap

Ook het dak is ontworpen als een ruimte waar men kan verblijven en is alleen bereikbaar vanaf de bestaande kade. Zo biedt het gebouw niet alleen vanuit interne ruimten meer betrokkenheid bij de Rijn, maar ook vanaf een externe ruimte. Op dit daklandschap is rekening gehouden met de veiligheid van eenieder door middel van een balustrade, die ontworpen is uit een verhoging en verdikking van de dakrand waarin ook verlichting en een noodoverstort zijn verwerkt.

De tekeningen van de bierbrouwerij zijn te vinden vanaf pagina 105 en zullen de beleving van de binnenruimtes binnen het verhaal verduidelijken.

Constructie

Aangezien de brouwerij deels onder het wateroppervlak ligt is het belangrijk om een massieve en dichte wandopbouw te kiezen. Daarnaast is vanuit architectonisch oogpunt gekozen om zowel intern als extern de constructie te bekleden. Hierdoor ligt de focus van het ontwerp op de beleving van de ruimte die wordt gecreëerd door het lijnenspel van de wanden en het plafond.

De constructie bestaat uit betonnen kolommen die als een verdikking in de , in het werk gestortebuitenwand worden opgenomen. De balkenstructuur wordt daarentegen uit geprefabriceerd beton vervaardigd.

De constructie van de wandopbouw evenals de dakopbouw zorgen voor een flink gewicht die de druk van het water zal opvangen.

Daarnaast is het belangrijk dat de fundering van de constructie wordt opgenomen binnen de nieuwe kade, zodat de uitkraging van het gebouw kan worden opgevangen. Het schema op deze pagina laat zien dat zowel de wanden met bijbehorende kolommen en de dakbalken voor een constructief geheel zorgen.

Abbeelding pagina 99,
Sfeerimpressie vanaf de Mid-
den kade.

Schema pagina 99,
Schema van de constructieve
onderdelen binnen de bier-
brouwerij. Samen zorgen ze
voor een constructief stijf geheel
dat bestand is tegen de water-
druk, mocht het waterspiegel
stijgen.

De tekeningen van de bierbrouwerij zijn te vinden vanaf pagina 105 en zullen de inpassing van de constructie in het gebouw verduidelijken.

Materialisatie

De opbouw van de bierbrouwerij bestaat uit een betonnen waterdichte gevel en een houten binnenbekleding. Er is bewust voor een betonnen buitengevel gekozen, omdat het gebouw voldoende massa moet hebben wil het de waterdruk van de Rijn op kunnen vangen. Daarbij vertegenwoordigd het beton de stedelijkheid van de stad. De rede dat de binnenbekleding van de brouwerij uit Duits Eiken bestaat komt voort uit de behoefte van bierbrouwerijen en keulse inwoners om de nostalgie van de biercultuur ook in nieuwe/ moderne bierbrouwerijen in ere te houden. De toepassing van hout voor de meubels, wanden en plafonds is dan ook vrij normaal voor in een bierbrouwerij. Om deze nostalgie mee te nemen in het ontwerp voor de nieuwe brouwerij zullen ook zullen de wanden en plafonds worden bekleed met latjes van 40x20 mm, h.o.h. 50 mm.

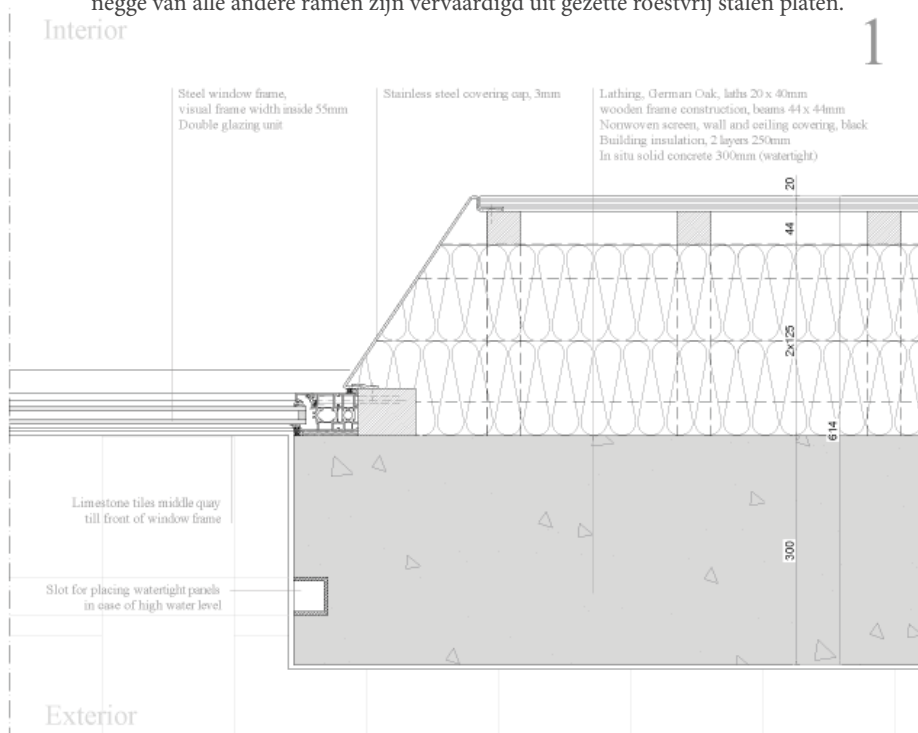
Onderstaande detail (detail 1-7 zijn te vinden op pagina 128/131 van dit verslag) laat zien hoe het beton en hout elkaar naderen ter plaatse van een raam. Er is gekozen om van buitenaf geen kozijn in het zicht te laten, zodat de 'perforatie' van het raam in de massa van het gebouw kracht uitstraalt. Vanuit de binnenzijde ziet men wel het kozijn. Dit omdat het uitzicht van binnen naar buiten, de connectie met de context, dit gebouw zo speciaal maakt. Het panoramaraam, verdieping -2, is een uitzondering en bestaat uit 100 mm acryllaat, om zo ook onderwater uitzicht en bescherming te bieden richting de Rijn. De negge van alle andere ramen zijn vervaardigd uit gezette roestvrij stalen platen.

Afbeelding pagina 100,
Maquette 1:50

De betonnen vloer in combinatie
met de houten regels.

Horizontaal detail 1 pagina 100,
Detail gevelopening, schaal 1:10

Deze zullen het lichtinval deels weerkaatsen. De neggen zijn niet uit hout vervaardigd, omdat het roestvrij staal een link met de buitengevel maakt. Hierdoor wordt tevens het uitzicht evenals de perforatie binnen de houten gevel benadrukt.

Lichtinval

Het lichtinval in de brouwerij wordt verkregen door de gevelopeningen, zoals omschreven op pagina 100. Op elke verdieping bevinden zich in twee gevels een raam. Daarnaast is gezorgd dat het zicht naar de Rijn op elke verdieping plaatsvindt. Hierbij verzorgen de Duits Eiken houten latten in het plafond en tegen de wanden tevens voor de focus op het panorama raam, uitzicht naar de Rijn. Deze latten zijn zodanig bevestigd dat ze evenwijdig lopen met de zichtlijnen richting de Rijn, zie afbeelding pagina 101. Deze interieur impressie laat zien, welk zicht men heeft als er door het grote raam, vanaf de bestaande kade, in de brouwerij wordt gekeken.

Op verdieping -1, interieur impressie op pagina 102 is te zien hoe de nieuwe kade aansluit op de verdieping en welk ruimtelijke kwaliteiten deze smelting oplevert. Hoewel het brouwproces hier centraal staat, is er ook zicht op de Rijn en wellicht de aanleiding om naar de beneden gelegen verdieping te gaan. Hier wordt het uitzicht des te intenser. Gemiddeld bevindt de waterspiegel van de Rijn hier op één meter hoogte echter de dynamiek van de Rijn, maakt het uitzicht nog specialer en daadwerkelijk een levendig spektakel.

Afbeelding pagina 101,
Interieur impressie Brauhaus am
Rhein, begane grond.

Afbeelding pagina 102,
Interieur impressie Brauhaus am
Rhein, verdieping -1

Afbeelding pagina 103,
Interieur impressie Brauhaus am
Rhein, verdieping -2

Brauhaus am Rhein - tekeningen, maquette en details

De volgende pagina's zullen het ontwerp van de bierbrouwerij visueel nader toelichten.

Maquettefoto's 103, 104 - 105, 110 - 111, 116 - 117, 124 - 125

Gevelaanzichten 106 - 109

Doorsnede 1 en 2 112 - 115

Plattegronden 118 - 123

Details 1-7 126 - 129

Zuid gevel 1:200

Noord gevel 1:200

West gevel 1:200

Oost gevel 1:200

0 2 4m

Dwarsdoorsnede Brauhaus am Rhein

schaal 1: 100

Langsdoorsnede Brauhaus am Rhein

schaal 1: 100

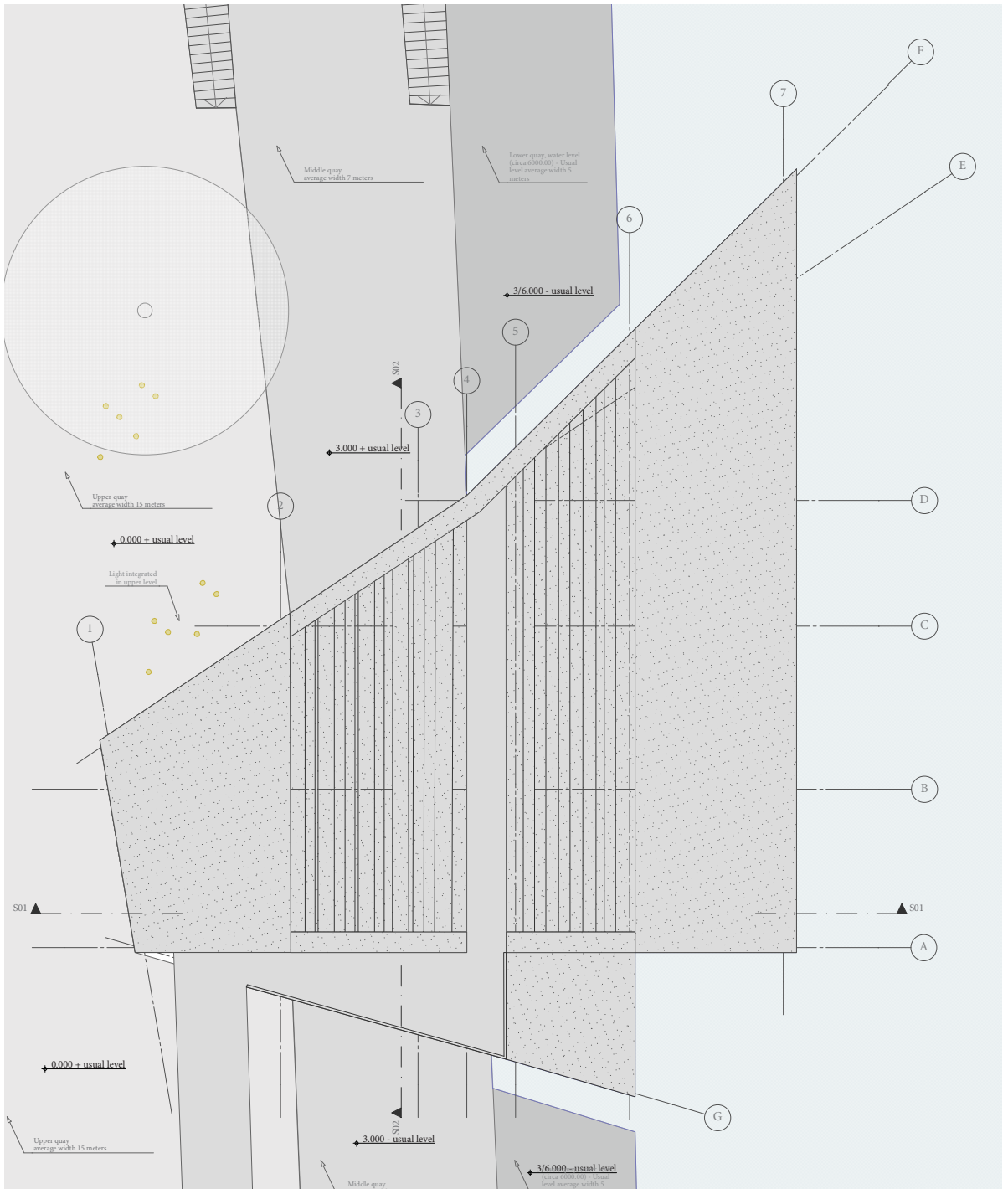

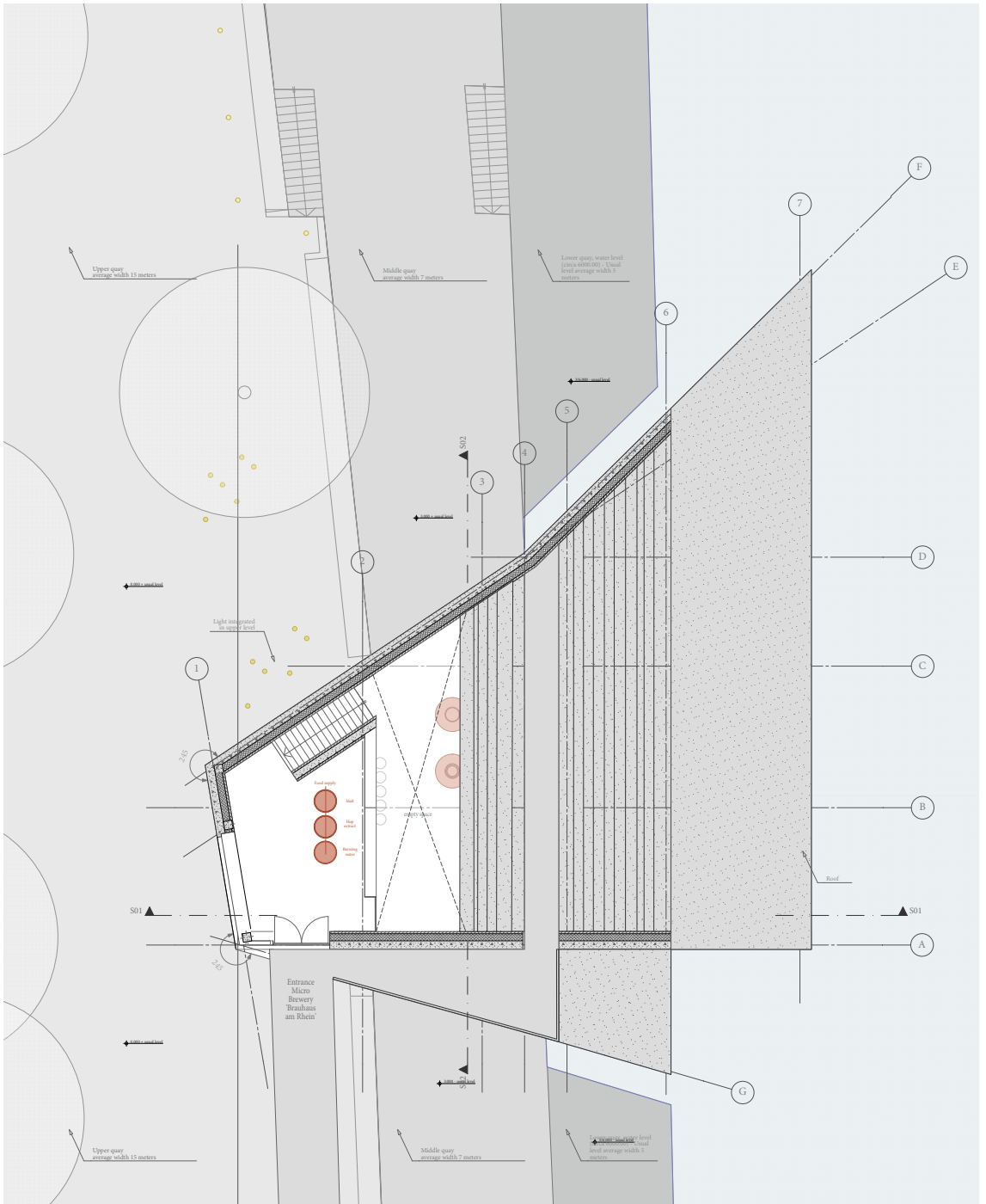

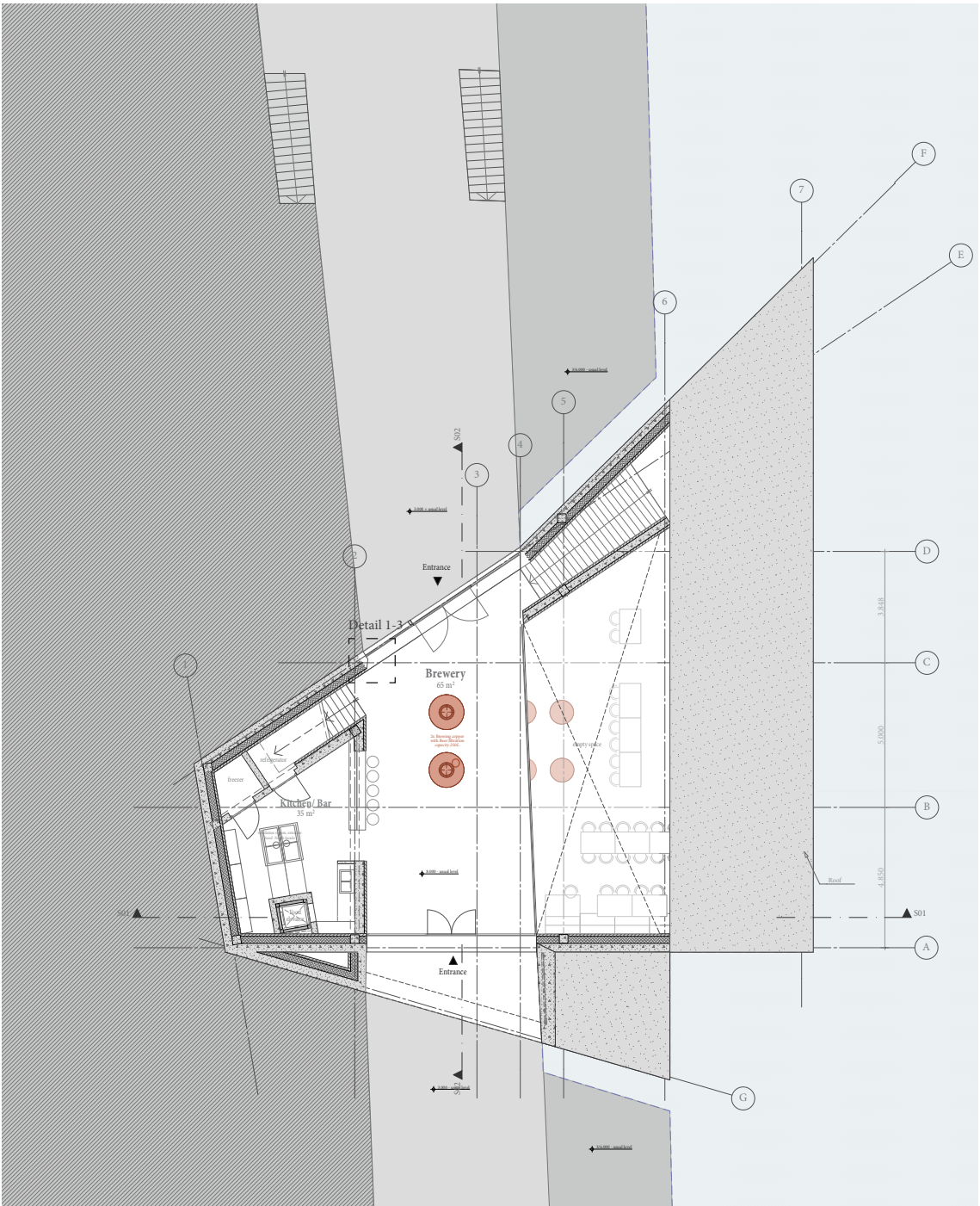

Dakaanzicht 1:200

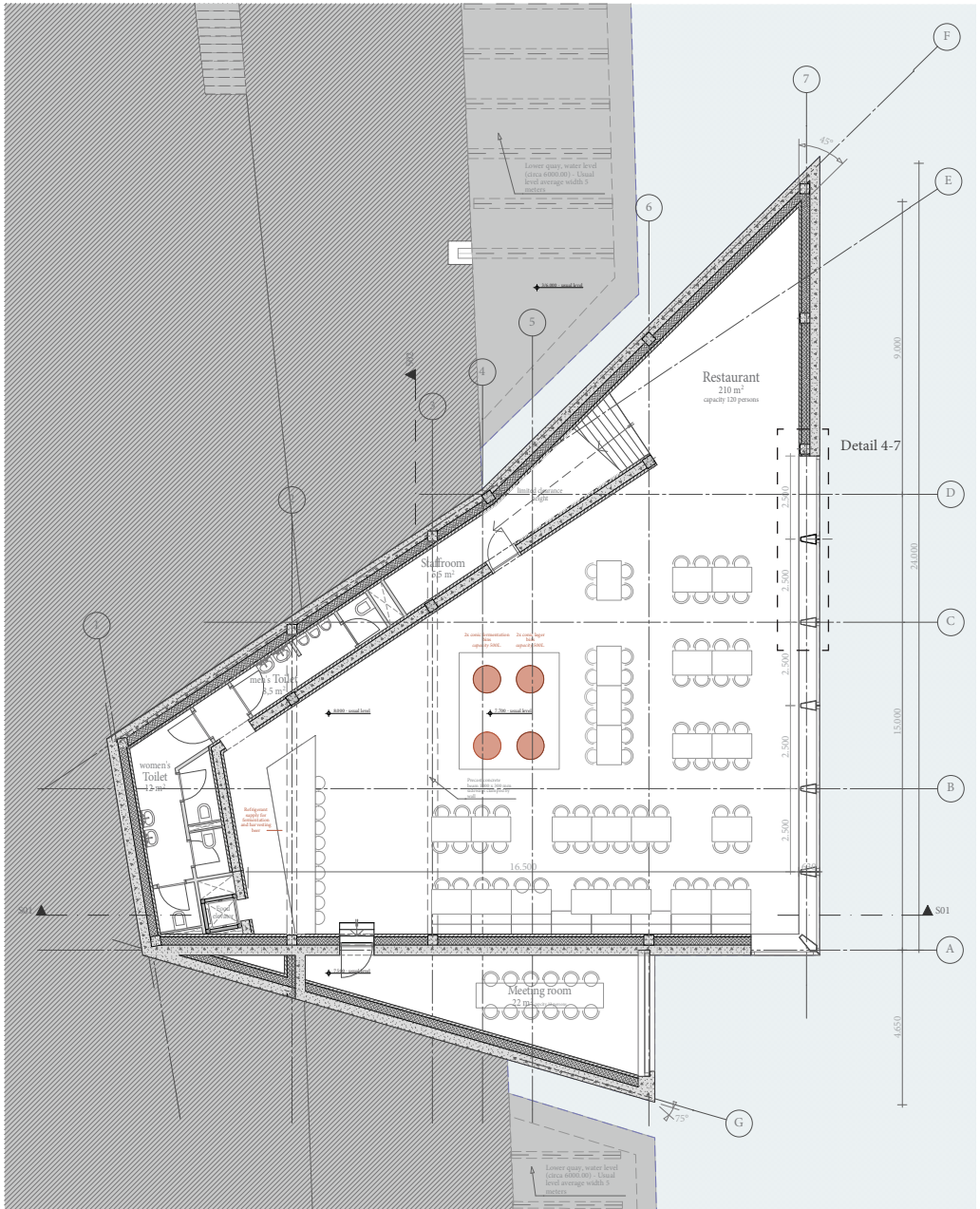
0 2 4m

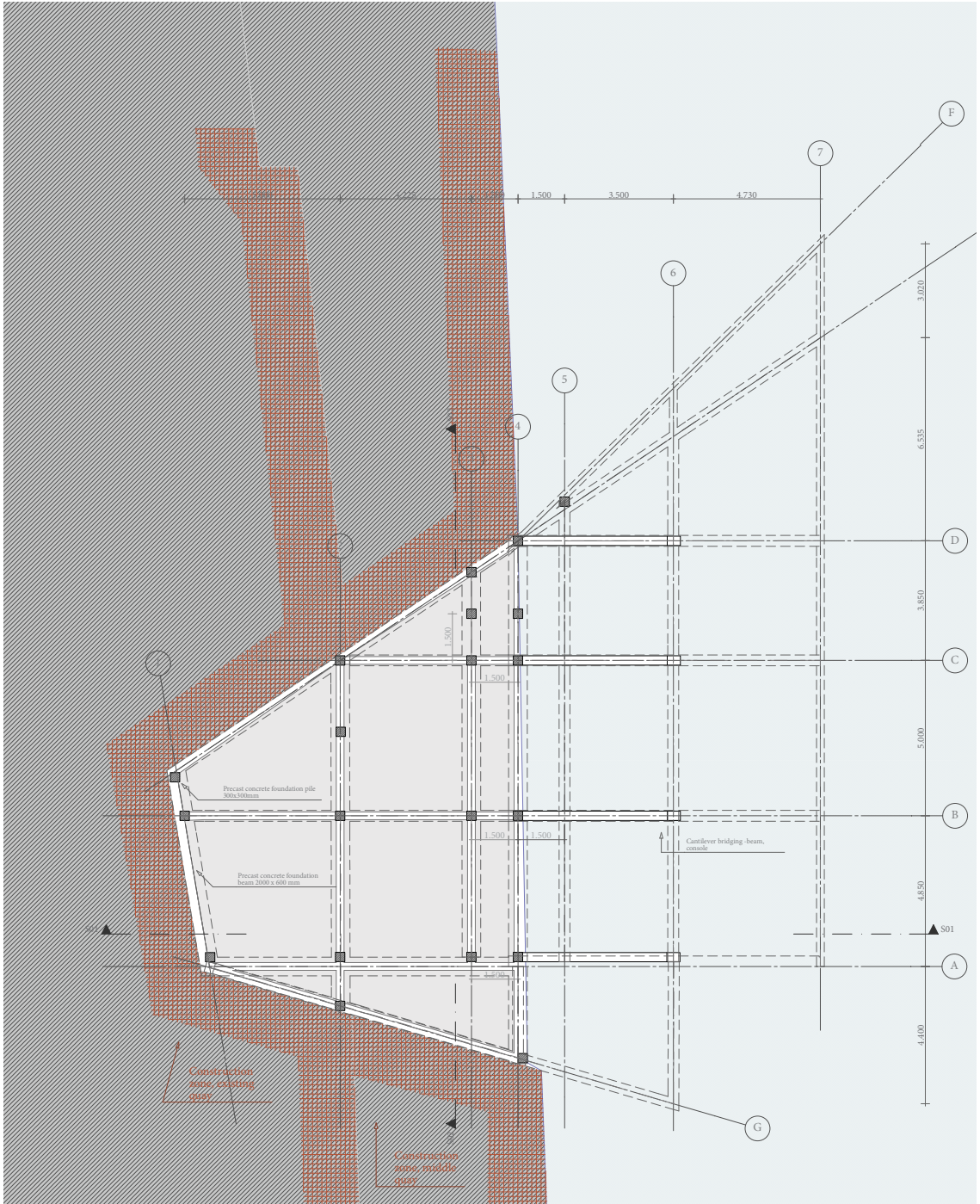
Begane Grond 1:200

Verdieping -1 1:200

Verdieping -2 1:200

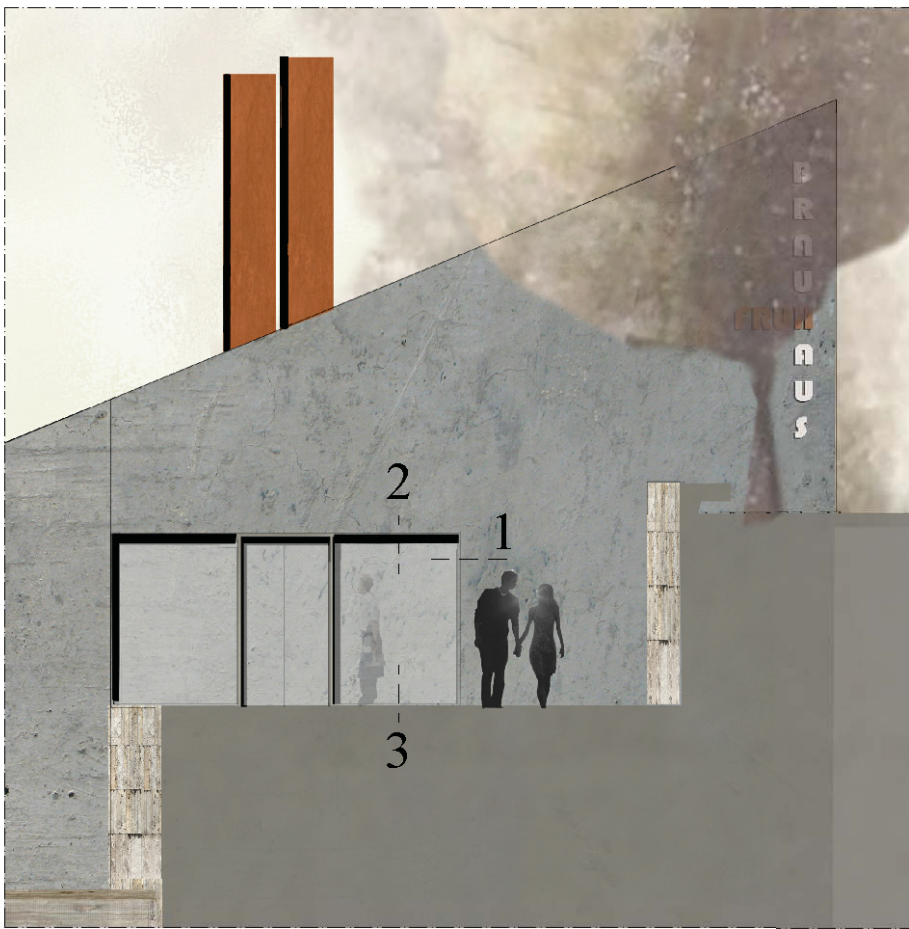
Fundering 1:200

0 2 4m

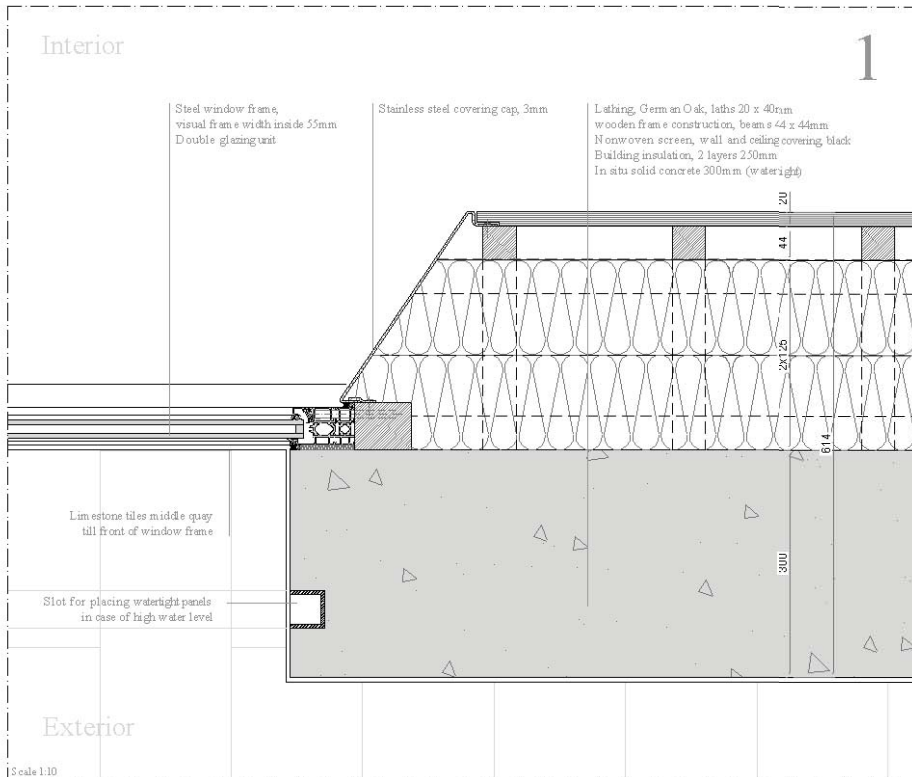

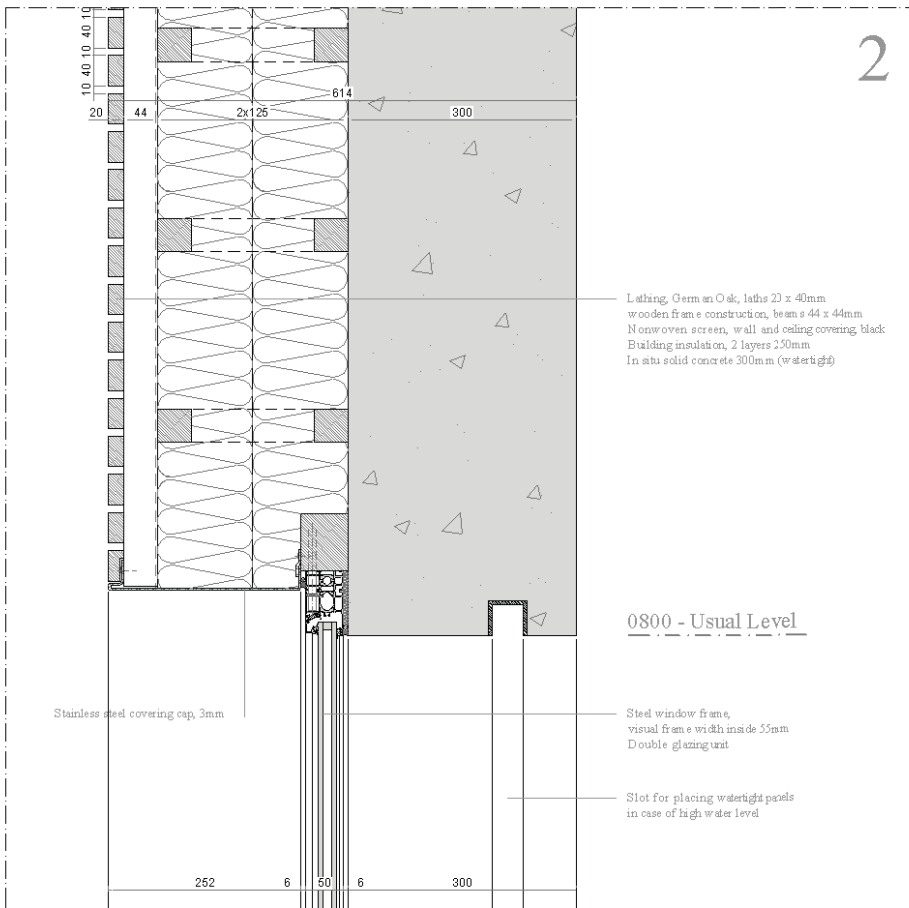

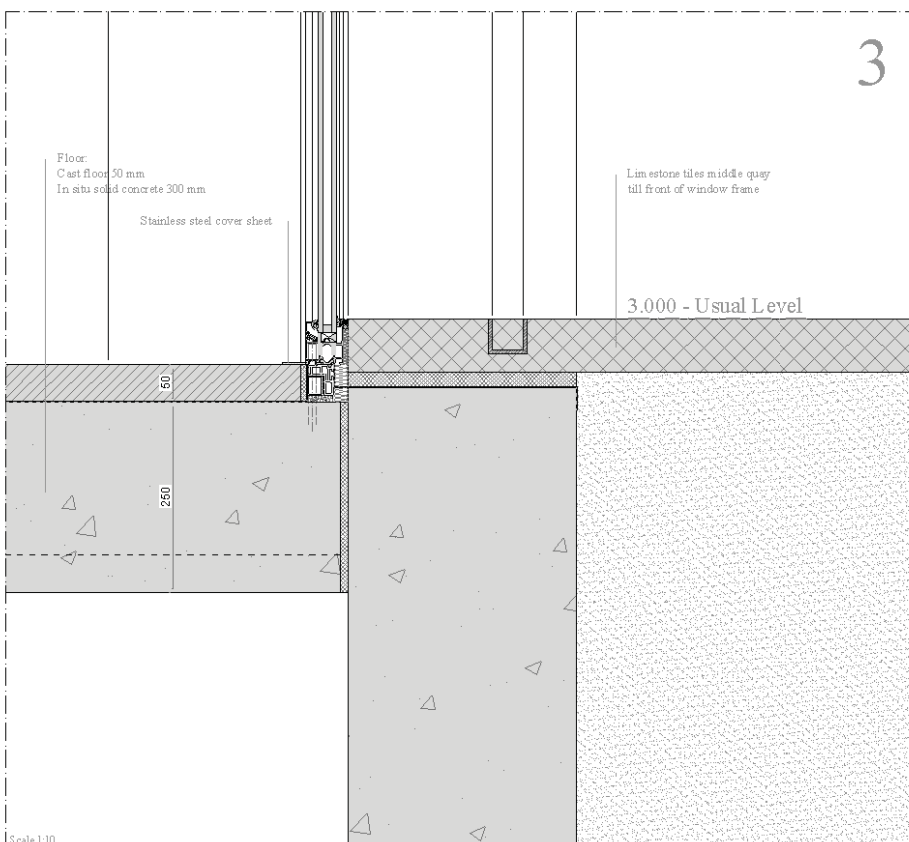

Section view; Side entrance middle quay

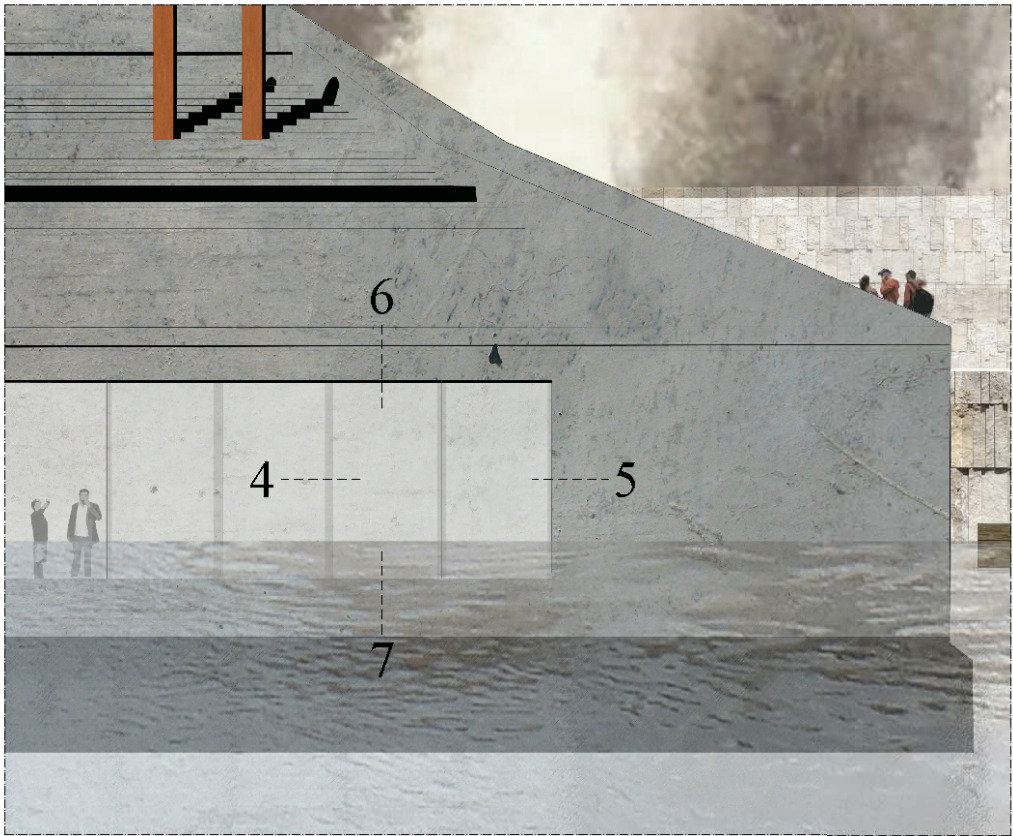

2

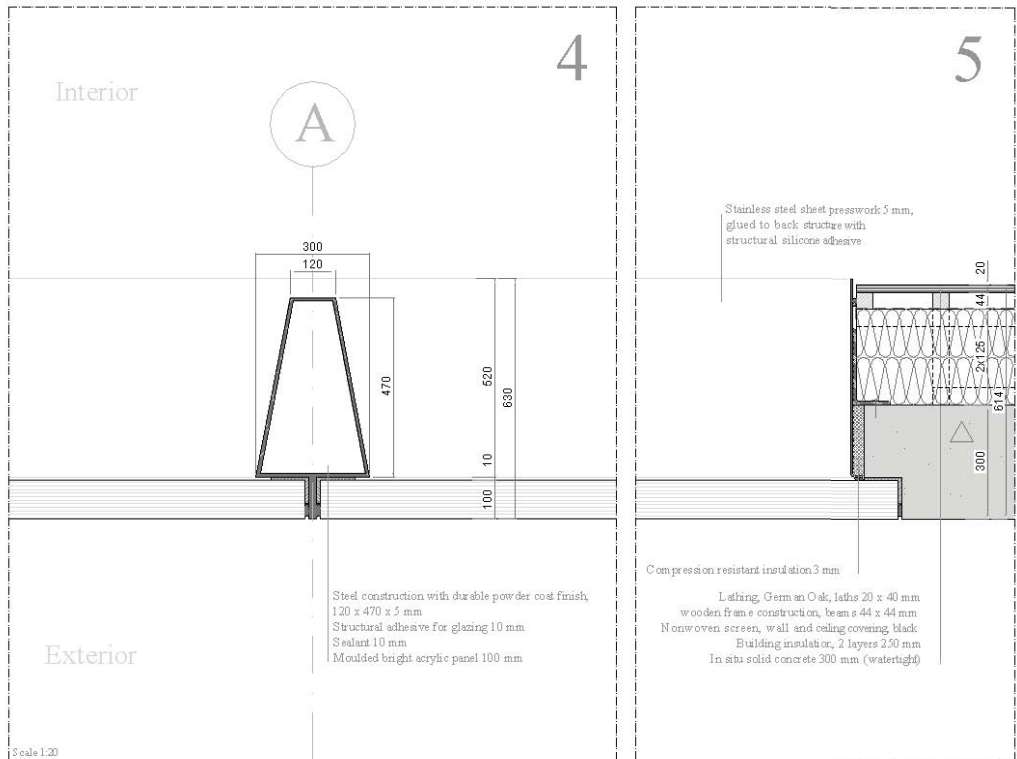

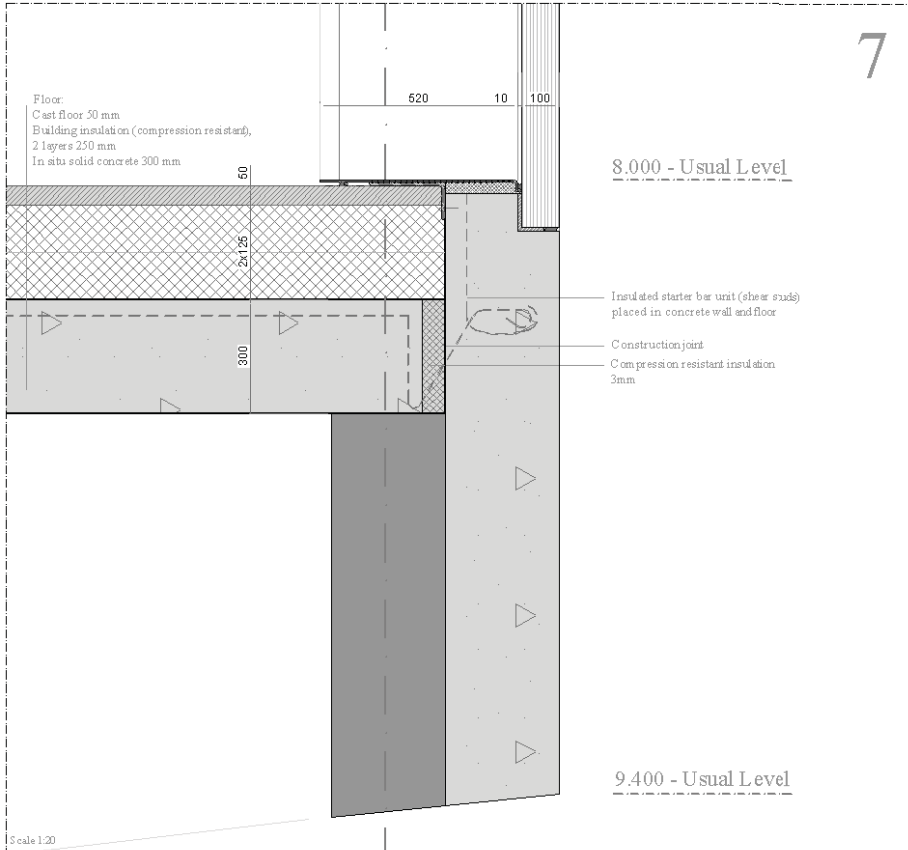
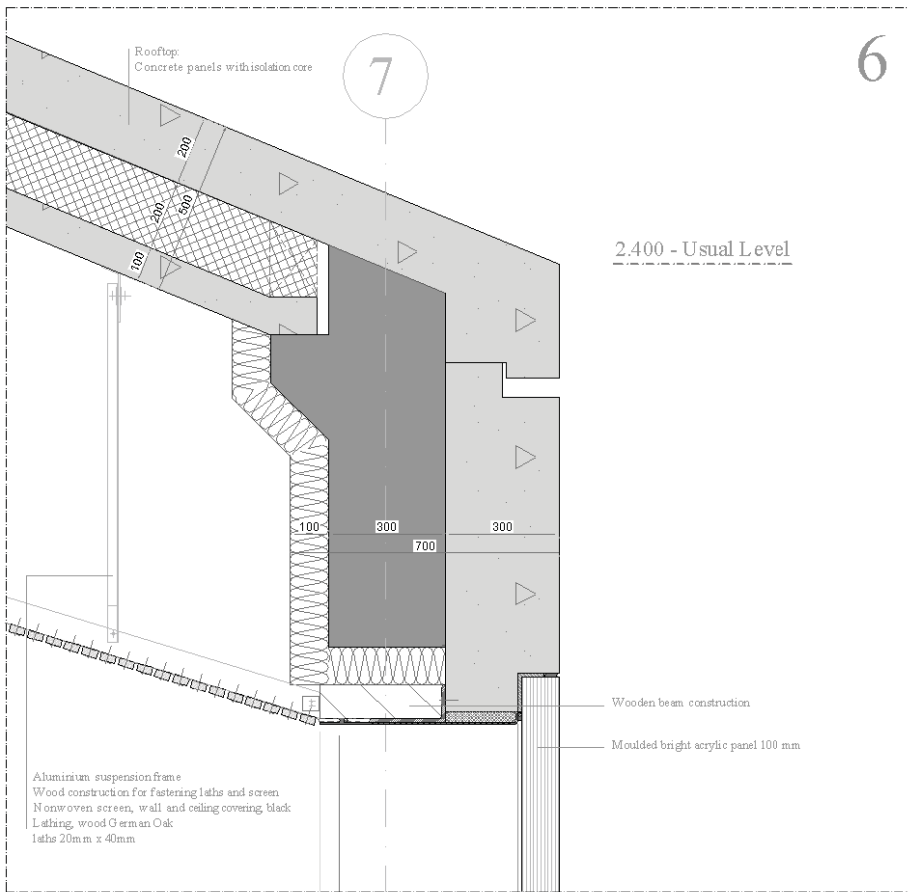
3

Scale 1:10

Section view; Glass facade facing the Rhine

Scale 1:20

II RHEINPARK, PANORAMA VIEW

Het ontwerp voor het uitkijkpunt aan de Rijn komt voort uit het verhaal van de context, namelijk de dialoog die wordt gevoerd tussen het Rheinpark en de Rijn.

In dialoog met de context

De rechter Rijnsoever is van oudsher een rustige plek van waar men de levendigheid van de stad Keulen kan aanschouwen. Het ontworpen uitkijkpunt zal dit ook voor de toekomst mogelijk maken doordat het een dialoog aangaat met zowel de linker Rijnsoever (uitzicht op de Dom en het Centraal Station van Keulen) als de rechter Rijnsoever (verbonden aan het Rheinpark). Ook de Rijn maakt uiteraard deel uit van de context.

Net als de brouwerij vormt het uitkijkpunt enerzijds een geheel met de dynamiek van de Rijn en anderzijds een geheel met de voorbijganger op de kade. De locatie van het uitkijkpunt is gepland op een hoge kade gevolgd door een lang gestrekt kiezelstrand. Dit bestaande kiezelstrand wordt voornamelijk door de bewoners van Keulen gebruikt en is vrijwel niet bekend onder de toeristen. De plek is uiterst geschikt om te genieten van zowel de rust als ook de natuur binnen de stad Keulen. Deze plek is ook uitermate geschikt om te kunnen genieten van het schouwspel dat gevormd wordt door de Dom en het Centraal Station.

Het uitkijkpunt bevordert het gebruik van deze kade, maar ook de toegankelijkheid doordat het ook als opstappunt van de watertaxi fungeert. Op deze manier zal het uitzichtpunt de toegankelijkheid voor bezoekers van de Rijnsoever bevorderen.

Het samenspel dat het uitzichtpunt met de dynamiek van de Rijn vormt, komt voort uit het verloop van de oever. Op de plaats van het uitkijkpunt loopt de oever namelijk taps toe, wat in tegenstelling is met de kade bij de brouwerij die daar juist recht geplaatst is. Dit heeft als gevolg dat het hoog, midden en laag water niet verticaal toeneemt, zoals bij de brouwerij het geval is, maar juist horizontaal toenemeent zoals bij eb en vloed. Dit maakt dat beide gebouwen

Notitie: De schildering op pagina 76 en 77 biedt een overzicht van de contextuele kenmerken van beide Rijnsoevers.

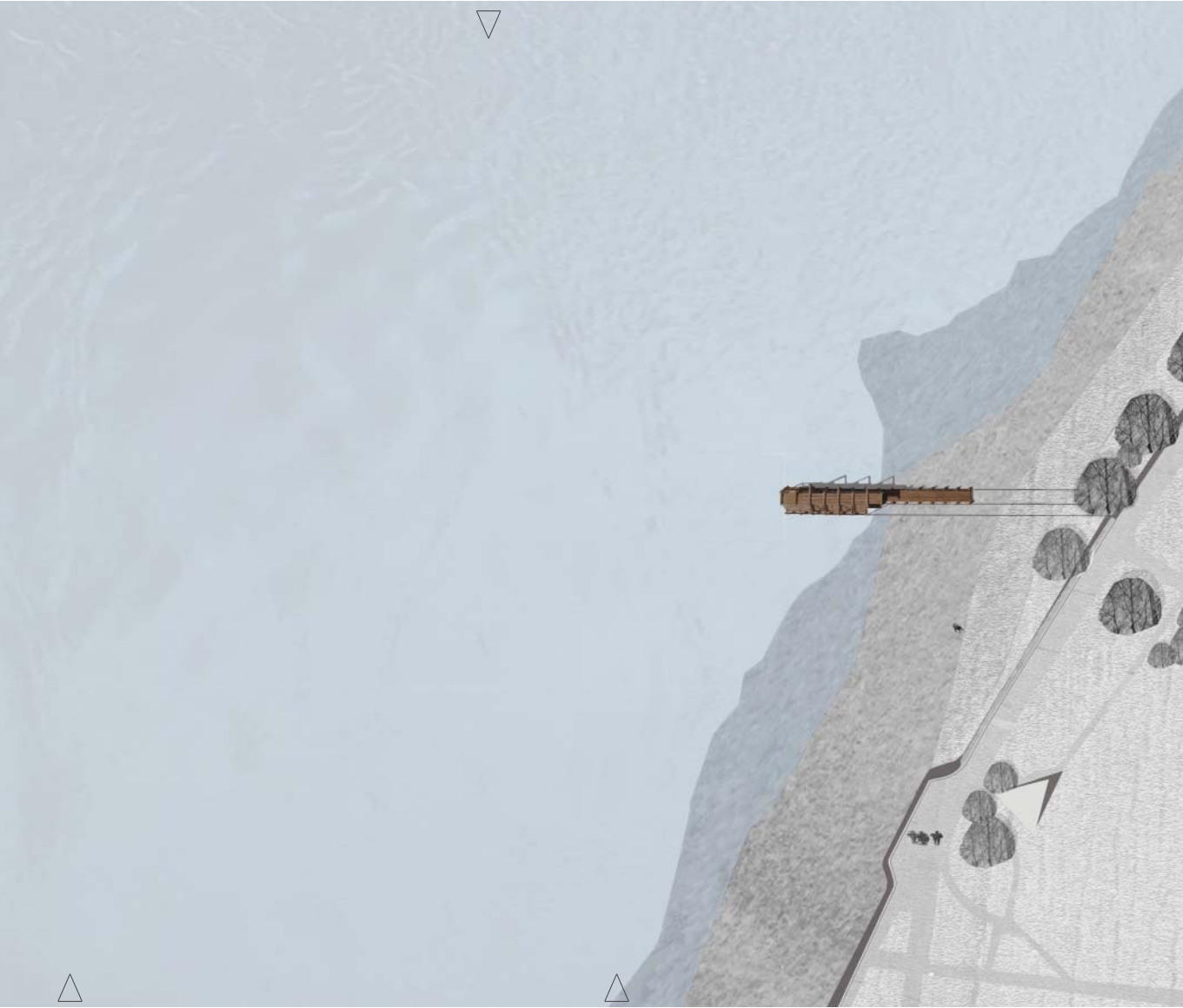

Kaart pagina 133, verschuiving van het uitkijkpunt:

- 1 Hoog water
- 2 Middel water
- 3 Laag water

II RHEINPARK, PANORAMA VIEW

Watertaxi:
Zoo Köln
Erbelplatz

Watertaxi:
Frankenplatz (inner city)
Brauhaus am Rhein
Rheinaufhafen 01
Rheinaufhafen 02

Watertaxi:
Triangle Köln
Poller wiesen am Rhein

II RHEINPARK, PANORAMA VIEW

Situatietekening pagina 135,
schaal 1:1000

De ligging van het uitkijkpunt
aan de rechter oever van
de Rijn.

0 10 20 m N

I

II

ook een andere dialoog hebben met de Rijn. Het uitkijkpunt accentueert de horizontale dialoog door met de waterstand mee te bewegen, zoals is weergegeven op de kaartjes op pagina 133. Deze horizontale verschuiving is mogelijk doordat het uitkijkpunt een drijflichaam heeft dat het gehele bouwwerk vooruit of achteruit laat bewegen over stalen geleiders. Hierdoor bevindt het uitzichtpunt zich altijd op een zelfde hoogte ten opzichte van de Rijn en is het bovendien altijd bereikbaar voor de watertaxi en vanaf het aangrenzende kiezelstrand. De bereikbaarheid van het uitkijkpunt voor de watertaxi is mogelijk gemaakt door een klapdeur in de zijgevel die open gezet kan worden bij het in- en uitstappen van de watertaxi. Daarnaast vormen de eerste twee meters waarmee het uitkijkpunt aansluit op de oever, ook de entree voor de bezoekers van het kiezelstrand.

De stalen geleiders, die ervoor zorgen dat het uitkijkpunt met de waterstand kan meebewegen, zetten zich op het kiezelstrand voort, zodat ook bij hoogwater het gebouw zich ver genoeg horizontaal kan voortbewegen. Deze geleiders steken subtiel boven het kiezelstrand uit waardoor iedereen kan zien dat het gebouw zich aan de hand van deze geleiders kan verplaatsen. Dit 'spel' tussen de Rijn en het gebouw is ook vanaf de hoge kade waar te nemen aangezien de afstand van de kade tot het kiezelstrand en het uitkijkpunt varieert bij de verschillende waterstanden. Wellicht dat men de verplaatsing van het uitkijkpunt zelfs vanaf de andere oever van de Rijn kan ervaren.

Vanuit de beleving van de binnenruimte gaat het uitkijkpunt ook een dialoog aan met de Rijn (zie de dwarsdoorsnede op pagina 137). De aanwezigheid van het glas aan weerszijden van het gebouw zorgt ervoor dat de stroming aan beide kanten door de bezoekers gevolgd kan worden. Het glas is precies 1200 mm hoog vanaf de vloer en biedt de bezoeker daardoor alleen zicht op de Rijn zelf en juist niet op de linker Rijnsoever van Keulen. Hier is bewust voor gekozen om zo het uitzicht op het 'Metropolitan Ensemble', dat is gelegen aan het einde van het gebouw, centraal te stellen. Om dit te bewerkstelligen, zorgen een tweetal schotten binnen het gebouw ervoor dat dit uitzicht op het 'Metropolitan Ensemble' pas zichtbaar is op het moment dat men zich bevindt in het uiteinde van het gebouw (zie afbeelding II op pagina 139). Pas dan kan men genieten van het majestueuze samenspel tussen de stedelijke contouren van Keulen. De architectuur van dit uitkijkpunt geeft hierdoor niet al zijn kwaliteiten al prijs vanaf het kiezelstrand, maar zorgt dat de context door de bezoeker moet worden ontdekt.

Afbeeldingen pagina 136,

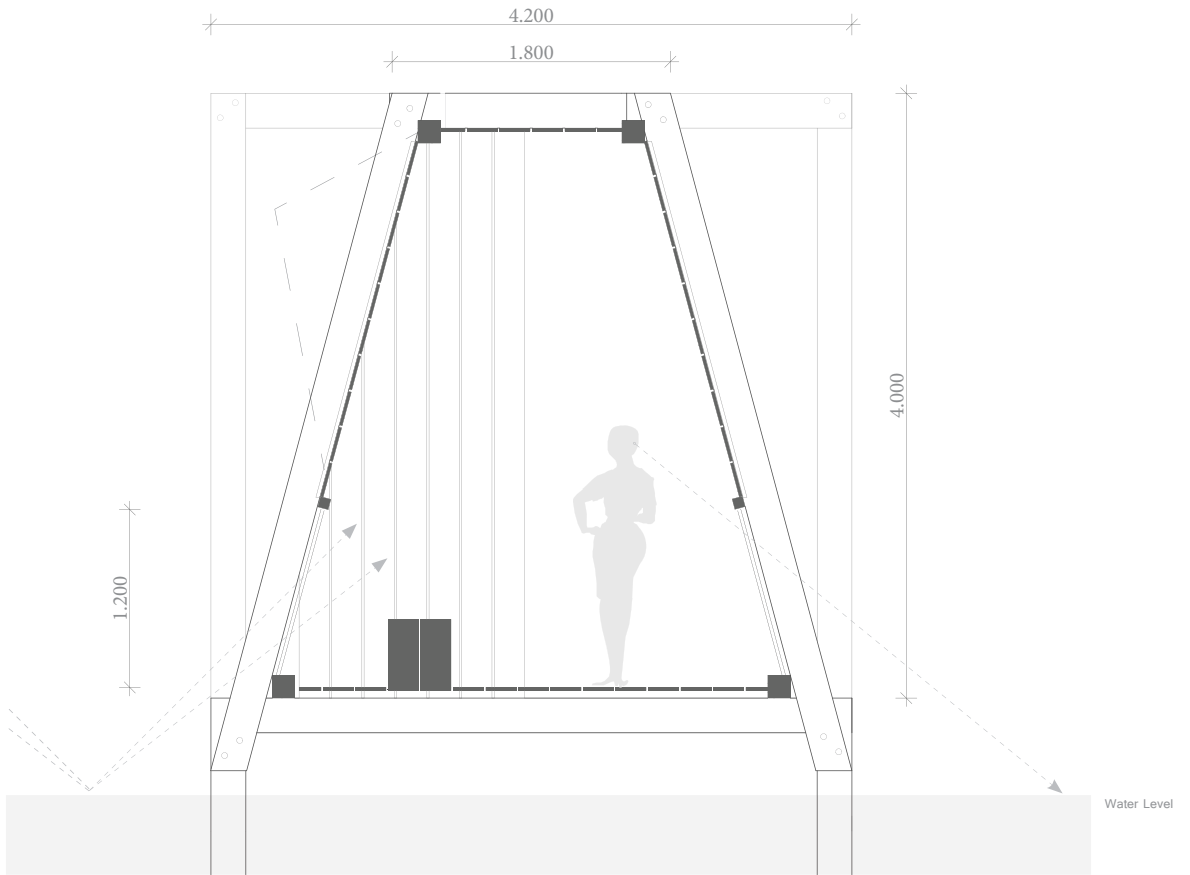
I, De spanten van het uitkijkpunt, aansluiting dak

II, De spanten van het uitkijkpunt, aansluiting wandopbouw

Doorsnede pagina 137,

Uitkijkpunt 1:50

II RHEINPARK, PANORAMA VIEW

0 0,5 1 m

Net als de herwaardering van de kade binnen het zuidelijk deel van de Altstadt van Keulen zorgt ook het uitkijkpunt ervoor dat zowel de contextuele waarde als de perceptie op de Rijnsoever versterkt wordt. Het verblijven aan de Rijnsoever ter hoogte van het Rheinpark wordt hiermee aantrekkelijker gemaakt. En, ook al is dit verblijf van korte duur, de omliggende gebouwen, zoals het Rheinparkcafé en de ‘Tanzbrunnen’, zullen de aandacht trekken van de voorbijgangers die hierdoor worden overgehaald om langer in de omgeving door te brengen.

Lichtinval

De dynamiek van de Rijn is ook in de binnenruimte van het uitkijkpunt zelf waar te nemen. Zo zorgen de golven van de Rijn, in combinatie met een schittering afkomstig van het wateroppervlakte voor een dynamische lichtinval. Tevens zorgen de wanden, die bestaan uit planken van Duits eiken met een tussenruimte van 15 mm, ervoor dat de zonnestrallen nog net kunnen doordringen in het gebouw. Tezamen zorgt dit voor een spectaculair lichtspel dat mede door de trapeziumvorm van het uitkijkpunt optimaal wordt benut.

Materialisatie

Voor de materialisatie is voor de toepassing van hout gekozen, meer specifiek voor Duits eiken. Dit Duits eiken refereert naar de natuurlijke omgeving van het Rheinpark en de bomen die er al staan. De spanten van het uitkijkpunt zijn elk 75 mm dik en 230 mm hoog. Hierbij worden alle onderlinge verbindingen van de spanten, behalve de geleider, met pen- en gatverbindingen uit Duits Eiken gemaakt. De geleider wordt uit behandeld staal vervaardigd. Daarnaast zijn de openingen in de gevelwanden gesloten met glas om zo opspattend water tegen te houden.

Afbeeldingen pagina 140,
Rheinpark, panorama view

Exterieur van de maquette,
schaal 1:50
Rheinpark, panorama view

Gevelopbouw

De gevel is opgebouwd uit een ritmiek binnen zowel de constructie als de wandopbouw. Alleen de entree, de opklapdeur en het 'uitzichtsraam vormen hier een uitzondering op. Voor deze ritmiek is gekozen om de rust te kunnen behouden die binnen deze Rijnoever heerst. Op deze wijze wordt wederom de mogelijkheid geboden om optimaal van het uitzicht op het 'Metropolitan Ensemble' te genieten.

II RHEINPARK, PANORAMA VIEW

Afbeelding pagina 141,
fragment van de maquette 1:50,
Rheinpark, panorama view

van links naar rechst:

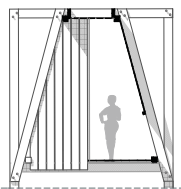
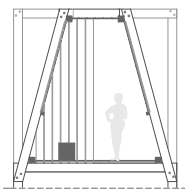
- spant, h.o.h. 4 meter
- diagonale ondersteuning,
h.o.h. 2 meter

van boven naar beneden:

- Houten balken, Duits Eiken,
150x150 mm
- wand opgebouwd uit houten
latten, Duits Eiken, 75 x 20
mm, h.o.h., 90mm en bevestigd
op achterliggende constructie
- Houten balk, Duits Eiken, ten
behoefte van bevestiging glas 75
x 75 inclusief sponning.
- glas ten behoeve van opspat-
tend water, bevestigd in houten
balken.
- Houten balk, Duits Eiken, ten
behoefte van bevestiging glas 75
x 75 inclusief sponning.

- Drijflichaam, Duits eiken,
zodat de horizontale verplaatsing
mogelijk wordt
- Stalen geleiders bevestigd in
de rivieroever.

6. REFLECTIE

Een persoonlijke reflectie op de toepassing van de methodiek 'contextueel denken' als versterking van de contextuele waarde van 'Keulen aan de Rijn'.

Het formuleren van de hoofdvraag heeft de zoektocht naar de waarde van context in gang gezet. Om de waarde van context te kunnen verifiëren, ben ik eerst alle bestaande opvattingen over het begrip context in de architectuur aandachtig gaan analyseren. Door de eerste opvattingen hierover te vergelijken met de hedendaagse, was ik in staat te specificeren welke draagwijdte van het begrip binnen de huidige tijd gepast is en waarom deze wellicht verschilt met de eerste opvattingen. Hierbij ontdekte ik dat de visie van de Smithsons veel overeenkomsten toont met die van de Stadsplanning Keulen. De Smithsons zochten al in de jaren vijftig, op basis van de traditionele samenhang, naar vrijheid binnen de vormtaal, die het mogelijk maakt om ontwikkelingslijnen binnen de omgeving voort te zetten.⁰¹ De Stadsplanning Keulen staat voor het behouden van tradities en historie in de binnenstad, waarbij ontwikkelingen van eigen bodem niet mogen ontbreken.

Door bestudering van de visie van de Smithsons werd duidelijk dat de focus binnen het contextueel denken en het ontwerpen dat hieruit voortvloeit niet alleen op de fysieke ruimte, maar voornamelijk op de sociale ruimte hoort te liggen. Het alleen overnemen van elementen of herinneringen uit de context is vooral gericht op de fysieke ruimte en daardoor niet geheel omvattend. De combinatie van de fysieke- als sociale ruimte lijkt hiermee te stroken met de huidige tijd, waarin steeds vaker gezocht wordt naar de inbedding van de maatschappelijke kwesties binnen de architectuur. Het leert ons dat door de bestudering van de fysieke en de sociale ruimte de waarde van context herkend kan worden, omdat deze draagwijdte ons meer bewust maakt van het verhaal binnen de context.

Echter, om deze houding ook toepasbaar te maken binnen de praktijk heb ik een tweetal sleutelwoorden van de Smithsons nader bekeken, 'continuïteit' en 'herscheping'. Deze twee begrippen omsluiten de ontwerphouding van de Smithsons en maken het mogelijk om architectuur in te zetten om de contextuele waarde van een plek te versterken.⁰² De twee ontwerpen (Brauhaus am Rhein en Rheinpark, panorama view) die binnen die afstudeerproject zijn uitgewerkt, laten zien hoe deze methodiek toepasbaar is en wat dit betekent

Notitie:

Hoofdvraag: Op welke wijze kan architectuur de contextuele waarde van 'Keulen aan de Rijn' versterken en daarbij opnieuw herontdekt worden binnen de stedelijke ruimte?

01 ... In de jaren vijftig werd het idee van context in verband gebracht met het biologische idee van een 'milieu' of 'omgeving' (environment), een 'ecologisch urbanisme', en uiteraard met het concept van 'habitat', dat de CIAM-debatten teisterde en uiteindelijk tot de ondergang van CIAM zou leiden. In de jaren zeventig had context inmiddels primair de betekenis van historische context gekregen, hoofdzakelijk in de vorm van een typomorfologische orthodoxie. Context werd verbonden met stadsvernieuwing, de nieuwe opgave die de agenda van politici, architecten en stedenbouwkundigen in toenemende mate domineerde, en aangegrepen door de antimodernisten, die zich vanaf het midden van de jaren zeventig al spoedig sterk maakten voor de nieuwe wind van het postmodernisme. Historische context moest als remedie dienen tegen het waargenomen verlies aan identiteit en plaatsbesef.

Afkomstig uit :

Heuvel van den, D., OASE, *Context/ specificity, Een andere sensibeleit - de ontdekking van context*, #76, 2008.

voor de vormtaal. Beide ontwerpen gaan de dialoog aan met de context en nemen als een uitzonderlijk gebouw plaats aan de Rijn.

De Smithsons laten tevens in hun ontwerphouding zien hoe een stedelijke ruimte binnen de perceptie van de mens 'ontdekt' kan worden. Zij ontwerpen een lege ruimte die de mogelijkheid biedt dat ontwikkelingslijnen en patronen zich naar eigen hand voort kunnen zetten. Deze vrijheid binnen de stedelijke ruimte biedt een natuurlijke verwevenheid tussen gebouw en de context. Dit maakt tevens mogelijk om Keulen weer in dialoog te laten treden met de Rijn, ter hoogte van het Maritim Hotel.

Het afgelopen jaar heeft het 'contextueel denken' mij gebracht tot waar ik nu sta en voor ga. Het antwoord geven op mijn hoofdvraag was een doel dat mij ook mentaal dichterbij het ambacht van architect heeft gebracht. Hierbij doel ik voornamelijk op het gebruiken van een methodiek. Weten welke fases je doorloopt of welke begrippen je belangrijk vindt om deze vervolgens te integreren binnen het ontwerp. Ik denk dat ik binnen dit afstudeerproject een structuur heb gevonden die de komende jaren nog veel invloed zal uitoefenen op de wijze waarop ik ontwerp. De methodiek die ik in het afstudeerproject heb gevolgd, zie ik niet als eenmalig of specifiek, maar als een methode of benadering die voor ieder project zou kunnen werken.

Dankwoord

Tot slot wil ik graag een aantal personen bedanken voor hun bijdrage gedurende mijn afstuderen: mijn lieve familie en vriend voor hun hulp en steun tijdens de toch wel zware, maar creatieve dagen. Daarnaast mijn vrienden binnen en buiten de universiteit, collega's voor de discussies en het verfijnen van uitgangspunten. Daarnaast wil ik Cölner Hofbräu P. Josef Früh KG en Brand bierbrouwerij bv bedanken voor hun uitleg van het 'bier brouwen'. Tot slot wil ik mijn drietal begeleiders (Jos, Jan en Harold) bedanken, voor het geven van behulpzame kritiek.

Omayra Mingels

LITERATUUR EN ILLUSTRATIE VERANTWOORDING

Literatuur

- Bouman, O., Architectuur als Noodzaak - Nederlandse ontwerpen voor de toekomst, NAI Uitgevers, Rotterdam, 2009
- Speer, A. Der Masterplan für Köln, Köln, Greven Verlag, 2009
- In context, een productie van stichting beeldlijn in samenwerking met stichting noorderbreedte, Groningen, 2012.
- Steel, C., Hungry city - How food shapes our lives, Vintage books, London, 2009
- Becker G., Mohren, R. Landschaftsarchitekten, Prozess Rheincharta 2011, region Köln-Bonn - Version 1.0, Arbeitskreis Rhein des Region Köln/Bonn e.V. December 2011
- Bacon, E.N, Design of cities, Penguin Books Canada, Ontario, 1967
- Stieler, K., Wachenhusen, H. and Hackländer F.W., De Rijn, van zijn oorsprong tot aan zee, Van Egmond en Heuvelink, Arnhem, 1875
- Piatti, B., Die Geographie der Literatur - Schauplätze, Handlungsräume, Raumphantasien, Wallstein Verlag, 2009
- Zumthor, P., Atmospheres, Basel-Boston-Berlin, Birkhäuser, 2006
- Norberg - Schulz, C. , Genius Loci, Klett - Cotta, Stuttgart, 1982
- Heuvel van den, D., OASE, Rearrangements, A Smithsonian's celebration, #51, 1999,
- Heuvel van den, D., OASE, Context/ specificity, Een andere sensibele - de ontdekking van context, #76, 2008,
- 09 Mingels O., De crisis als spiegel, Archiprint, Technische Universiteit Eindhoven, oktober 2011,
- Rapport DGW/ Nethur Partnership-programma 2001-2002. www.nethur.com

Geraadpleegde websites

- www.bilderbuch-koeln.de
- www.hobbybrouwen.nl
- www.bierwoordenboek.com
- www.koelsch-net.de
- www.twortwat.nl
- www.flickr.com
- Der Wiederaufbau Kölns nach dem 2. Weltkrieg, Jakob Bader (internet)

Interviews

- Cölner Hofbräu P. Josef Früh KG
Contactpersoon Anthony Krone
- Brand bierbrouwerij bv
Contactpersoon Edwin Molin

Afbeeldingen

- pagina 8/9,
Een fragment van de vormstudie maquette, gefotografeerd.

pagina 22,
Panorama foto van de Keulse Rijnsoever
vanaf Köln Triangle, op 17 oktober 2011,

pagina 24,
Tekeningen van het Maritim Hotel, ontvan-
gen van Dipl. Architect Stephan Schmitz.

pagina 28,
Cover van de uitgave -- Speer, A. Der Mas-
terplan für Köln,
Köln, Greven Verlag, 2009

pagina 32,
Panorama foto vanaf de Chocolate museum,
gefotografeerd op 17 november 2011.

pagina 35 - 36,
'The Economist building', hiervoor zijn
onderstaande bronnen geraadpleegd.

- www.geolocation.ws
(foto's Alison en Peter Smithson)
- www.thamesidephotography.com
(foto's Alison en Peter Smithson)
- www.djibnet.com
(foto's Alison en Peter Smithson)
- www.ksta.de

pagina 42,
Prent gefotografeerd op 17 november 2011.

pagina 43-45,
Afbeeldingen uit het boek gefotografeerd
- Stieler, K., Wachenhusen, H. and Hacklän-
der F.W., De Rijn, van zijn oorsprong tot aan
zee, Van Egmond en Heuvelink, Arnhem,
1875

pagina 46,
Een negental tegels die de kenmerken van
Keulen aanduiden

pagina 48 en 49,
Een drietal foto's van de omgeving van het
afstudeerproject, gefotografeerd op 17 okto-
ber en 22 maart 2011.

pagina 53,
- G. Soros, The Crash of 2008 and what
it Means, origineel gepubliceerd in de
Verenigde Staten van Amerika als 'The New
Paradigm for Financial Markets',
New York, PublicAffairs tm 2008

pagina 55,
De zuidelijk gelegen kade achter het Maritim
hotel, gefotografeerd op 22 maart 2012

pagina 58, een drietal foto's van de Zuidelijk
gelegen kade aan de Rijn. De afbeeldin-
gen zijn verkregen via de website, www.bilderbuch-koeln.de

pagina 60 en 61,
Afbeeldingen omtrent de relatie tussen
de Rijn en de binnenstad, verkregen via de
website, www.bilderbuch-koeln.de

pagina 68,
Foto van een watertaxi, Rotterdam genomen
op 28 december 2011

pagina 73,
Een tweetal screenshots ter verduidelijking
van de context, gefilmd op 22 maart 2011.

pagina 76,77,
Een schildering van de linker Rijnsoever,
'Schiffe - Lagerhallen und Dom', geschilderd
door James Webb.

pagina 79,
Foto's van beide maquettes, schaal 1:200

pagina 82, 83,
Sfeerimpressies van de nieuwe kade tegen de
bestaande kade op.

pagina 84,
Samenstelling van het materiaal op de kade
volgens Joods centrum, München door Wan-
del Hofer Lorch.

pagina 85,
Vormstudie maquette, schaal 1:200

pagina 86,
I Vrachtwagen Früh Kölsch, gefotografeerd
op 17 oktober 2011
II Interieur bierbrouwerij Früh Kölsch, gefo-
tografeerd op 22 maart.

pagina 87,
Afbeelding van het brouwproces volgens
energetische krachten, verkregen via de
website, www.bilderbuch-koeln.de

pagina 105,
Foto stedenbouwkundige maquette, schaal
1:200

pagina 106/107,
Foto stedenbouwkundige maquette, schaal
1:200

pagina 112/113,
Foto stedenbouwkundige maquette, schaal
1:200

pagina 118/119,
Foto stedenbouwkundige maquette, schaal
1:200

pagina 126/127,
Foto stedenbouwkundige maquette, schaal
1:200

pagina 136,
Afbeelding I-II, maquette uitkijkpunt, schaal
1:50

pagina 139,
Afbeelding I-II, maquette uitkijkpunt, schaal
1:50

pagina 140,
Afbeelding maquette uitkijkpunt, schaal 1:50

pagina 141,
Afbeelding maquette uitkijkpunt, schaal 1:50

pagina 144,
Foto gemaakt in het Kolumba Museum,
gefotografeerd op 17 oktober 2011

pagina 146,
Foto gemaakt van de werkplaats thuis, waar
de maquettes voornamelijk zijn gemaakt,
gefotografeerd op 12 augustus 2012.

Tekeningen/ illustraties/ kaarten

pagina 31,
De perceptie van de Rijn en de stad Keulen,
volgens de methode van E. Bacon, Adobe
Illustrator 4 gemaakt.

pagina 39,40 en 41
De stroming van de Rijn, in Illustrator
gemaakt.

pagina 56/57,
Schema van de gemiddelde waterstand van
de Rijn. Informatie is verkregen van de stad-
tentwässerungsbetriebe Köln.

pagina 62 en 64,
Afbeelding vanuit Google Earth bewerkt met
Adobe Photoshop 4.

pagina 66,
Kaart voor de watertaxilijn, in Adobe Illus-
trator 4 gemaakt.

pagina 72 en 75

Stadsplattegronden volgens de stadkaarten die door de gemeente Keulen zijn vrijgegeven.

pagina 80,
Situatietekening van 'Brauhaus am Rhein' in Archicad 14 gemaakt.

pagina 89,
Situatietekening Brauhaus am Rhein, schaal 1:200, middels Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 90,
I Gevelaanzicht West, schaalloos, in Archicad en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

II aanzicht hoofdingang Brauhaus am Rhein, in Adobe Photoshop 4 gemaakt.

III Impressie Noord - West, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 93,
Architectonische dwarsdoorsnede, schaal 1:100, in Adobe Illustrator 4 gemaakt.

pagina 95,
Architectonische langsdoorsnede, schaal 1:100, in Adobe Illustrator 4 gemaakt.

pagina 96/97,
Gevelaanzicht Oost, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 98,
Sfeerimpressie vanaf Lage kade, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 99,
Constructief schema, in Archicad 14 gemaakt.

Sfeerimpressie vanaf Midden Kade, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 100,
Horizontaal detail raamkozijn, in Autocad 2010 gemaakt.

pagina 101,
Interieur impressie Brauhaus am Rhein, begane grond, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 102,
Interieur impressie Brauhaus am Rhein, verdieping -1, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 103,
Interieur impressie Brauhaus am Rhein, verdieping -2, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt.

pagina 108/111,
Gevelaanzichten, schaal 1:200, in Archicad 14 en Adobe Photoshop 4 gemaakt

pagina 114/115,
Dwarsdoorsnede, schaal 1:100, in Autocad 2010 gemaakt.

pagina 121/125
Plattegronden, schaal 1:200, in Archicad 14 gemaakt.

pagina 128/131,
Details 1-7, 1-3 schaal 1:10 en 4-7 schaal 1:20, in Autocad 2010 gemaakt.

pagina 133,
Kaart, verschuiving van de waterspiegel, in Adobe Illustrator gemaakt.

pagina 134/135,
Situatietekening schaal 1:1000, in Archicad 14 en Adobe Photoshop gemaakt.

pagina 137,

Dwarsdoorsnede uitkijkpunt, schaal 1:50, in Archicad 14 gemaakt.

pagina 140,
Impressie situatie uitkijkpunt, in Adobe Photoshop 4 gemaakt.

142/143,
Gevelaanzichten, plattegrond en dwarsdoorsnede uitkijkpunt, in Archicad 14 gemaakt.

Appendix I - III

Appendix I

Vragenlijst alvorens (part one) en na het eerste bezoek (part two) aan Keulen,
door het afstudeeratelier 'Metropolitan Ensemble' ingevuld.

samengesteld door Omayra Mingels

Questionnaire October 2011 part one:

survey of the first visit in Cologne

In addition to our survey of Cologne, I want to stress the atmosphere and the perception of people in the city during the past as the present. For this reason, I use the old travel stories to understand the perception of the visitors in the past. I will use interactive research methods to catch those present senses and perceptions of the city nowadays by visitors and local residents.

I will ask you to fill in the questionnaire before we are visiting Cologne, only than I can grasp your expectations of the City. When finishing our travel I will ask you to fill in the second questionnaire. With this I can see how you perceived the city, the environment of the hotel and the hotel itself. As I mentioned before, it is important to understand the atmosphere of the city and how we perceive it.

I. General questions

1. Have you ever been to Germany before?

> Yes, could you give an expression about the amount of visits to Germany in percentages, between 0% - 100%.

2. Have you ever been to Cologne before?

> Yes, when was your last visit?

3. How will you travel to Cologne on Monday the 17th of October?

II. The city

1. Describe your expectations of the city.

> When you visited Cologne before, do you think your expectations changed?

2. Write down several important characteristic elements of the city - in relation with your expectations.

3. Write down the most important buildings/ landmarks of the city - in relation with your expectations.

4. How do you think the Cathedral of Cologne is playing part within the city?

5. What kind of relation do you think the Rhine has within the city?

III. The environment of the hotel and the Maritim hotel itself

1. Which atmosphere, do you think, the environment of Altstadt Süd has?

2. In what way, do you think, is the hotel related to its environment?
> and with which element does the Maritim hotel has its strongest relationship?

3. In what way, do you think, is the hotel related to the Rhine?

4. How will the appearance of the Maritim hotel be?

5. Do you expect that this visit will change your way of experiencing the city, the environment of the hotel and the Maritim hotel itself?

Questionnaire October 2011 part two:
experiences of the first visit in Cologne

The second part of the Questionnaire captures a few more detailed questions in order to understand your first experiences with Cologne even more. Those first experiences play a major role when visiting Cologne just for a few days. The way you receive the atmosphere of the city depends also on the intention of your visit, maybe even more your profession. In addition to our visit of Cologne, I ask you to fill in the second questionnaires. With comparing those two questionnaires I will understand which expectations you had and how they have been received. This is necessary for my survey to the atmosphere of the old city of Cologne. It will present some basic, starting points for the research of the atmosphere in Cologne nowadays.

I. General questions

1. Could you describe Cologne in one sentence?

2. Could you hatch the part of Cologne you visit?

3. Which buildings did you visit in Cologne?

> When there was more time left which places or buildings would you also have visited?

II. The city

1. Which kind of visitors do you think Cologne has?

2. Do you think, Cologne offers enough interesting spots for visitors?

> When not, how should they solve this problem?

3. Could you describe the positive and negative points of the city's atmosphere?

4. Do you think you found other landmarks, than you imagine before, which are characteristic for Cologne?

5. Which part of Cologne is for you the most memorable part?

III. The environment of the hotel and the Maritim hotel itself

1. Which kind of people, do you think, is attracted to the Heumarkt?

> Could you also describe the atmosphere of the Heumarkt - also in front of the Maritim hotel?

3. How would you describe the connection between the Rhine and the hotel?

4. How would you describe the connection between the bridge and the hotel?

> Which transport option, do you think, is very important for this place?
pedestrian, bicycle, bus, tram, car, boat, train... and why?

5. Which connections or corresponding elements does the Maritim hotel has with the city centre of Cologne?

6. How was your experience with the hotels exterior as well as interior.

Appendix II

Prozess Rheincharta Dezember 2011

Appendix II

Prozess Rheincharta Dezember 2011

1. Cultiveren van de veelzijdigheid van de Rijn.

Het is de wens om binnen de Rijn regio meer uit elkaar te halen dan segmenten die naast elkaar gelegen zijn. Negatieve plaatsen binnen deze vervlechting behoren geminimaliseerd te worden. Echter dit vraagt om strategieën. Naast dat de stroom zijn reis naar het Noorden doorzet horen zich mogelijkheden te ontstaan om te bouwen langs deze stroming, een zogehete superpositie die vraagt om strategieën om met verschillende, heldere, segmenten connectie op te zoeken met de Rijn.

2. Actieve Rijn dynamieken.

De harmonie binnen de vele dynamieken aan en rondom de Rijn wordt verkregen door het opstellen van bouw- en de participatie van cultuur. Het behoort een privilege te zijn om te bouwen aan de Rijn. Hiertoe behoort men bewust te zijn van de gevaren van hoogwater als laagwater. De consequenties van de verschillende transportsystemen, het landschap dat behoort te worden opgenomen in ontwerpen en de uiteindelijke hoogstaande gebouwde vertoning waar mede de qualiteiten van de natuur worden beleefd.

3. Verkeersnetwerken en hun verbindingen activeren rondom de Rijn.

“Het terraslandschap van de Rijn is een verkeersnetwerk” Hoewel de Rijn als verkeersader vele verbindingen heeft ontwikkeld zijn er ook enkele negatieve verkeerssystemen die de leefbaarheid van de stad verkleinen.

Het personenvervoer moet ook tussen land en water actiever en aantrekkelijker worden.

Verkeersruimtes worden multifunctioneler, stedelijker en ontwerpopgaves van

1

2

3

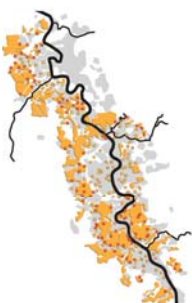
4

zowel stedelijke als landschappelijke ruimte aan de Rijn zullen volgen. Ter plaatse van het binnenland zullen verkeerstromingen tot aan de Rijn komen waar plaats gecreeërd wordt voor sport en vrije tijd, maar zeker ook voor het flaneren over de promenade langs de Rijn. De stromingen langs en over de Rijn behoren de leefbaarheid en beleefbaarheid te vergroten.

4. Te samen met de Rijn komen tot een uitstekende Economische positie. Een groei met perspectieven en inzichten. Mede door de veranderingen binnen de Industrie en logestiek zijn mogelijkheden en plekken binnen de stad gecreeërd. Vele belangen zullen tot elkaar komen waarin samenwerking behoort te werken tot aantrekkelijke strategische plekken.

5. Het landschap van de Rijn als productief netwerk. Zowel landbouw als de stedelijke ruimte zal bijdrage leveren aan dit productief netwerk. De producten die vanuit de landbouw worden vervuldigd worden vanuit bondgenootschap met de stad gebouwt. Plannen voor eventuele productieve landschappen binnen de bebouwde omgeving zouden het regionale merk van de Rijn en de stedelijke ruimte kunnen versterken. Projecten die een prototype hiervoor kunnen zijn, zorgen voor een verkorting van de wegen binnen de stedelijke omgeving, maar versterken ook de regionale omgeving in fitheid.

6. Het karakter van de Rijn als de potentieële natuurlijke ruimten herontdekken en verder ontwikkelen. Door de vertakkingen van de Rijn verkrijgt het gebied tussen Keulen en Bonn een kwalitatief hoog en bijzondere natuurlijke plekken en qualiteiten. Deze idealen zouden versterkt horen worden. Het landschap fungeert als een figuurlijke pause, waar bijzondere flora

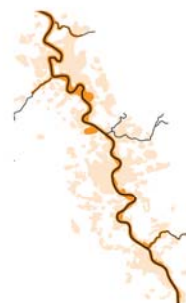
5

6

7

8

en fauna haar weg vind. Iets dat bespaard moet worden en zeker in kwaliteit geoptimaliseerd hoort te worden. Natuurlijk streeft men erna om deze natuurlijke invloeden zo diep mogelijk in de stad te laten lopen.

7. De Rijn als levensgevoel

De Rijn is een levensgevoel door haar natuurlijke stroming, maar ook de geschiedenis die het met zich meevoert. Het heeft verscheidene atmosferen met ieder hun eigen identiteit. Deze moeten versterkt en beleefbaar gemaakt worden. Het maakt contact met nederzettingen, gebouwen, tuinen en culturele landschappelijke composities. Creativiteit en innovatie zouden het levensgevoel aan de Rijn met haar historische en culturele verbinden.

De relatie tussen de tourist en de Rijn bestaat uit een economische factor die vele concurrentie uit andere steden kent. Het vraagt om een toekomstprofiel dat specifiek voor deze nederzettingen, deze cultuur aan deze Rijn eigen is.

Het vraagt om een moedig en innovatief, cultuur en identiteit om de Rijn te versterken. Een sleutelproject die zich door de regionale netwerken start en zich vormt.

8. Rijnsoever als communicatiemiddel ontwikkelen.

Een Rijn voor allen. De ruimtes blijken uit onderzoek multi-conditioneert te worden. Alle sterke punten van de omgeving behoren geoptimaliseerd te worden en door samen te werken versterkt te worden. Er zal altijd rekening moeten worden gehouden met het flucturerend gedrag van de Rijn. De sleutelprojecten horen een voorbeeld te zijn van deze ontwikkeling binnen de gebouwde als natuurlijke omgeving.

Appendix III

Het brouwproces , met dank aan:

CÖLNER HOFBRÄU P. JOSEF FRÜH KG
Am Hof 12-18
50667 Köln

Contactpersoon Anthony Krone

BRAND BIERBROUWERIJ BV
Brouwerijstraat 2-10
6321 AG Wjlre

Contactpersoon Edwin Molin

Appendix III

Het brouwproces

De ambacht van het bier brouwen vormt al sinds oudsher een belangrijk onderdeel binnen de identiteit van Keulen. Het bier brouwen is ooit rond de middeleeuwen opgekomen en heeft zich tot op de dag van vandaag weten staande te houden. Nog volledig volgens traditie wordt bier geserveerd en staat Keulen bekend om haar biercultuur.

Na de wederopbouw in Keulen hadden vele bierbrouwerijen een commerciële ambitie. Dit hield in dat het bier ook buiten Keulen veel gedronken en geschonken, mede door de publiciteit. Veel bierbrouwerijen in de Altstadt van Keulen zijn om die reden enorm gegroeid, zodanig dat het brouwen in de binnenstad niet meer mogelijk is. Een enkel 'brauhaus' heeft de mogelijkheid om nog steeds in de binnenstad te brouwen. Dit geldt ook voor de microbrouwerijen, omdat zij alleen eigen voor consumptie brouwen. Brauhaus am Rhein is tevens een microbrouwerij en zal alleen voor eigen consumptie brouwen.

Het Kölsch bier wordt volgens het Beierse Reinheitsgebot (zuiveringsgebot) van 1516 gebrouwen. Hierin zijn alle ingrediënten vastgelegd: water, hop, gist en mout. Hoewel geen smaakversterkers of andere smaken zijn toegestaan kunnen deze bieren, sterk van elkaar verschillen. Dit heeft allen te maken met de wijze waarop het bier het brouwproces ondergaat. Naar aanleiding van een aantal bezoeken aan brouwerijen en gesprekken met bierbrouwers is naar voren gekomen dat de ambacht van het bier brouwen zeer nauwkeurig is. Het proces hoort daarbij zo min mogelijk belemmerd te worden en hoort, binnen gunstige omstandigheden, op chronologische wijze en energetische krachten zijn weg te volgen tot aan de tap.

Het brouwproces:

1. Het brouwwater wordt meestal uit dichtsbijzijnde bron gewonnen. Tegenwoordig, gebruiken vele bierbrouwerijen het kraanwater.
Alvorens het brouwproces van start gaat wordt het water gefilterd, ontkalkt en ontijzerd, zodat het juiste percentage kalk wordt bereikt.
2. Het graansoort gerst wordt verbouwd en geoogst. De Mouterij kweekt ver-

volgens de gerstkorrels totdat ze beginnen te kiemen, waarna het keimproces wordt 'stopgezet'. Dit wordt behaald door gekiemde korrels te gedrogen, eesten. De wijzen waarop de graankorrels worden geëest is tevens belangrijk voor de smaak van het bier. Het resultaat van het eesten is mout.

Het mout (voorraad in moutsilo's) wordt gemalen/ geplet kort voordat het samen met het brouwwater tot een mengsel wordt gebracht. Dit malen/pletten noemt men schroten. Gedurende het malen worden ongewenstheden eruit gefilterd. Het gemalen mout is uiteindelijk een zeer fijne stof, waardoor er veel smaak verkregen wordt. Er kunnen verschillende mouten worden gecombineerd om de gewenste samenstelling voor het beslag te krijgen. Echter zullen vele Keulse bieren een combinatie van pils mout en tarwemout hanteren.

3. Het geschroten mout wordt samen met het brouwwater naar de maischketel gedompt om het tot een moutenpap te mengen. Dit mengsel is de basis voor het bier en wordt middels stappen naar circa 75 graden Celsius gebracht. Dit proces noemt men maischen.

4. Het mengsel, moutenpap wordt na het maischen gefilterd waardoor het mengsel in wort en bostel gescheiden wordt. Het filtreren van het maischmengsel noemt men klaren. Bostel is een substantie - restproduct van de filtratie - welke als veevoer wordt gebruikt, aangezien het over veel eiwitten beschikt. Een gedeelte van de bostel kan ook gebruikt worden bij het bakken van brood. De vloeistof die na het klaren overblijft heet wort en vormt de basis voor het bier.

5. Vervolgens wordt het wort tot 100 graden Celsius verhit, zodat er een homogeen mengsel ontstaat en waar zetmeel tot suikers wordt opgelost. Het wort is een oplossing van brouwwater met suiker waardoor het een zoete smaak verkrijgt. Gedurende het koken wordt een gedeelte van de hop toegevoegd. Deze ondergaat het gehele kookproces, waarna 10 a 20 minuten voor het einde van het kookproces het andere gedeelte hop wordt toegevoegd. Hop zorgt voor een bittere smaak - aroma, een stabiele schuimkraag en conservering en is dus een heel belangrijk, maar tevens een kostbaar ingrediënt. De meeste Keulse bieren bevatten, in vergelijking met andere bieren, weinig smaak van het hop.

6. Na het kookproces in de brouwketel wordt het brouwsel weer gefiltreerd en tevens gekoeld, dit heet stamwort en geeft de hoeveelheid percentages van stoffen in het bier aan. Het koelen van het gekookte wort naar een temperatuur rond de 20 graden geeft veel warmte vrij, die tevens weer voor het brouwproces te gebruiken is.

7. Het gekoelde wort, stamwort, wordt naar de vergistingketel (Cilindrische Konische Gisttankgs) gebracht en wordt ondertussen afgekoeld tot circa 7 a 12 graden. In deze vergistingketel blijft het brouwsel enkele dagen totdat de juiste vergisting heeft plaatsgevonden. Het Keulse bier hanteert een warme hoofdgisting aan welke fluctueert tussen de 10 a 20 graden. Daarnaast wordt er een bovengisting gebruikt, echter is deze gedurende jaren bijgesteld tussen boven- en ondergisting in om zo te kunnen concurreren met andere pilsen. Zo verloopt Kölsch bier een bovengisting. Dit houdt in dat de temperatuur van het gisten tussen de 15 a 20 graden ligt. Hierdoor is de controle over de gisting minder groot, omdat het gistproces minder lang duurt, slechts enkele dagen. Doordat Keuls bier tijdens de wederopbouw een grote doorbraak heeft gekent zijn menig bierbrouwerijen een gisting gaan gebruiken die tussen boven en ondergisting in ligt.

8. Het gistbezinsel is herbruikbaar voor een 2 a 3 generaties. Elke brouwerij heeft zijn eigen gist of koopt gist in, wanneer het gist niet meer bruikbaar is worden de restproducten gebruikt voor cosmetische producten.

9. Na de eerste gisting wordt het brouwsel naar lagertanks gepompt waar het een tweede gisting ondergaat. Het gevolg van gisten tussen boven- en ondergisting heeft menig Keulse brouwers doen besluiten om koude lagering toe te passen. De laatste suikerresten worden omgezet naar alcohol en het gistbezinsel zakt naar de bodem, waardoor het bier zijn typische smaak verkrijgt.

10. Na het lageren wordt het bier nogmaals middels een zeer fijne lavafilter. Ongewenstheden worden er zo nog uitgehaald. Vervolgens wordt extra smaak aan het bier toegevoegd, bijvoorbeeld hop. Dit wordt pas naderhand toegevoegd, aangezien het hopgehalte anders in zodane gekookt werd dat meeste smaakstoffen bij verdampen. Daarnaast is het een kostbaar product.

Ook wordt het koolzuurgehalte verhoogd.

11. Wanneer het bier niet gebotteld hoeft te worden kan het direct genuttigd worden en is het enkele week(en) houdbaar.